

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 21.

Fredagen den 4 mars.

Kl. 10:30 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna februari.

§ 2.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel* överlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagens andra kammare nästlidna gårdag angående förordnande för ministern för utrikes ärendena att i riksdagen framföra visst meddelande rörande sådan fråga, som avsåges i paragraf 56 riksdagsordningen.

Denna skrivelse, som nu upplästes, var av följande lydelse:

Nr 171.

Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga; given Stockholms slott den 3 mars 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed giva riksdagen tillkänna, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande i viss fråga av sådan beskaffenhet, som i sagda § avses, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel* att i vardera av riksdagens kamrar framföra meddelandet samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skola hållas inom lyckta dörrar.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

/J. Ramel.

Vidare tillkännagav hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, att han, därest förmiddagens plenum komme att fortsättas på eftermiddagen, vore beredd att då framföra ifrågavarande meddelande.

I anledning härav tillkännagav herr talmannen, att han nu komme att låta uppsätta anslag om fortsatt plenum kl. 7 e. m.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att i avseende å det nu beslutade sammanträdet, som kommer att hållas i afton, icke skola tillämpas bestämmelserna i § 15 mom. 3 och 4 av kammarens arbetsordning, och att följaktligen de vid ifrågavarande sammanträde förekommande yttranden icke skola inflyta i protokollet.

Denna hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 21.

§ 3.

Föredrogs var för sig och remitterades till jordbruksutskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

- nr 436 av herrar *Anderson* i Norrköping och *Björkman*;
- nr 437 av herrar *Hällgren* och *Törnkvist* i Karlskrona; samt
- nr 438 av herr *Carlsson* i Solberga *m. fl.*

*Ang.
återkallande
av en motion.*

Vid härpå skedd föredragning av motionen nr 439 av herrar *Björk* i Tryde och *Björklund*, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 126, om ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner och nr 155, med förslag till lag om byggnadslån ur kyrkofonden m. m., begärdes ordet av

Herr **Björk** i Tryde, som yttrade: Herr talman! Jag ber att å egna och min medmotionärs vägnar få återkalla motionen nr 439.

Ifrågavarande anhållan bifölls.

Härpå föredrogs och överlämnades till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 440 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*;
- nr 441 av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*; samt
- nr 442 av herrar *Bengtsson* i Kullen och *Olsson* i Berg.

*Ang.
återkallande
av en motion.*

Vidare föredrogs motionen nr 443 av herr *Carlström m. fl.*, angående förbud mot inblandning av natursmör i margarin m. m.; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr **Carlström**, som yttrade: Herr talman! Jag ber å egna och medmotionärers vägnar att få återkalla motionen nr 443.

Denna anhållan bifölls.

Slutligen föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet motionen nr 444 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.*

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 5.

§ 5.

Härefter föredrogs bankoutskottets memorial, nr 13, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om fyllnadspension åt vaktmästaren hos första kammaren W. E. Willberg.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 6.

Första lagutskottets härpå föredragna utlåtande nr 18 bordlades åter.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av

herr *Anderson* i Råstock, nr 445, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 105, med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen;

herrar *Björk* i Tryde och *Björklund*, nr 446, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 126, om ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner; samt

herr *Nordkvist m. fl.*, nr 447, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.

Nämnda motioner bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner angående ett samarbete mellan den organiserade arbetarrörelsen och Nationernas förbund för fredens bevarande; och

nr 9, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 27 § 2 mom. i lagen om församlingsstyrelse;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om importtull å hö;

nr 17, i anledning av väckta motioner om tullfrihet för fiskredskap m. m.; och

nr 18, i anledning av väckt motion om tullfrihet för pomeranser eller förhöjd tull å vissa inlagda eller syltade frukter; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 27, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid för avlöningsreglementet vid domänverket m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog i vissa delar av landet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 29, i anledning av väckt motion om anslag till Svenska fiskareförbundets verksamhet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Grimbo	under 4 dagar fr. o. m. den 5 mars och
» <i>Hollertz</i>	» 8 » » » 5 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10:42 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 4 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

*Meddelande
av utrikes-
ministern.*

Företogs inom lyckta dörrar det i Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen nästlidna gårdag angivna, i kammarens protokoll för denna dag omförmälda ärendet; och lämnades därvid ordet åt hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel*, som till kammaren framförde det avsedda meddelandet.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7:31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 5 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna, och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 445 av herr *Anderson* i Råstock; samt till jordbruksutskottet motionerna: nr 446 av herrar *Björk* i Tryde och *Björklund*; samt nr 447 av herr *Nordkvist m. fl.*

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8 och 9, bevillningsutskottets betänkanden nr 16—18 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 27—29.

§ 4.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att detta utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4, angående anslaget till socialstyrelsen.

I Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för budgetåret 1932/1933 hade det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen upptagits med oförändrat belopp, 331 600 kronor.

*Ang.
socialstyrelsen.*

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta motioner, den ena, nr 133, av herrar *Sigfrid Hansson* och *Löfgren*, i vilken motion föreslagits att riksdagen måtte besluta, att sekreterartjänsten å socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå skulle omändras till en byrå-

Ang.
socialstyrelsen.
(Forts.)

direktörsbefattning i lönegraden B 28, samt den andra, nr 134, av fröken *Hesselgren*, däri föreslagits att riksdagen måtte besluta, att registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen skulle hänföras till lönegrad B 14 i avlösningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen med oförändrat belopp, 331 600 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *P. Albert Bergström* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen I:134 om uppförande av registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen i lönegraden B 14.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Järte: Herr talman! Jag är reservant i utskottsbetänkandet redan på denna punkt, som berör en motion med hemställan, att registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen måtte uppflyttas från 11:e till 14:e lönegraden.

Om kammarens ledamöter gjort sig tid att läsa motionen och sätta sig in i ärendet, är jag övertygad om att envar skulle göra den reflexionen, att det är ett rättvist krav, som här föreligger.

Departementschefen erkänner själv i statsverkspropositionen, att goda skäl kunna anföras för den föreslagna förändringen, och socialstyrelsen har också yrkat härpå. Departementschefen erinrar om, att, när en proposition här förelåg om omorganisation av socialstyrelsen, hade Kungl. Maj:t instämt med såväl de dåvarande besparingssakkunniga som också med socialstyrelsen därutinnan, att denna tjänst borde uppflyttas i 14:e lönegraden. Men nu minns kammaren, att riksdagen icke fick tillfälle att ingå på en realprövning av den då för tre år sedan föreliggande propositionen om socialstyrelsens omorganisation, på den grund att övervägande skäl talade för ett uppskov, ett uppskov, som alltjämt råder och om vars slut det är mycket svårt att bilda sig någon föreställning. Med denna omorganisationsfråga äro nämligen så många svåra och omfattande andra saksförslag förbundna, såsom t. ex. lösdrivarelagen och, man kan säga i viss mån också, den omstöpning av hela socialförsäkringen, som ligger hos pensionsförsäkringskommittén, jämte de nyanordningar beträffande den statliga arbetslöshetspolitiken, som också kunna tänkas framdeles bli föremål för Kungl. Maj:ts omprövning. Därför vet man verkligen inte, när den här länge planerade omorganisationen kan komma till stånd; under tiden skall sålunda denna rättvisa reform uppskjutas.

Departementschefen säger att det finnes goda skäl för densamma, och det är endast det budgetära läget, som han anser utgöra hinder för en lösning av frågan. Ja, det budgetära läget är förvisso mycket betänkligt; och för min del har jag heller icke underlåtit att vid de olika punkterna uti utskottsbetänkandet med mitt votum ge uttryck för det befogade uti denna hänvisning. Men herrarna finna, att då det här gäller en summa på cirka 600 kronor, så är det ingenting av innebörd att behöva rubba budgetens balans; utan det är en ren och klar rättvisa, som för ett mycket billigt belopp här skulle kunna skipas.

Utskottet har på andra punkter, exempelvis i fråga om arbetsrådet, gjort en jämkning uppåt av Kungl. Maj:ts förslag på 1 000 kronor, vilket också innebär en gård av rättvisa särskilt åt några av arbetsrådets ledamöter, vilkas berättigade intressen skulle trädas för nära genom den beskärning, som Kungl. Maj:t föreslagit beträffande arvoden å arbetsrådets ledamöter. Sålunda, vad som är rätt för arbetsrådet kan ju också få gälla för socialstyrelsen, och där-

för anser jag, att utskottet handlat inkonsekvent, då utskottet icke beaktat detta rättvisa krav.

Ang.
socialstyrelsen.
(Forts.)

Nu skall vederbörande alltså fortfarande avvakta denna mycket ovissa omorganisation av socialstyrelsen, fast det finnes klara papper i motionen liksom också t. ex. uti den proposition, som kamrarna hade sig förelagd för några år sedan angående statskontorets omorganisation. Då var det likaledes fråga om att reglera en registrators- och kassörstjänst. Vid det tillfället sade också dåvarande finansminister Wohlin, att det icke kan ifrågasättas att sätta denna tjänst lägre än i B 14, på den grund att dess natur och uppgifter motivera minst den placeringen. Om man nu jämför denna tjänst i statskontoret med den, som här är i fråga, så visar det sig, att kassörstjänsten i socialstyrelsen är materiellt mycket mer omfattande; där gäller det en omslutning på 6 miljoner kronor, medan för statskontorets vidkommande summan belöper sig till bara 500 000 kronor. Vidare ha motsvarande tjänster inom statistiska centralbyrån, generaltullstyrelsen samt kommerskollegium också högre placering än den föreliggande, nämligen i B 14.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag med föga utsikt till framgång, yrkar bifall till reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Vi ha på denna punkt haft två motioner att taga ståndpunkt till. Den ena rör placeringen av registratorn och kassören inom socialstyrelsen och den andra avser uppflyttning till byrådirektörs grad av en sekreterartjänst inom samma styrelse.

Jag skall i detta sammanhang icke alls ingå på frågan om det berättigade i en sådan lönegradsplacering. Det är ju en sak, som man kan ha olika uppfattning om; men jag skall gärna medge, att registratorstjänsterna ha blivit placerade, när de innehavas av kvinnliga tjänstemän, i 14:e lönegraden; men såsom förhållandena ligga till rörande socialstyrelsen, ha vi icke ansett oss kunna vara med om vad herr Järte reservationsvis föreslår, nämligen att endast flytta upp registratorn men icke alls ta någon hänsyn till de synpunkter, som framhållits i fråga om en placering i byrådirektörsgrad av den ifrågavarande sekreterartjänsten.

Jag tror det är klokt, att dessa frågor få tagas i övervägande och avgöras samtidigt, då det omorganisationsförslag beträffande socialstyrelsen, som riksdagen flera gånger uttalat önskvärdheten av, blir föremål för avgörande, något som vi önska må fortast möjligt komma till stånd.

Jag tror, att det för dagen är klokast att biträda utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Järte**: Herr talman! Herr Jansson i Falun, ordförande på vederbörande utskottsavdelning, framhöll, att man inte ville gå med på en uppflyttning av sekreterartjänsten på arbetarskyddsbyrån till byrådirektörs grad och att man då icke heller kunde vara med på att göra rättvisa åt registratorn och kassören. Jag har heller icke motsatt mig utskottets avslagsyrkande på den först avsedda motionen, därför att det ligger annorlunda till med den sysslan. Där måste man avvakta resultatet av pågående utredning angående yrkesinspektionens intensifiering, någonting som direkt berör den tjänsten. Men i fråga om registrators- och kassörstjänsten föreligger redan så stort ansvar och så stor arbetsbörda för ifrågavarande kvinnliga tjänsteman, att detta i och för sig motiverar en partiell åtgärd.

Jag erinrar ånyo om att utskottet vidtagit en sådan åtgärd beträffande ar-

Ang.
socialstyrelsen.
(Forts.)

betsrådet. Där var förhållandet sådant, att där åtnjöto de av frågan berörda personliga sympatier, och därför höjes anslaget i detta fall. Några sådana personliga intressen kan icke ifrågavarande tjänsteman mobilisera, och därför tar man saken här på annat sätt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. för-
säkringsrådets
verksamhet.

Härpå föredrogs *punkten 19*, angående anslag till försäkringsrådets verksamhet; och yttrade därvid

Herr **Loven:** Herr talman! I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit riksdagen att till försäkringsrådets verksamhet anvisa ett anslag av 62 800 kronor. Jag har jämte ett par kamrater motionerat om att detta anslag måtte ökas till 82 800 kronor. Skälet för denna hemställan om ökning av anslaget är att ärendenas antal hos försäkringsrådet är efter år stigit i mycket hög grad. Så t. ex. anföres i motionen, att år 1922 inkommo 1 773 ärenden och år 1930 4 534, och enligt vad vi motionärer inhämtat, inkommo under 1931 5 160 ärenden. Balansen utgjorde enligt statsverkspropositionen den 30 juni 1931 2 258 ärenden, som alltså inte hunnit avverkas. Statsrådet framhåller även i statsverkspropositionen, att de balanserade ärendena nått ett antal, som i betraktande av de rättssökandes intresse av målens avgörande inom rimlig tid måste anses betänkligt stort. Alltså, regeringen själv fastslår, att det närmar sig det orimliga, när ett så stort antal ärenden föreligga balanserade. Nu antyder ju departementschefen i statsverkspropositionen, att man skulle kunna åtminstone stoppa denna ökning och kanske även sakta nedbringa balansen. Så tror jag näppeligen blir fallet. Man måste nog räkna med en ytterligare ökning, och osannolikt synes icke, att målens antal redan under 1932 når upp till eller överstiger siffran 5 760. Under sådana omständigheter skulle balansen ej kunna nedbringas något alls. Den skulle i stället komma att ökas.

Statsutskottet anför nu i sitt utlåtande över denna punkt i propositionen, att utskottet bibringats den uppfattningen, att starka skäl föreligga för att anvisa medel i syfte att möjliggöra förstärkning av den icke-ordinarie personalen för att därmed kanske i någon mån nedbringa den stora balansen av ärenden. Men sedan utskottet sålunda konstaterat, att starka skäl härför föreligga, tillstyrker

utskottet strax därefter bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del, d. v. s. utskottet föreslår icke någon ökning av det av Kungl. Maj:t begärda anslagsbeloppet. Samtidigt som utskottet erkänner det berättigade i motionen, säger utskottet nämligen, att utskottet icke ansett sig böra på enskilda motionärers yrkanden förorda anvisande av ytterligare belopp i ifrågavarande hänseende. Detta innebär alltså, att även om de enskilda motionärerna ha aldrig så rätt, så kan statsutskottet naturligtvis inte yrka bifall till deras framställning.

Emellertid slutar utskottet med att säga, att Kungl. Maj:t icke torde sakna möjlighet att av tillgängliga medel för ändamålet anvisa erforderligt belopp utöver det i riksstaten uppförda anslaget. Jag skall, herr talman, värdsamt be att få stryka under detta utskottets uttalande och anhålla, att regeringen ser till att denna stora balans av ärenden i någon mån nedbringas. För de människor, som genom olycksfallsskada fått sin ekonomiska existens plötsligt rubbad, är det av oerhörd betydelse, att de ej skola behöva vänta veckor eller månader, ja, kanske år, innan de få den ersättning, som lagen tillförsäkrar dem. Framför allt bringas familjeförsörjare härigenom i ett svårt ekonomiskt läge, som de först efter lång tid, kanske aldrig, kunna reparera.

Jag skall, herr talman, inte göra något yrkande, men jag ber sålunda att få anhålla, att Kungl. Maj:t ser till att, i den mån det är möjligt, genom ökad arbetskraft inom försäkringsrådet balansen nedbringas, så att inte dessa människor, som genom en olyckshändelse blivit skadade, få sin ekonomiska ställning ytterligare förvärrad, därigenom att dessa mål inte kunna avgöras inom rimlig tid och de alltså icke kunna få någon ersättning.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34, angående anslag till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

Uti punkten 32 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 92 000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för användningen av anslag till angivna ändamål.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 92 000 kronor; samt

b) godkänna av utskottet förordad ändring i grunderna för användningen av anslag till angivna ändamål.

Ang. försäkringsrådets verksamhet.
(Forts.)

Ang. främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Uti en vid denna punkt fogad reservation hade herrar *Oscar Olsson*, andre vice talmannen *Bengtsson* och *Olofsson* i Digernäs förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

- a) -----; och
b) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1932 förordad ändring i grunderna för användning av anslag till angivna ändamål.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Nykterhetsnämndernas verksamhet har på de senare åren fått en betydligt större uppgift och omfattning än den förut haft. Det beror helt säkert därpå, att det behövs en noggrann vaksamhet i kommunerna landet runt, för att inte alkoholismen skall åstadkomma alltför stora skador. Detta var också klart för förra årets riksdag, då den uttalade, att det gällde att bereda nykterhetsnämnderna ökade medel för att möjliggöra en effektivare verksamhet från deras sida. Riksdagen ansåg därför, att en höjning måste ske. Då departementschefen föreslagit en maximisumma av 3 000 kronor, ansåg emellertid riksdagen denna vara för hög och beslöt hänskjuta frågan till ytterligare undersökning, huruvida summan inte kunde nedprutas. På grund av ärendets vikt anhöll riksdagen, att frågan ånyo skulle föreläggas 1932 års riksdag. Detta har vederbörande departementschef nu gjort, och han har därvid med anledning av riksdagens uttalande prutat ned summan från 3 000 till 2 000 kronor. Men nu kommer utskottet och prutar ytterligare ned summan till 1 000 kronor, dock med möjlighet att i vissa fall kunna höja den till 1 500 kronor.

Då det alltså här gäller en prövning, huruvida den rätta summan är 2 000 eller 1 000, i vissa fall 1 500 kronor, så kan det väl inte vara olämpligt att anföra, att staten årligen av rusdrycksmedel inhöstar över 100 miljoner kronor. Och i den författning, som ännu gäller, är andemeningen, att dessa medel skola användas till att bota de revor och den skadegörelse, som alkoholismen förorsakar i vårt land. Därom äro alla eniga. Men då tycker jag också, att man här mycket väl kan taga något av dessa medel, som ju icke äro jämförliga med skattemedel, utan en inkomst, som staten gör av den visserligen icke av staten uppmuntrade men dock reglerade och tillättna rusdryckshanteringen, så att den skadegörelse, som denna trafik medför, också, i den mån det är möjligt, kan botas.

Vad nu beträffar våra alkoholistanstalter, så äro dessa överhopade med ansökningar om intagning på dessa anstalter av alkoholister från stad och land, som behöva vård. Detta, att det inte finns plats på anstalterna, kan ju i viss mån åberopas såsom stöd för utskottets ståndpunkt, ty den synpunkten kan ju vara riktig. Men enligt vad jag har mig bekant, är departementschefen intresserad av att, i den mån möjlighet därtill yppar sig, utvidga dessa anstalter utan särskilt stora kostnader. Det gäller ju dock att få på anstalter omhändertaga dessa stackars människor, vars vana blivit dem övermäktig, så att de varken kunna reda sig själva eller vara till den hjälp för sina familjer, som önskligt vore. Inför dessa nya möjligheter tror jag alltså inte, att man kan försvara sig med att det är brist på platser på anstalterna.

Men så säger utskottet, att det inte är rätt mot de mindre kommunerna att beröva dem möjligheten att få höjda anslag. Hela anslagsbeloppet, som det här är fråga om, är detsamma enligt utskottets förslag som reservanternas. Om anslaget storlek råder alltså ingen meningsskiljaktighet, utan vad det här är fråga om, är fördelningen. Och därvidlag säger utskottet, att det inte är riktigt handlat mot de mindre kommunerna att beröva dem möjligheten att få

ökade bidrag. Jag vill då säga, att jag ser icke denna fråga ur synpunkten av de särskilda kommunernas utan av hela landets intresse. De kommuner, som råkat ut för att inom sina gränser få dessa stackars individer, böra också få tillfälle att med stöd av statsbidrag få in dem på anstalter för att vårdas. Det gäller här intresset att motarbeta missbruket av alkohol, och de, som kommit i den olyckliga ställningen, att de behöva anstaltsvård, också kunna få det och om möjligt bli botade. Det har visat sig, att denna vård medför gagn och nytta för individen. Jag vill också betona, att kommunerna själva få betala en fjärdedel av dessa kostnader, så att någon orättvisa vid fördelningen icke kan anses äga rum.

*Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Larsson**: Herr förste vice talman! Då jag ber att till statsutskottet få framföra mitt tack för den välvilliga behandling, som kommit femte huvudtiteln till del, så har jag särskild anledning att göra det, eftersom utskottet på ingen enda punkt har prutat på de anslagskrav, som Kungl. Maj:t förelagt riksdagen. En annan sak är, att utskottet på några punkter velat gå längre än Kungl. Maj:t; om det få vi kanske tillfälle att tala senare under dagens lopp.

På den nu förevarande punkten råder ingen meningsskiljaktighet angående beloppets storlek. Frågan gäller enbart grunderna för understöds utgående och närmast det maximibelopp, som skulle ifrågakomma vid utdelning av statsbidrag till nykterhetsnämnderna för deras verksamhet. Som kammarens ledamöter säkerligen erinra sig, var denna fråga redan i fjol föremål för riksdagens prövning. Ett förslag i ämnet hade utarbetats inom socialstyrelsen och framlades av Kungl. Maj:t för riksdagen i något modifierad form. Socialstyrelsen hade föreslagit, att maximigränsen skulle sättas så högt som till 5 000 kronor. Jag föreslog, och Kungl. Maj:t biföll den framställningen, att man i stället skulle sätta maximigränsen till 3 000 kronor. Då statsutskottet i fjol gjorde det uttalandet, att denna gräns syntes utskottet för hög, har i år en ytterligare modifikation ägt rum, så att i Kungl. Maj:ts förslag gränsen föreslagits till 2 000 kronor. Men inte ens med detta har utskottet varit tillfreds, utan utskottet har nu satt den generella gränsen till 1 000 kronor men med möjlighet att höja beloppet upp till 1 500 kronor.

För mig ligger denna fråga så, att det här närmast gäller möjligheten att på ändamålsenligaste sätt använda det belopp, som ställes till förfogande. Huvudsaken är inte — såsom också herr andre vice talmannen framhöll — att få en fördelning på så många kommuner som möjligt, oavsett hurvida något bidrag behövs i alla dessa kommuner, utan det viktigaste, det absolut ändamålsenligaste är att få ett belopp till förfogande, som kan sättas in på de punkter, där det kan göra verklig nytta. Och då har man särskilt att tänka på att i åtskilliga kommuner förhållandet är det, att man för att kunna få ut någon effekt av nykterhetsnämndernas arbete har ett oavvisligt behov av att kunna ställa en personlig kraft till förfogande, kunna anställa en person, som sysslar med dessa uppgifter. Och det kan man i många ekonomiskt mindre välsituerade kommuner inte göra, om inte staten på ett mera avsevärt sätt bidrager till kostnadernas täckande.

Om man sätter som generell gräns 1 000 kronor med möjlighet att kunna höja beloppet till högst 1 500 kronor, så har man förvisso i mycket stor utsträckning försuttit möjligheten att av det anslagsbelopp, som enligt vad alla äro ense om skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, erhålla den största och bästa effekten. Det är på den punkten, som jag ser det betydelsefulla i denna fråga. Jag vill tillägga, att då utskottet satt en absolut maximi-

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

gräns vid 1 500 kronor, så har utskottet därmed gått längre än vad som gäller för närvarande. Nu är det en maximigräns av 500 kronor med möjlighet för Kungl. Maj:t att, då särskilda förhållanden sådant påkalla, lämna bidrag utöver detta belopp, utan att någon absolut gräns för närvarande alls förefinnes. Genom det förslag, utskottet framlagt, alltså med en generell gräns vid 1 000 kronor och en absolut högsta gräns vid 1 500 kronor, har man sålunda förlorat den möjlighet, som nu förefinnes, att, om medel finnas tillgängliga, någon enda gång gå utöver den fastställda gränsen.

Jag tror, att kammaren, med hänsyn till de verkligt betydelsefulla uppgifter dessa nämnder ha sig anförtrodda, skulle handla klokt, om kammaren utformade grunderna för fördelningen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, och att större utsikt att med anslaget nå bästa möjliga effekt då skulle vinnas.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det är självklart, att man kan ha olika meningar om denna sak, och jag har tidigare själv förfäktat samma mening, som herr statsrådet nu framförde, men andra ha funnits inom avdelningen och utskottet, som velat stannat vid vad för närvarande gäller; och hellre än att upptaga en strid och göra denna fråga till en stridsfråga, ansågo vi för vår del, som ville biträda Kungl. Maj:ts förslag, att det var lämpligare att få en överenskommelse till stånd redan inom avdelningen. Man har också lyckats sammanjämka de olika uppfattningarna och eventuellt kunnat bringa frågan framåt något litet grand. Jag menar för min del, att med det förslag, som nu föreligger, blir det väsentligt mycket bättre och ges mycket större möjlighet att kunna organisera nykterhetsnämndernas verksamhet än med de förhållanden, som nu råda.

Det skäl, som framfördes från deras sida, vilka ansågo, att man icke borde höja maximibeloppet, har huvudsakligen varit, att ju högre belopp man tillmäter vissa kommuner, desto mindre blir antalet av dem, åt vilka det blir möjligt att lämna bidrag till. Jag menar, att man icke kan alldeles förbise, att det ligger en viss sanning däri. Jag för min del har den uppfattningen, att om man skulle gå alltför långt i fråga om bestämmande av maximibeloppet, så är fara värt, att en hel del småkommuner, och bland dessa de minst bärkraftiga, icke skulle få något anslag alls för sin verksamhet. Jag tror därför det är klokt att gå fram försiktigt och tillmäta beloppen litet mindre men därmed göra det möjligt för vederbörande att kunna utsträcka verksamheten.

Jag tror icke det skulle ske så stor skada, om detta förslag, som vi kompromissvis enats om, blir godtaget av riksdagen. Jag tror det är bättre för det speciella nykterhetsfolket, som lägger stor vikt vid denna sak, om det betänker, att det är bättre med en fågel i handen än tio i skogen. När jag nu ger dem det rådet och när nykterhetsfolket på avdelningen kunnat förena sig med icke nykterhetsfolket om denna kompromiss, så tycker jag, att kammarens ledamöter kunna taga samma kompromiss.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag sätter mycket stort värde på den varning, som herr Jansson i Falun uttalade. Jag skulle också ha följt den, om det icke vore så, att jag genom ett mycket omfattande utredningsarbete, i vilket jag deltagit de sista tre åren, kommit till den bestämda uppfattningen, att utskottet felaktigt bedömer vad meningen är med den verksamhet det här är fråga om. Såvitt jag kan fatta, föreligger icke i alla kommuner i detta land något behov av ett sådant statligt stöd, ty det finnes nyktra, mindre nyktra och ännu mindre nyktra kommuner. Där det icke finnes någon anledning till

ingripande i en kommun, där finnes det icke anledning att vare sig anställa en särskilt utbildad personal för ändamålet eller att lämna något statsanslag för detsamma. Men det är där, varest det finnes skäl för ett ingripande, som det bör ligga i Kungl. Maj:ts hand — och detta sker ju efter särskild omprövning — att ge kommunerna den möjligheten att verkligen kunna göra något, där det behöves göras.

Jag vill erinra damerna och herrarna om en sak, varom vi väl alla äro tämligen överens, nämligen att det i fråga om nykterhetsnämndernas verksamhet brister på åtskilliga punkter. Den saken har varit föremål både för enskild och offentlig debatt, och jag skall icke sysselsätta mig med densamma här i dag. Men varför brister det? Jo, det sker i flera fall därför, att man till sitt förfogande icke har de krafter, som skulle vara önskvärda, krafter med den sociala vidsyn, som är nödvändig för att verkligen kunna utföra ett fruktbringande arbete på området. Om man hade folk till sitt förfogande med denna sociala vidsyn, med kunskap om alla de förhållanden, som inverka på saken, så skulle man utan tvivel kunna komma väsentligt längre, än vad man för närvarande gör.

Huvudsyftet med vad Kungl. Maj:t föreslagit är enligt min uppfattning, att man skulle i de kommuner, där det är särskilt nödvändigt, där det förekommer många olagligheter i den här vägen och där man således behöver ett omfattande arbete, försöka anförtro detta arbete icke direkt åt de kommunvalda förtroendemännen — dessa förtroendemän ha ju icke tid att ägna sig åt denna verksamhet — utan åt särskilt utbildade krafter. Men jag understryker, att så skulle ske endast där det föreligger behov av arbete, således icke i varje kommun, vare sig behov föreligger eller icke. Nu finnes det en eller annan kommun, som själv löst frågan. Stockholms stadsfullmäktige har för sin del löst den, och i Stockholm bedrivs det ju på detta område en mycket framgångsrik verksamhet.

Men jag vill för min del starkt understryka, att det här gäller en statlig uppgift. Staten har genom indragning av alla medel till statskassan direkt sagt ifrån att detta är en statlig uppgift. Då det nu, nästan utan opposition, går an att använda mera och mera och mera miljoner av dessa medel för att täcka statens löpande utgifter, förefaller det mig, som om tidpunkten icke vore inne att på ett område sådant som detta handla på sätt, som statsutskottet här föreslår, att man skall gå in för.

Med anledning av dessa synpunkter hemställer jag, herr talman, om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag begärde ordet för att bekräfta riktigheten av den uppgift, som herr Olsson i Gävle och herr statsrådet här lämnat.

En av mina tjänsteuppgifter som fattigvårdskonsulent är att se till, i vilken mån kommunerna effektuera gällande alkoholistvårdslagstiftning. Jag har under mina resor tidigare konstaterat, att denna lagstiftning existerar endast på papperet. Kommunerna ha icke sökt levandegöra denna lagstiftning och det är mest beroende på att kommunerna saknat ekonomiska resurser att förverkliga syftet med lagstiftningen i fråga.

Det är så riktigt, som herr Olsson i Gävle säger, att behov av denna alkoholistvård icke förekommer i alla kommuner. I avlägsna småkommuner möter man knappast alkoholismen, men i de större kommunerna, det försäkrar jag herrarna, är behovet av alkoholistvård mycket större än herrarna ana. En av orsakerna till att vi hittills icke lyckats levandegöra lagstiftningen beror därpå, att kommunerna icke varit hågade att offra pengar på nykterhetsnämndernas verksamhet. Det är då, synes det mig, ett starkt både kommunalt och statligt

*Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

intresse att lämna de kommuner, som ha behov av att bedriva alkoholistvård, så mycket pengar som möjligt, för att de skola kunna bedriva en dylik verksamhet.

Den maximering av statsbidraget till alkoholistvården, som föreslås, innebär, att verksamheten fortfarande kommer att bedrivas mest i de samhällen, där alkoholistvård behöves men pengar saknas. Medlen komma i stället att gå till andra uppgifter än dem, som jag här talat om, till propaganda eller dylikt, som är mindre viktigt. Vill man, säger jag, komma kommunerna till hjälp och sätta liv i alkoholistvårdslagstiftningen, får man lov att offra pengar och då bör man givetvis giva de kommuner, där man har behov av alkoholistvård, mesta möjliga bidrag. Alla andra böra avstå sin andel av beloppet. Det är därför, herr talman, som jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! När jag dristat mig att begära ordet i denna fråga, så är det icke så mycket för att tvista om huruvida utskottet eller Kungl. Maj:t har rätt, utan för att leda in debatten på en annan punkt, som enligt mitt sätt att se är den vitala i hela den verksamhet, varom nu är fråga.

Herr Adolf Olsson i Gävle har nyss varit uppe och med den patos, som alltid är honom egen, talat om att utskottet har felbedömt hela den här situationen, då utskottet gått in för andra grunder, än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag håller med honom om att det är riktigt i så måtto, att nykterhetsfolket här i landet alltid felbedömt sin uppgift i fråga om den här verksamheten. Jag känner också till den här saken en smula. För nykterhetsfolket ha nykterhetsnämnderna varit ett stycke smutsigt hantverk. Man har alltid till andra socialt tänkande människor i samhället, som ha velat få in duktigt nykterhetsfolk i nämnderna för att tillsammans med andra socialt ansvarsfulla individer hjälpa till att reda upp den här saken, sagt: nej, bevara oss för det, det skola vi icke befatta oss med. Det få de, som icke äro absolutister, de, som äro supare, ta hand om. Vi ska icke ett dugg syssla med det arbetet. Därför har nykterhetsnämndernas verksamhet blivit av den arten, att den på många platser icke betytt ett smack. Det fanns t. o. m. en tid, då nykterhetssällskap i landet, stora sällskap, blockerade nykterhetsnämnderna för att icke några av sällskapens ledamöter skulle få gå in i nykterhetsnämnden. Det kallades för social vidsynthet. Jag reagerade den tiden, det lilla jag kunde, mot detta, med resultat, att jag fick epitetet, att jag gick rusdrycksintressenternas ärenden. Rätt skall vara rätt.

När nu nykterhetsfolket vaknar till insikt om att nykterhetsnämnderna ha en betydelsefull uppgift att fylla, ja, då kommer man och anropar Konungen om pengar, ty pengar skall man ha, redan innan man själv är på det klara med, om man vill göra någonting. Jag tycker för min personliga del, att det allra viktigaste är, att nykterhetsfolket mobiliserar alla sina socialt ansvars-kännande män och kvinnor i bygderna och låter dem gå in i nykterhetsnämnderna för att se till att dessa bedriva den verksamhet, som man avsett. Sedan är det icke så betydelsefullt, om nykterhetsnämnderna få ettusen, ettusenfemhundra eller tvåtusen kronor för sin verksamhet.

Jag delar fullt den uppfattningen, som utskottets talesman här fört fram, att utskottets linje är den riktiga. Därför talar också en annan synpunkt, som vi icke skola förglömma, och det är den, att om riksdagens båda kamrar nu bifalla Kungl. Maj:ts förslag, så kan därav följa — herr statsrådet var för en liten stund sedan inne på den tankegången — att man i stora kommuner kanske tillsätter nya tjänster för den här uppgiften. Nästa år, kanske även året därpå, komma vi måhända att, med eller emot vår vilja, få skära ner dessa

anslag. Då är det litet besvärligt att just ha nya tjänster tillsatta. Det är också en synpunkt, som vi icke skola glömma i detta ögonblick.

Herr talman, med dessa ord ber jag för min del att fullt få ansluta mig till vad utskottet föreslagit.

*Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då jag begärde ordet, hade jag icke klart för mig, att det skulle komma att sägas saker av den art, som här förekommit. Jag ber att få i allt väsentligt instämma med herr *Andersson* i Katrineholm.

Jag begärde ordet, när herr *Olsson* i Gävle ville söka klassificera kommunerna. Jag drog då för min enkla del den slutsatsen, att han, som annars brukar se nyktert på dessa ting, möjligen tillhör de mindre nyktra kommunerna. Jag tänkte då, att jag i det sammanhanget skulle påpeka, att det var bäst att gå försiktigt fram, och i den punkten vill jag helt instämma i vad herr *Andersson* i Katrineholm nyss sagt. Det gör jag icke bara därför, att det kan vara obekvämt nog med en rad nya tjänster, utan även därför, att jag, uppriktigt sagt, är rädd för att, om vi skulle bedriva det sociala arbetet på detta område med avlönat folk, så är det icke sagt, att de ha samma känsla för dem det här gäller att hjälpa eller kunna tillgodose dem på samma sätt, som blir fallet, när man i större utsträckning anlitar frivilliga krafter.

Att jag överhuvud taget dristat mig att begära ordet här är därför, att jag tillsammans med åtskilliga andra på Kungl. Maj:ts uppdrag kommit att bli medlem i styrelsen för alkoholistanstalten i Svartsjö, i interneringsnämnden m. fl. sådana institutioner. Där har jag sett, att nykterhetsnämnderna kunna utföra och verkligen utföra en mycket gagnande verksamhet och göra en mycket god gärning.

När man här talar om att man skall se vidsynt på frågan, kan jag icke låta bli att erinra om att en på tredje avdelningen i statsutskottet vid det tillfälle, då detta ärende avgjordes, tillfälligt tjänstgörande, nämligen ledamoten av första kammaren, professor *Petrén*, som har en minst lika vidsträckt erfarenhet i dessa ting som någon i denna kammare och kanske åtskilligt större, dock har ansett sig kunna vara med om det förslag, som utskottet för sin del har stannat för. Jag skulle vilja säga, att är det så, att förslaget visar sig vara opraktiskt, är det icke värre, än att Kungl. Maj:t i sin bevisföring i nästa års statsverksproposition kan påvisa, att den linje, som statsutskottet slagit in på, är felaktig. Då är, tror jag, riksdagen givetvis med om att vidtaga de rättelser, som kunna komma i fråga. Att nykterhetsnämndernas verksamhet är gagnrik, bara den skötes på rätt sätt, betvivlar jag icke, men det har nog även brustit på den kanten i åtskilliga avseenden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hedlund** i Östersund: Vad herr *Andersson* i Katrineholm och herr *Anderson* i Råstock yttrade, giver mig anledning att säga några ord.

Herr *Anderssons* i Katrineholm nykterhetspolitiska synpunkt på denna fråga föranleder mig att säga, att det här icke är en nykterhetsfråga. Det är icke tal om absolutister och icke absolutister i nykterhetsnämnderna eller om den befattning nykterhetsnämnderna ha med t. ex. utskänknigen. Därtill behövas inga statsmedel. Den kostnad, som nykterhetsnämnderna ha, när det gäller att tilldela folk motböcker och bestämma storleken av ransonen, står i regel utskänkningsbolagen för. Det är alkoholistvården, som är det väsentliga och det mest försummade. Härför behövs det pengar.

Herr *Anderson* i Råstock må återropa vilka auktoriteter som helst, så står

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

jag vid de uppgifter, som jag lämnat, nämligen att det är på grund av avsaknad av medel, som alkoholistvården icke kommit i funktion i sådana samhällen, som ha haft dålig ekonomi. Stockholms stad och övriga stora städer samt medelstora städer i Norrland ha ordnat alkoholistvården på ett tillfredsställande sätt. De ha lämnat medel därtill och tillsatt tjänstemän.

Är det riktigt, herr Anderson i Råstock, att säga, att tjänstemannasystemet, när det är fråga om nykterhetsnämndernas verksamhet, är av ondo? Kan verkligen herr Anderson i Råstock, som känner förhållandena, påstå, att de frivilliga krafterna med samma hänsynsfullhet kunna sköta det mycket grannliga uppdraget att övervaka och tillrättaföra alkoholister, som den, som utom mycket starkt socialt ansvar känner ansvaret som tjänsteman? Jag tror aldrig, fastän även jag hör till dem, som alltid i det längsta vill, att man skall lita till frivilliga krafter, att man i fråga om nykterhetsnämndernas alkoholistvårdande verksamhet kan komma någon vart, förrän vi få socialt ansvars-kännande, särskilt avlönade krafter, som arbeta för saken.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Svensson** i Grönvik: Som ordföranden i tredje avdelningen i statsutskottet här påpekat, föreligger en kompromiss. Att nykterhetsintressenterna, om jag så får säga, inom tredje avdelningen gått med därpå, beror ju, som han också sade, på att vi hade en känsla av att, om vi icke gått med på förslaget, hade det kanske blivit någonting sämre ur nykterhetssynpunkt.

När man här trycker på att det väsentliga skulle vara att anslagsbeloppet till nämnderna sättes högre, om man alltså sätter det till 2 000 kronor i stället för 1 000 kronor, så vill jag verkligen bestrida, att så är fallet. Icke är det väl ändå så, att man köper den verkliga sociala vidsyntheten för vare sig ett eller två tusen kronor? Här gäller det intresset för själva denna verksamhet och till den måste vi i alla fall lita i betydligt större utsträckning än till dessa, som herr Olsson i Gävle tillät sig yttra, särskilt utbildade krafter. Är det fråga om att vi skola ordna med en särskild utbildning och sätta upp en särskild läroanstalt för att utbilda dylika krafter för att kunna komma fram på det här området, då tror jag, som herr Andersson i Katrineholm sade, att riksdagen bör taga sig en särskild funderare på den saken.

Jag tror, att den här frågan har blåsts upp till större proportioner än den i verkligheten har. Det är, som sagt, icke fråga om beloppets storlek, utan det är på det utförda arbetet och på intresset i bygderna, som det kommer an.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Gentemot herr Hedlund i Östersund, som har varit vänlig nog att upplysa mig och kammaren i övrigt om att det här anslaget, som vi nu behandla, icke på något sätt berör nykterhetsnämndernas verksamhet, sådan man i regel är van att tänka sig denna verksamhet, och att det icke heller är fråga om absolutister eller icke absolutister i nykterhetsnämnderna, vill jag bara säga, att det hade jag reda på förut, herr Hedlund i Östersund förutan. Jag vill bara erinra om att min beröring av den punkten var föranledd av herr Olssons i Gävle påstående, att nykterhetsnämnderna, som han sade, saknat och sakna social vidsynthet och ansvars-känsla eller med andra ord några lämpliga krafter för denna verksamhet. Jag underströk att så var fallet, och jag sade, att orsaken härtill låg hos nykterhetsfolket självt. Man skall se resonemanget i det sammanhang, som det skall ses. Jag vidhåller — och jag hoppas, att ingen vill bestrida det — att det är sakkunskap och kompetens, som nykterhetsnämnderna så väl behöva i sin verksamhet. Jag vill för min personliga del säga, att jag sätter denna verksamhet mycket högt. Att nämnderna saknat kompetens och lämp-

liga krafter, det är till stor del nykterhetsfolkets eget fel. Nykterhetsfolket har aldrig velat gå in i nykterhetsnämnderna för att utföra det arbete, som varit önskligt, utan i stället nöjt sig med att stå utanför och gruffa på dem, som velat göra något nyttigt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Till herr Hedlund i Östersund vill jag bara säga, att vad jag sade nyss dikterades av hänsyn till det faktum, att det icke går att skaffa tjänstemän för att sköta alla de här uppgifterna i vårt avlånga land med dess mycket olikformigt gestaltade kommuner. Om det kan trösta herr Hedlund, skall jag be att få säga, att jag går så långt, att jag säger, att vid vissa interneringsfall och vissa fall av sinnessjukdom skulle det vara lyckligt, om man kunde få en personlig kurator för var och en, men det är icke uppnåeligt här i landet att komma så långt, och därför får man nöja sig med det näst bästa och söka arrangera det så, att man kan komma fram utan alldeles orimliga kostnader med anlåtande av frivillig verksamhet i största möjliga utsträckning. Jag är med i ledningen för en anstalt som utbildar arbetskrafter av olika slag på det sociala området, och jag kan kanske tillåta mig att ha en liten egen mening om vad den här saken gäller. Jag vill dock påstå att även om den utbildning, som på det hållet består, är den bästa, som i nuvarande situation kan åstadkommas, så kan vad som därvid förvärvas dock aldrig uppväga det personliga intresse, som finnes ute i bygderna för förkomna individer av ett eller annat slag. Det är detta, som jag vill att vi skola repliera på i fortsättningen också, eljest är det omöjligt att sköta apparaten.

Herr andre vice talmannen Bengtsson: Herr talman! Jag vet icke vad det kan finnas för anledning för herr Andersson i Katrineholm att angripa nykterhetsfolket i denna fråga. Jag tror, att representanter för nykterhetsfolket sitta i nykterhetsnämnderna i mycket stor utsträckning och göra vad de kunna för att tillrättalägga den sak, det här gäller.

Jag begärde ordet för att rätta en uppgift, som herr Anderson i Råstock lämnade, nämligen att professor Petrén på tredje avdelningen i utskottet hade ställt sig på utskottets sida. Herr Anderson vet likaväl som jag, huru professor Petrén deklarerat sin ställning i utskottet. Han sade, att han tvingades till den ståndpunkt, han intog, därför att han var ensam, som förfäktade Kungl. Maj:ts åsikt i denna fråga. Han till och med ansåg, att han icke hade skött sin sak så bra, som han borde ha gjort. Den ordinarie ledamoten stod som reservant i frågan, men var av sjukdom förhindrad att tjänstgöra på avdelningen vid behandlingen av ärendet.

Jag ville endast rätta till detta, herr talman.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Endast ett par ord. Jag har aldrig ett ögonblick bestritt, att det icke skulle finnas någon vidsynthet i statsutskottet. Jag har bara velat, att herrarna skulle medverka till att den vidsyntheten även flyttades ut i nykterhetsnämndernas arbete.

Herr Andersson i Katrineholm har, med den syrlighet, som är honom egen, framför allt velat göra *det* till det centrala i denna fråga, att svagheten i nykterhetsnämndernas arbete vilar på den blockad, som — det vill jag icke förneka, utan däri instämmer jag med honom — på sin tid faktiskt igångsattes på många ställen i vårt land från nykterhetsfolkets sida gentemot nykterhetsnämnderna. Liksom herr Andersson i Katrineholm har jag den bestämda uppfattningen, att detta har varit olyckligt, men, herr Andersson, vi ha dock nu

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

mera kommit därhän, att man håller på att växa ifrån detta; bland nykterhetsfolket förstår man nu betydelsen av den verksamhet, som nykterhetsnämnderna ha att utföra. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, varför man skall gräva upp det som har varit. Jag tycker det är klokare att söka stryka ett streck över den saken och verkligen inregistrera det intresse, som nu ute i bygderna växer fram.

Jag vidhåller mitt uttalande om en felbedömning från utskottets sida. Detta har ju för övrigt ytterligare understrukits såväl av herr Anderson i Råstock som av herr Svensson i Grönvik, då de säga, att här gäller det att låta så många kommuner som möjligt få del av dessa pengar. Således, ju mer vi kunna sprida ut dessa pengar med obetydliga belopp, alltså ju mindre det kan göras för dem desto fördelaktigare skulle det vara. Det är däri jag anser felbedömningen ligga.

Jag skall, herr talman, till sist bara be att få säga, att de som på detta område hålla så vackra lovtal över de frivilliga krafterna, de förbise all den praktiska erfarenhet, som man har vunnit ute i landet, och jag skulle vilja säga, att jag tror icke att någon enda av dem, som nu så starkt ha hävdad denna mening, skulle vilja vara med om att flytta över dessa sina uttalanden till att gälla på andra socialpolitiska områden. De skulle säkert där själva vara de första att värja sig för godtagandet av den principen.

Herr Mosesson: Herr talman! Då herr Andersson i Katrineholm två gånger har låtit nykterhetsfolket få bära ansvaret för vad som brustit i detta avseende, så vill jag säga, att här såväl som på alla andra områden, där fel kunna begås, har man väl att söka anledningen till dessa fel inte bara på ett håll utan på flera.

Att nykterhetsfolket har tvekat att ständigt hålla på med att uträtta, jag skulle vilja säga, ett sorts renhållningsarbete åt sprithanteringen, det kan man ju förstå. Man kan också förstå, att nykterhetsfolket har tvekat, om man skulle avskilja sina krafter för en, låt mig säga det, missriktad nykterhetsverksamhet. Ty det var en missriktad tillämpning av den lagstiftning det här är fråga om. då man menade, att nykterhetsnämnderna skulle bli, låt mig använda det vulgära uttrycket, jakthundar åt brännvinsbolagen och yttra sig om vad bolagens klientel skulle få i tilldelning. Det var en dylik misslyckad verksamhet, en dylik missriktad tillämpning, som bidragit till vad herr Andersson i Katrineholm nu påtalat.

Jag har personligen varit en av dem, som alltjämt i mitt arbete såsom nykterhetsman hävdad den meningen, att det var mycket beklagligt, att en stor nykterhetsorganisation intog den negativa ståndpunkt, som den en gång gjorde, och överhuvud att nykterhetsvänner ha dragit sig för tråkiga sociala uppgifter. Men, herr Andersson i Katrineholm, när vi tala om vad nykterhetsnämnderna ha uraktlåtit, så skola vi inte glömma det myckna goda, som de ha gjort, när de ha motsatt sig att brännvinsbolagen skulle få ökade nederlagsrättigheter och försäljningsställen och annat sådant. De ha alltså gjort mycket gott också. Om de i de kommuner, där nämndens arbete är särskilt påkallat, skola kunna utföra det arbete som behövs, då är det nödvändigt att ge nämnderna de medel, som de behöva, och av denna orsak kommer jag att rösta för reservationen.

Herr Järte: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång påkallar kammarens uppmärksamhet, och jag borde kanske icke lägga mig i den strid, som synes pågå mellan nuvarande och förutvarande organiserade nykterhetsvänner. Jag har emellertid en särskild anledning att här framföra några synpunkter, och det är den, att jag som ämbetsman under flera år på min byrå

i socialstyrelsen handlagt ärendena rörande nykterhetsnämnder och följaktligen icke kan fränkännas en viss erfarenhet i frågan.

När det gäller att behandla dessa spörsmål på tredje avdelningen i statsutskottet, brukar jag taga särskild hänsyn till vad professor Alfred Petré har att anföra, ty han är onekligen avdelningens främste expert i frågan och mig därutinnan vida överlägsen. Professor Petré har i många år med stor framgång varit ordförande i landets största nykterhetsnämnd, vilken, och med fog, nyss fick så varma vitsord från herr Olsson i Gävle. Professor Petré har dessutom flerfaldiga gånger under längre tider vikarierat såsom expert i Socialstyrelsen för ärenden angående alkoholistvård, då professor Kinberg varit frånvarande på grund av utrikes resor. Det är också bekant, att professor Petré är förbudsvän och gammal arbetare i nykterhetsrörelsens förnämligaste vingårdar. Då herrarna därför se i betänkanhet, att professor Petré är med på utskottets linje, kunna herrarna vara säkra på att vi nog ha skäl för vår uppfattning, att man kan nöja sig för året med vad utskottet här föreslagit.

Frånsett de statsfinansiella motiven för att man bör gå varligt fram i dessa brydsamma tider, framför allt när det gäller att skapa nya tjänster — är det ju klart, att detta har sin stora risk — så förhåller det sig på det viset, som också framhållits här, att alkoholismen skördar sina flesta offer i de större samhällena. Man skulle med en travestering av salig Dumbom kunna säga, att det är så visligt ställt, att förmögna orter blivit placerade, där spritens floder stryka fram. Dessa större samhällena ha följaktligen möjlighet att med egna medel kompensera det anslag, som äskas från Kungl. Maj:ts sida. Detta sker också i mycket stor omfattning, medan däremot de fattiga kommunerna behöva ett incitament för att taga itu med detta nykterhetsarbete.

Vad sedan angår nykterhetsföreningarnas ställning till alkoholistvården, så får man ju hoppas — och det visar också de toner, som här ljudit — att den omsvängning av opinionen, som på ett så glädjande sätt inträtt inom nykterhetsorganisationerna som karakteriserar icke minst Svenska Morgonbladet såsom det ledande organet på detta område, framför allt efter finska förbudets fall, innebär, att man kommit till klar insikt om att det är fruktlöst att på tvångslagstiftningens väg fostra ett folk till nykterhet, att den vägen därför måste övergivnas och att man i stället bör slå in på det praktiska detaljarbetets väg. Här öppnar sig också ett rikt fält just för de frivilliga krafterna. Där finnes den sociala vidsynthet, som herr Olsson i Gävle efterlyste och som man icke kan få för pengar, utan måste leva sig till. Här finnas stora uppgifter för den svenska nykterhetsrörelsen att steg för steg genom positiva, individuella insatser söka fortsätta den hyfsning och den humanisering av spritvanorna, som i stort sett, alldeles oberoende av Brattssystem och lagar, utmärkt det svenska folkets inställning till alkoholfrågan under senare årtionden.

Således, herr förste vice talman, när saken ligger till på det sättet, att en så framskjuten man just på detta område som professor Petré utan reservation varit med om statsutskottets utlåtande, då kunna också alla nykterhetsvänner i kammaren med bästa samvete rösta för utskottets förslag, till vilket jag nu ber att få yrka bifall.

Herr Andersson i Höör: Herr talman! Om de herrar, som säga sig vilja rösta för ett maximibelopp av 2 000 kronor, samtidigt föreslagit en ökning av själva anslagsbeloppet, så skulle jag förstått dem bättre, men det ha de icke gjort. Utskottet har icke heller ändrat på anslagsbeloppet; Kungl. Maj:t har begärt 45 000 kronor, och det har utskottet gått med på. Det är således icke fråga om vare sig sänkning eller höjning av detta belopp.

Nu säger man, att det är bara en liten del av kommunerna, som skulle ha nytta av att få detta bidrag. Ja, men vi ha ju mellan 2 000 och 3 000 kommuner i

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

vårt land, och delar man ut 45 000 kronor med högst 2 000 kronor till varje kommun, så skulle ju detta betyda att endast 22 å 23 kommuner finge nytta av anslaget. Är herr Olsson i Gävle säker på att det bara är 22 å 23 kommuner i vårt land, som behöva bidrag till sina nykterhetsnämnder? Nej, det tror icke jag heller. Men går man på utskottets förslag och medger ett bidrag av 1 000 kronor för kommun med rätt för Kungl. Maj:t att öka bidraget till 1 500 kronor, där särskilda omständigheter så påkalla, skulle, under förutsättning av oförändrat anslagsbelopp, 30 nykterhetsnämnder få nytta av anslaget. Att det är minst 30 nämnder, som behöva få bidrag, därom tror jag icke det råder någon tvekan. Således, hade man samtidigt föreslagit en ökning av anslagsbeloppet, då hade jag förstått resonemanget bättre, men det har man ju inte gjort.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tacka herr andre vice talmannen för den farbroderliga rättelse han behagade tillställa mig per omgående. Men, herr andre vice talman, utan att disputera om våra respektive fattningsgåvor i fråga om vad folk säger, så vill jag nämna, att jag råkade ha professor Petrén snett framför mig vid det tillfälle, då han talade i denna sak i utskottet, och jag tror nog, att jag uppfattade lika bra som herr andre vice talmannen vad professor Petrén yttrade. Han sade, att han från början arbetat för Kungl. Maj:ts förslag, men ansåg, att utskottets förslag dock innebar ett så stort framsteg, att han icke kunde underlåta att gå med på det förslaget. Sådan var professor Petréns hållning i statsutskottet. Om herr andre vice talmannen hört fel eller uppfattat fel, det lämnar jag därhän, men jag för min del satt tillräckligt nära för att höra vad han sade, då han yttrade sig i denna fråga.

Vidare ett ord till herr Olsson i Gävle, som tycks sätta sin lit till att man skall ha tjänstemän för allting. Nej, herr Olsson i Gävle, det är ingalunda säkert, att detta alltid är det bästa; i många situationer är det mycket bättre för den individ, som är i behov av hjälp, om han kan hitta en arbetsgivare, det må vara en bonde, en hantverkare, en fabrikör eller en industriledare, som vill taga hand om honom. Jag känner flera fall, både från Svartsjö och andra anstalter, som jag i större eller mindre grad har haft att göra med, jag känner flera fall, då man gått den vägen, och det har gått utmärkt. Men dessa personer jag nu talat om, dem kallar jag också för frivilliga krafter. De förstå ofta att på ett varsamt sätt hålla uppsikt över vederbörande individ, och de försöka även på samma gång att visa litet fasthet i handhavandet av sin arbetsgivareuppgift. Det har som sagt förekommit flera sådana fall, som jag själv känner till, och jag har bl. a. av professor Petrén hört omtalas många andra fall, där personer — jag tvekar icke att säga det i detta sammanhang — fullständigt frivilligt åtagit sig att övervaka sådana individer, som det här är fråga om. Jag vet för övrigt att professor Petrén själv också många gånger av intresse för vederbörande individ åtagit sig övervakning.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag skall endast säga ett par ord.

Herr Järte citerade salig Dumbom, och det kan jag också göra. På ett ställe yttrade denne, att »det är svårt att begripa, vad ingen kan förstå». Och jag förstår till en början icke herr Järte, som tycks ha fått den uppfattningen, att här råder någon strid mellan förutvarande och nuvarande nykterhetsvänner. I det fallet är han tydligen mycket illa underrättad, ty åtskilliga av dem, som opponerat sig mot regeringens förslag, äro lika goda nykterhetsvänner, som de som talat för detsamma, det tror jag, att både herr Olsson i Gävle och herr **Mosesson** äro villiga att vitsorda.

Vad jag icke heller kan förstå, det är herr Hedlunds i Östersund uppträdande. Han sätter sin tjänstemannaauktoritet i borgen för att regeringsförslaget är det enda riktiga. Han påstår, att han gjort den erfarenheten, att i åtskilliga stora kommuner nykterhetsnämnderna inte kunnat eller velat göra någonting, därför att de icke haft tillräckligt med pengar. Om nu nämnderna få ett anslag, som höjts från 500 kronor om året till maximalt 1 500 kronor, vill herr Helund då påstå, att denna slöhet fortfarande kommer att ligga lägrad över de jämtländska nykterhetsnämnderna, och att de ovillkorligen måste ha 2 000 kronor i bidrag för att kunna göra någon nytta?

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Ports.)

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Det förefaller, som om herr Anderson i Råstock såge litet ensidigt på den här frågan. Nu har han förklarat, att professor Petrén's yttrande i utskottet vore av den art, att det borde föranleda kammaren att följa utskottet. Jag förstår inte detta. De, som voro närvarande i utskottet, borde väl ha hört, att professor Petrén framförde de skäl, som jag tillät mig nämna i mitt första anförande.

Vidare har ju herr statsrådet i sitt anförande här förklarat, att detta icke är en kommunal fråga och icke heller, åtminstone icke i första hand, en nykterhetsfråga, utan en landsfråga. Det är statens plikt att se till, att man i samtliga kommuner, där alkoholismen hotar att taga överhand på ett sätt, som är för alla ödesdigert, inskrider för att råda bot på missförhållandena; men där någon sådan fara icke är för handen, där behövas icke heller ekonomiska bidrag. Detta underströks också mycket starkt av professor Petrén; och jag får säga herr Anderson i Råstock, att när han tror, att jag icke hört rätt, så måste det bero på att herr Anderson avser någon annan del av professor Petrén's yttrande än den som jag åsyftar. Herr Anderson i Råstock lär emellertid icke kunna förneka, att det framgick av professor Petrén's anförande i utskottet, att han i den fråga, som jag berörde i mitt förra anförande, åsyftade vad jag då nämnde.

När det sedan gäller den här påtalade motsättningen mellan nykterhetsfolk och icke nykterhetsfolk, så tycker jag inte, att man skall draga in den saken i detta spörsmål, ty det är så, som herr Järte säger här, att vi stått främmande för varandra på ömse sidor. Det är dock klart, att om vi i detta fall vilja tjäna saken, så få vi bortse från småaktigheter. Det gäller att arbeta, icke för ensidigt kommunala intressen, utan för landet i stort.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag har väl aldrig, herr Jonsson i Eskilstuna, sagt, att icke nykterhetsnämnderna arbetat bättre, sedan de fingo statsanslag till sin verksamhet; och jag har heller aldrig sagt, att nämndernas verksamhet kommer att stoppa, därest riksdagen fattar det beslut, som statsutskottet nu vill, att riksdagen skall fatta. Men det är väl helt naturligt, när det hela är en penningfråga, att den nykterhetsnämnd, som får ett större bidrag, utför ett effektivare arbete än den, som får ett mindre.

Jag har mycket stor respekt för professor Petrén, men jag delar icke hans uppfattning om utdelning av statsmedel till nykterhetsnämnderna. Jag förstår uppriktigt sagt icke, varför en nykterhetsnämnd på landsbygden skall behöva pengar för att kunna bedriva propagandaverksamhet för alkoholistvård, när det icke finnes något behov därav på den trakten. Jag förstår icke heller meningen i att det, bara därför att det finnes en nykterhetsnämnd, skall skickas dit pengar. Lagstiftningen skiljer ju på olika kommuner, och medger, att småkommuner, som icke alls ha behov av en nykterhetsnämnds verksamhet i egentlig mening, kan få överlåta den verksamheten till fattigvårdsstyrelsen. Men under sådana förhållanden är det väl orimligt, att om en sådan

Ang.
främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.
(Forts.)

styrelse kommer på den idén att rekvirera statsmedel, så skall den kunna få 1 500 kronor till sin verksamhet, utan att den behöver dessa pengar med hänsyn till alkoholistvården.

Jag har, som sagt, stor aktning för professor Petré, men han är ingen auktoritet, när det gäller att dela ut pengar på det här sättet.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag trodde inte, att jag skulle behöva lägga mig i denna debatt, sedan nu så många talare redan haft ordet. Emellertid har jag haft med frågans förberedande behandling att skaffa, och jag fann mig därför nödsakad att begära ordet, när herr Hedlund i Östersund frågade — om jag fattade honom rätt — vad dessa småkommuner skulle med dessa pengar. Jag kan då tala om för honom, att det meddelades inom avdelningen, att det fanns kommuner, som organiserat nykterhetsnämnder, men som icke fått så mycket i statsbidrag, att det räckte, icke ens till postporto, om de ville skicka ett brev för att komma i förbindelse med vederbörande myndigheter, som hade att lämna upplysningar, om hur de skulle förfara i dessa fall. Jag menar, att ur den synpunkten behöva även sådana kommuner en slant till sina nykterhetsnämnder.

Vad själva saken angår, förstår jag mycket väl, att nykterhetsfolket tycker det är bra att nu få ett anslag beviljat, när det ur deras synpunkt ligger så väl till med den saken. Det tycker jag också, men det är klokt att taga vad som är möjligt att ernå och sedan se till om det för framtiden finnes behov av höjt anslag. Det är farligt att från första början slå in på att förespegla för höga bidrag, för att sedan, när man skall finansiera dessa, man får inskränka på grunderna för bidrags utgående. Det är bättre att taga det säkra för det osäkra. Då behöver man icke råka ut för obehagligheter.

I fråga om herr andre vice talmannens och herr Andersons i Råstock mellanhavande om vad herr Petré yttrat ber jag få säga, att professor Petré har deltagit i behandlingen av frågan på tredje avdelningen, och när saken hade ordnats, yttrade han, att detta var det bästa resultat vi kunde komma till.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr andre vice talmannen Bengtsson, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 34 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 35—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44, angående anslag till driftkostnaderna vid arbetshem.

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.*

Kungl. Maj:t hade uti punkten 42 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 95 000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål.

Beträffande Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade i två likalydande motioner, väckta den ena, nr 67, inom första kammaren av herr *Linders m. fl.* och den andra, nr 69, inom andra kammaren av herr *Gustafson i Kasenberg m. fl.* föreslagits, att riksdagen måtte med avslag å förslaget att sänka statsbidraget till arbetshemmen uppföra förslagsanslaget till driftkostnaderna vid arbetshem med 100 000 kronor.

I samma motioner hade även föreslagits, att riksdagen måtte

dels, med avslag av Kungl. Maj:ts förslag att sänka statsbidragen till driften av vissa andra vårdanstalter, uppföra de för dessa bidrag avsedda anslagen med vissa angivna belopp,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om företagande av utredning och framläggande av förslag om sådan ändring i gällande bestämmelser angående statsbidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa, att statsbidraget komme att utgå allenast för det fall, att årsavgiften icke överstege visst belopp.

Utskottet hemställde,

I:o) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till ovanberörda motioner i nu förevarande del, till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 100 000 kronor; samt

II:o) att Kungl. Maj:ts förslag om ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å ovanberörda motioner i nu förevarande del, till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 95 000 kronor; samt

II:o) godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål.

Efter föredragning av punkten begärdes ordet av

Herr **Jansson** i Falun, som yttrade: Herr förste vice talman! Jag tillåter mig föreslå, att kammaren ville besluta, att vid behandlingen av denna punkt överläggningen måtte få röra sig om alla de punkter, som äro omnämnda i motiveringen till denna punkt. Det är nämligen så, att vi ha ansett det lämpligt att vid denna punkt ingå i en principiell behandling av alla de frågor, som förekomma i de i motiveringen omnämnda punkterna. Därigenom kan man begränsa debatten i största möjliga utsträckning. Därför hemställer jag, att det måtte beredas tillfälle för dem, som ämna yttra sig vid denna punkt, att få yttra sig om alla de punkter, som äro omnämnda här i motiveringen.

Detta yrkande blev av kammaren bifallet.

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.

(Forts.)

Härpå anförde:

Herr Järte: Herr förste vice talman! Som kammaren finner, har jag reserverat mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Det hade varit önskvärt, att socialministern hade kunnat öppna debatten för att såsom förslagsställare närmare motivera sin framställning, grundad på de utredningar, som verkställts inom departementet. För min del får jag bekänna, att jag icke är någon specialist på något slag av vårdanstalter, utan mitt ståndpunktstagande har helt och hållet berott på min allmänna inställning dels med hänsyn till socialpolitiken i allmänhet och dels med hänsyn till det nuvarande budgetära läget.

Det är allmänt bekant, att vi i Sverige ha att fröjda oss åt en socialvård, särskilt med hänsyn till våra anstalter av olika slag, som i fråga om hög standard sakna sitt motstycke — jag tror man vågar påstå det — i hela världen. Det ligger för det svenska lynnet att slå på stort härvidlag. Det kostar mycket att bygga i vårt land, icke minst på grund av arbetskostnadernas storlek. Då därtill kommer, att klimatet tvingar oss till ovanligt solida byggnadskonstruktioner, blir det mycket kostsamt att bygga. Det ginge väl an, om dessa byggnadskostnader vore det enda bekymret i detta avseende. Men även vår allmänna standard i fråga om anstaltsvården är mycket hög och befinner sig i oavlätlig stegring. Man kan säga, att det är riktigt och naturligt, att så länge som nationens allmänna välmåga och icke minst det allmännas finanser möjliggöra en motsvarande nivåökning för socialvården, en sådan ökning äger rum. Ingen skulle livligare än jag hoppas och önska, att de sju feta år, som vi nyligen haft förmånen att uppleva, skulle så snart som möjligt kunna komma tillbaka, så att statens och kommunernas finanser åter skulle blomstra. Socialvården skulle då kunna oavbrutet röra sig i samma uppåtgående kurva. Hade vi visshet därom, skulle man kunna taga annorlunda på denna fråga, och då skulle icke heller ett sådant förslag som detta föreligga från Kungl. Maj:ts sida. Men nu veta vi i stället, att det budgetära läget för staten, landsting och kommuner ter sig mycket mörkt för de närmaste åren. Denna gång har det gått jämförelsevis smärtfritt att få statsregleringen att gå ihop, men det ser vida sämre ut för de närmaste åren, och det nödvändiggör yttersta försiktighet från statsmakternas sida. Ett symptom härtill utgör Kungl. Maj:ts förslag att sänka statsbidragen till ifrågavarande anstalters vårdkostnader.

Vad speciellt socialministern angår, har han i år haft den stora turen att bekräftande de statliga bidragen till pensionsförsäkringen taga i anspråk en inkomst, som ackumulerats år från år därigenom, att det förskott, som statsverket lämnat till landsting och kommuner för pensionstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen, nu c:a 75 miljoner kronor, kan tagas in i budgeten såsom en engångsinkomst. Därigenom kan socialministern nöja sig med att för året äska 40 200 000 kronor som statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. Men det är en övergående förmån. Nästa år finnes icke den tillgången till hands, utan då måste man räkna med att siffran kommer att växa med minst 10 miljoner kronor endast bekräftande statens andel av pensionstilläggen. Det vore väl, om det stannade där, men det finnes viss sannolikhet för att de, som ansöka att få pension, komma att växa till ett antal, överstigande det nu beräknade. Kammaren vet nog, att vår pensionsförsäkring enligt lagen visserligen har till syfte att ge pensioner åt fysiska invalider. Men det är mängen gång svårt att draga upp gränsen mellan fysisk och — ekonomisk invaliditet. Det visar sig också, att vid dåliga konjunkturer växer antalet av dem, som söka och få pension, därför att de icke kunna klara sig på annat sätt. Man måste därför taga i ögonsikte, att denna punkt i huvudtiteln kommer att nästa år med minst 10 miljoner kronor överstiga det nu äskade beloppet, vilket manar till största återhållsamhet för detta år.

Nu kommer att i debatten göras gällande från dem, som stå för majoritetsutlåtandet, att det här egentligen icke är fråga om någon besparing ur nationalekonomisk synpunkt, därför att vad staten nu skulle spara få landsting och kommuner betala och att det således bara är fråga om en övervältring från statens mera bärkraftiga skuldror till de mera nedtyngda kommunerna. Vore det så, skulle saken te sig annorlunda. Jag kan icke bibringa mig den uppfattningen, att så är förhållandet, utan har efter studium av departementschefens framställning i statsverkspropositionen fått en rakt motsatt uppfattning. Socialministern har där med stöd av kalla siffror påvisat, att när statsbidragen en gång bestämdes rådde ett annat prisläge, framför allt beträffande matvaror, som väl betinga den väsentligaste driftkostnaden. Vi veta, att livsmedelpriserna varit föremål för fortgående sänkning till stor vända för producenterna, men icke alltid till motsvarande förmån för de konsumenter, som måste handla i detalj. De ha icke haft någon motsvarande glädje av det svåra läge, vari producenterna råkat, därför att det finnes mäktiga organiserade mellanhänder och därför att de bekvämligheter med avseende å distributionen, som konsumenterna fordra, äro så dyrbara. Men då det gäller anstalter, där upphandlingen äger rum i parti, har man kunnat tillgodogöra sig priset, och det har tvivelsutan skett. Ur den synpunkten måste en besparing vara möjlig. Nu kan det ju hända, att vederbörande anstalter redan diskonterat den, men resultatet blir i varje fall detsamma, besparingsmöjligheten finns ändå kvar. Man måste säga, att det går icke för sig att i tider, då samhället måste begränsa sig och levnadsstandarden måste sänkas, det går icke för sig att i sådana tider, även om det gäller så behjärtansvärda intressen som dessa, låtsas, som om vi levde på de Hesperiska öarna, oberörda av världen i övrigt, utan alla måste vara ense om att söka anpassa sig efter rådande ekonomiska situation. Här är ett första steg till nedsänkning av nivån. Det kommer att visa sig — det kan kammaren vara säker om — när deklarationerna föreligga nästa år, hur hårt krisen farit fram över alla inkomsttagare, procentuellt mest över de högre, därifrån skatteköllorna flöda rikligast. Vi se, hurusom lönearbetarna inom exportindustrierna få vidkännas reduktioner i sina löner. Följaktligen är det icke någon överdriven fordran på samhällssolidaritets, att alla offentliga institutioner böra vidkännas uppoffringar. I detta fall är det bättre att krypa i det kalla vattnet än att hoppa, vilket vi eljest måste göra nästa år.

Det gäller nu bara 440 000 kronor, men det beror på att Kungl. Maj:t stannat vid att förorda sänkningen av bidragsbeloppet blott för det senare halvåret av ifrågakvarande budgetår. I realiteten är således beloppet det dubbla. Jag tror, att kammaren skulle handla ansvarsmedvetet och förutseende, om kammaren bifölle reservationen till vilken jag yrkar bifall.

Med herr Järte förenade sig herr *Björkman*.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr förste vice talman! Statsutskottet har på denna punkt såsom en allmän inledning och sammanfattning av sin mening uttalat följande: »Utskottet har härvid, med beaktande av den av 1924 års riksdag intagna ståndpunkten i fråga om beviljande av statsbidrag till vissa vårdanstalter, varom fråga är, funnit sig alljämt böra hävda den uppfattningen, att det ur alla synpunkter måste anses önskvärt, att bidragsbeloppen icke gång efter annan ändras utan att de bidrag, som beviljats, så långt möjligt är lämnas orubbade. Starka skäl skola sålunda kunna andragas för att ändring av de bestämmelser härutinnan, som för närvarande gälla, skall vidtagas.»

Herr förste vice talman! Jag kan för min del till alla delar ansluta mig till

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

detta av statsutskottet gjorda uttalande, och jag anser mig ha handlat i fullaste överensstämmelse med den mening, som statsutskottet i denna punkt uttalat, genom att framlägga det förslag, som nu föreligger till prövning. Det må nämligen påpekas, att det här så långt ifrån är på det viset, att man gjort ständiga ändringar i de anslagsbelopp, varom här är fråga, att tvärtom icke något enda anslagsbidrag ändrats sedan år 1924. I ett par fall, nämligen beträffande arbetshem enligt fattigvårdslagen samt epidemisjukhus, ha bidragen varit orubbade sedan år 1920. Vad angår bidraget till hem för kroniskt sjuka, tillkom detta bidrag först år 1927, varvid nu gällande bidragsbelopp fastställdes.

Med hänsyn härtill och om man beaktar den starka sänkning i levnadskostnaderna, som ägt rum under det senaste årtiondet, måste det ifrågasättas, huruvida en omprövning i nuvarande läge av de gällande bidragsgrunderna kan karakteriseras såsom ett alltför tätt tummande på fastställda bidragsbelopp. Medelindex för levnadskostnaderna utgjorde under kalenderåret 1920 269. För år 1923, då förslaget om de nu gällande bidragssatserna för flertalet anstaltsgrupper uppgjordes, var medelindex 177.75. För kalenderåret 1924 eller det år, då beslutet fattades om de nuvarande bidragsbeloppen för dessa anstaltsgrupper, utgjorde medelindex 173.5. Sedermera har index nedgått i sådan utsträckning, att medelsiffran för år 1931 var 159.25, och för innevarande kvartal är indexsiffran 157. Det har alltså, om man jämför med medelindexsiffran för kalenderåret 1931, skett en sänkning från år 1920 med ej mindre än 109.25 enheter, från år 1923 med 18.5 och från år 1924 med 14.25 enheter. Med dessa siffror för ögonen torde det knappast kunna sägas innebära något underkännande av den principiellt riktiga uppfattningen, att bidragsbeloppen icke böra gång efter annan ändras, om man nu upptar frågan om en mindre sänkning av bidragsbeloppen.

Man kan göra sig den frågan, huruvida, om i stället för en sänkning ägt rum en *höjning* av den allmänna levnadskostnadsnivån med 15—18 procent, det skulle ansetts såsom rubbningar i oträngt mål att ifrågasätta en av levnadskostnadernas förändring påkallad jämkning i bidragsbeloppen. Jag tillåter mig verkligen framställa den frågan: är riksdagen beredd att taga konsekvenserna av de uttalanden, som utskottet här gjort, nämligen att en så pass betydande sänkning av levnadskostnaderna, som nyss nämndes, icke må medföra någon jämkning i bidragsbeloppen, om en motsvarande höjning av levnadskostnadsnivån i stället inträtt?

Utskottet har också utsagt, att starka skäl skola kunna andragas för att ändring av de bestämmelser härutinnan, som för närvarande gälla, skall vidtagas. Även på den punkten anser jag mig vara principiellt ense med utskottet. Jag gör också gällande, att det verkligen föreligger mycket starka skäl. Det möter emellertid här, om jag förstått utskottet rätt, en bestämd motsättning i fråga om den uppfattning rörande det ekonomiska lägets allvar, vartill utskottet synes ansluta sig, och den, som varit bestämmande, när Kungl. Maj:t framlagt det förslag, som nu prövas.

Jag vill erinra om att under hösten föregående år, då svårigheterna på allvar satte in, man inom alla departement och alltså även inom socialdepartementet måste vidtaga systematiska och noggranna undersökningar för att utfinna några möjligheter till besparingar i det förslag till budget, som skulle komma att föreläggas riksdagen. Här mötte mycket stora svårigheter, kanske ej minst i fråga om den huvudtitel, som nu behandlas. Å ena sidan hade man att vänta väldiga stegringar i utgiftsbeloppen på grund av arbetslösheten, som måste och skola bäras, å andra sidan hade man mycket små möjligheter att nedskära de utgifter, som förekomma under denna huvudtitel, om man nämligen, som fallet var med mig, var ytterligt angelägen att ej skada sociala

välfärdsanordningars möjlighet att under en svår tid göra det gagn, som med dem varit avsett. Vid den samvetsgranna prövning och det övervägande, som därefter ägde rum, kom jag till den bestämda uppfattningen, att det på detta område fanns möjlighet att genomföra en av prisläget förändringar motiverad sänkning av statsbidragen. Jag tror mig kunna säga, att verkligt starka sakskaäl, som utskottet alls ej vederlagt, ha dikterat Kungl. Maj:ts ståndpunkt i detta avseende.

Utskottet framhåller som sitt första huvudskäl mot Kungl. Maj:ts förslag, »att nedgången i levnadsomkostnaderna givetvis kan motivera reducering av statsbidragen endast i den mån densamma motsvaras av en nedgång i anstaltternas *totala* driftkostnader, varigenom det statliga driftsbidraget kommer att utgöra en högre procentandel av dessa kostnader än vad fallet var vid tiden, då de nuvarande bidragen fastställdes». Detta yttrande synes mig i hög grad förvånande, ty det innebär, som kammaren torde finna, att anstaltternas ägare genom att underlåta att söka nedbringa sina utgifter vid vikande priser skulle kunna avvärja *varje* anpassning av statsbidragen efter sänkningar i kostnadsnivån. Yttrandet synes visa, att utskottet gått helt vid sidan av det väsentliga i saken, att det förbisett eller i varje fall ej tagit fasta på den bärande tanken i Kungl. Maj:ts förslag. För att belysa detta, är det nödvändigt att något gå in på vissa i statsverkspropositionen omnämnda utredningar.

Inom socialdepartementet ha verkstälts vissa undersökningar rörande förhållandet mellan driftkostnader och statsbidrag. Av naturliga skäl ha grundliga detaljundersökningar på varje punkt icke kunnat ifrågakomma vid uppgörande av en stor budget, särskilt under de förhållanden, som det inträdda krisläget medfört. Och det synes, i förbigående sagt, knappast vara rimligt att göra gällande, att mindre jämkningar i utgående statsbidrag icke skulle få vidtagas utan detaljerade specialundersökningar på varje punkt. Men för en anstaltsgrupp, nämligen anstalterna för obildbara sinnesslöa, har en ingående detaljundersökning ägt rum. Utskottet — som in extenso tryckt av samtliga motioner i ämnet — återger i sitt utlåtande icke någon del av den redogörelse för de resultat av undersökningen, som lämnats i huvudtiteln. I huvudmotionerna, av herrar Linders och Gustafson i Kasenberg, anföres en bit av undersökningens första del, men den andra delen utelämnas. Såsom i huvudtiteln omnämnts, visade de inom departementet verkställda undersökningarna beträffande förhållandet mellan driftkostnader och statsbidrag under senare år, att driftkostnaderna, med frånräknande av kostnader för underhåll av byggnader, hyror, räntor, utskylder, avbetalning av skulder m. m., för år 1925 motsvarade i genomsnitt 40.7 % av utgifterna, och att därefter en successiv stegring av statsbidragets relativa storlek ägt rum, så att motsvarande procenttal för år 1930 uppgick till 45.4. Nu konstateras i propositionen, att denna ökning i bidragets procentuella andel av driftkostnaderna är mindre än man på grund av den allmänna nedgången i levnadsomkostnaderna kunnat vänta. Här gjordes därför en särskild undersökning, omfattande samtliga utgiftsposter, vilken undersökning visade, att förklaringen till den tämligen ringa stegringen i statsbidragets relativa storlek är att söka i, att den lättnad, som vunnits genom det avsevärda prislefallet på sådana poster som utspisning, bränsle, tvätt o. s. v., använts till ökade utgifter för inköp av inventarier, reparation och underhåll av byggnader, avbetalning av skulder o. dyl., med andra ord till utgifter av kapitalökningsnatur. Det kan alltså konstateras, att den genom prislefallet inträdda stegringen i statsbidragets värde medfört en större rörelsefrihet, som använts till utgifter av senast antydd art i en omfattning, som tidigare icke ansetts möjlig eller behövlig. Det torde också kunna antagas, att lättnaden i viss mån utnyttjats för en förbättring

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.*
(Forts.)

i den allmänna standarden. En sådan utveckling är naturligtvis i och för sig glädjande, men det kan ifrågasättas, om den i nuvarande läge kan alltjämt fortgå.

Som sagt har en genomgående undersökning av denna art icke kunnat verkställas över hela linjen. Men man har verkställt vissa stickprov och fått stöd för det i propositionen gjorda antagandet. Dessa stickprovsundersökningar visa också, att i allmänhet en tydligt märkbar nedgång i de redovisade driftkostnaderna vid anstalterna ägt rum efter den tidpunkt, då nu gällande statsbidrag fastställdes. För tuberkulossjukhusens vidkommande visar t. ex. en på ett icke alldeles obetydligt material grundad undersökning, att statsbidraget, som år 1922 motsvarade 29·4 procent av driftkostnadsmedeltalet, stigit för år 1925 — trots mellanliggande nedsättning av bidragsbeloppet — till 34 procent, för år 1929 till 37·5 procent och för år 1930 — enligt preliminär kalkyl — till 38·2 procent. Vid tuberkulossjukhusen utgjorde driftkostnaden för vård dag år 1924, då beloppet fastställdes, kronor 5·21, år 1929 kronor 4·75, alltså en minskning med 8·6 procent. Samtidigt har levnadskostnadsindex nedgått från 1735 till 170 eller med endast 2 procent. Från år 1929 till år 1931 har index nedgått till 159 (nu 157). Den senare minskningen bör medföra åtminstone 8 procent nedgång i vårdkostnaden eller en nedgång till kronor 4·37 per dag. Av dessa vårdkostnader utgjorde statsbidraget år 1924 33·6 procent. Det nu av Kungl. Maj:t föreslagna nedsatta statsbidraget skulle med 1929 års kostnader utgöra 33·7 procent — sålunda en fullt bibehållen andel av kostnaderna — och med den approximativt beräknade kostnaden för 1931 skulle det sänkta statsbidraget utgöra 36·6 procent, alltså trots sänkningen en ökning av omkring 3 procent. Skulle statsbidraget ha utgjort samma procentiska andel av vårdkostnaden år 1931, som då dess storlek bestämdes till kronor 1·75, borde det hava nedgått till cirka 1·47. Nu har Kungl. Maj:t stannat vid kronor 1·60, alltså en mindre sänkning än den, som skulle åstadkommas, om samma proportion skulle gälla mellan kostnader och statsbidrag, som då detta belopp fastställdes. Det kan i det sammanhanget nämnas, att den sänkning av statsbidraget, som nu föreslås, utgör allenast 3 procent av 1929 års kostnader per vård dag vid tuberkulossjukhusen. Och denna minskning ha anstalterna med största säkerhet redan inhöstat genom den sänkning av kostnaderna, som redan ägt rum.

Beträffande hem för kroniskt sjuka visade stickprov, vilka likväl företagits på grundval av ett tämligen begränsat material, likaledes en icke obetydlig stegring av bidragens relativa storlek från år 1928 till år 1930.

För arbetshemmens vidkommande framträda visserligen betydande växlingar, tydligen bl. a. på grund av att denna vårdform först på sista åren någorlunda stabiliserats, men det är likväl av föreliggande siffror uppenbart, att statsbidraget f. n. motsvarar en avsevärt större del av genomsnittliga driftkostnader än t. ex. år 1925 och åren närmast därförut, för att nu icke tala om bidragsbeloppens ofantligt ökade värde i förhållande till år 1920, då de bestämdes. Som ett allmänt omdöme torde visserligen huvudmotionärernas påstående vara riktigt, då de säga, att statsbidragets andel i förevarande anstalters driftkostnader i stort sett icke under de senaste åren undergått någon större förändring, men motionärerna hava icke ens berört, än mindre vederlagt det i propositionen gjorda antagandet, att detta delvis är att tillskriva utnyttjandet av den genom priset uppkomna ökade rörelsefriheten i ekonomiskt avseende.

Här berörda synpunkter synas giva ett gott stöd för en jämkning nedåt av driftkostnadsbidragen från statens sida. Uppenbart är, att en sådan jämkning bör ske med försiktighet och under hänsynstagande till de särskilda förhållanden, som gälla för olika anstaltsgrupper. Detta har man i Kungl. Maj:ts

förslag sökt i behörig mån beakta. Nedsättningarna ha också i flertalet fall tilltagits mycket måttligt. För anstalter, vilkas bidrag bestämts år 1924, växla de mellan lägst 3·5 och högst 11 procent. Endast beträffande anstalter för obildbara sinnesslöa har skett en någorlunda kraftig sänkning, nämligen med cirka 14 procent. Detta har sin särskilda orsak i att det alldeles övervägande flertalet anstalter inom denna grupp äro enskilda, och att det visat sig, att det nuvarande statsbidragsbeloppet verkat utomordentligt kraftigt stimulerande på intresset att upprätta sådana anstalter. Det må blott erinras om att anslaget till anstalter för obildbara sinnesslöa för budgetåret 1924—1925 uppgick till 427 000 kronor, medan det för nästkommande budgetår vid oförändrade bidragsgrunder måste fastställas till 880 000 kronor, alltså mer än en fördubbling på 8 år. För övrigt må framhållas, att — såsom i huvudmotionerna bekräftats — statsbidraget till sistnämnda anstalter för år 1930 skulle, om de föreslagna beloppen då varit gällande, hava motsvarat blott obetydligt lägre procentandel av de redovisade driftkostnaderna än år 1925. Skillnaden torde uppvägas av den efter år 1930 skedda ytterligare sänkningen i levnadskostnadsnivån.

Utskottets andra huvudskäl mot Kungl. Maj:ts förslag riktar sig mot de statsfinansiella motiven för förslaget och går ut på att en reducering av bidragen icke i någon större mån minskar det allmännas utgifter för ifrågavarande vård utan allenast övervältrar utgifterna från staten till landsting och kommuner. Detta är ett argument, som också starkt framhävts i tidningspressen. Giltigheten av detta argument blir emellertid väsentligt reducerad, om man beaktar — såsom förut belysts — att den lättnad för anstalterna, som vunnits genom minskning i vissa betydande utgiftsposter, i viss mån utnyttjats för ökade utgifter under andra poster, vilka kunna karakteriseras såsom kapitalökningsposter eller beräknats med hänsyn till fortsatt förbättring av vårdstandarden. Kungl. Maj:ts förslag tar sikte på att genom en måttlig beskäring av statsbidragen giva landstingen och kommunerna en maning att iakttaga en av läget påkallad större försiktighet med utgifterna under sistberörda poster, än vad de tack vare priset under de senare åren behövt pålägga sig. Frågan gäller icke en övervältring av utgifter från staten till landstingen och kommunerna, utan huruvida landsting och kommuner ensamma böra inhösta och behålla de ekonomiska fördelar, som levnadskostnadernas sjunkande under ett antal år medfört, eller om även staten bör få någon andel av dessa fördelar. Man kan också uttrycka saken så, att det ligger i landstingens och kommunernas eget skön att vid fastställandet av utgiftsstaten för anstalterna — på sätt för de statliga vårdanstalterna genomgående förutsatts vid uppgörande av budgetförslaget för nästa budgetår — tillse, att utgifter, hänförliga till kapitalökning eller till en fortgående förbättring av vården och den allmänna anstaltsstandarden, under rådande kristid begränsas. Att ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle vara ägnat att befordra en av det rådande läget motiverad ökad sparsamhet både med statsmedel och med landstingens och kommunernas medel, synes tämligen uppenbart. Det torde också finnas fog för antagandet, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag vid en försiktig utgiftspolitik från landstingens och kommunernas sida icke skall behöva medföra någon som helst ökad börda för dem. Såsom framgår på nästan varje punkt av denna huvudtitel, har staten för sina egna anstalter under rådande kristid i största utsträckning nödgats nedskryta anspråken på utgifter. Man har alltså för statens egna anstalter måst uppskjuta aldrig så väl påkallade underhålls- och förbättringsarbeten för att under denna tid göra de besparingar som kunna göras. Nu böra samma anspråk kunna ställas på ägarna av de anstalter, varom här är fråga. Även de böra under en särskilt svår tid få bära sin del av börden, få taga på sig sin del av nödvändigheten av inskränkningar. Man

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

måste gemensamt göra ansträngningar. Det är innebörden av vad här föreslagits.

Till sist vill jag blott säga, att då man förut så ofta klagat över de automatiska stegringarna av utgifterna, särskilt under femte huvudtiteln, man bör iakttaga en viss försiktighet på den punkten, när man inom riksdagen nu avsluter sig — som jag förmodar — till det förslag, som statsutskottet förorddat. Då riksdagen sålunda ej vill vara med om att efter så måttliga grunder, som här föreslagits, och på så klara och tydliga skäl, som här angivits, sänka statsbidragen, då riksdagen ej vill vara med om att på denna punkt göra den minsta beskäring av statens utgifter, torde all rätt upphöra att klaga över, att utgifterna under denna huvudtitel automatiskt stiga.

Jag tror för min del, att ingen risk föreligger, men att däremot stora fördelar ur allmän synpunkt skulle ernås, om man i en svår tid som den nuvarande kunde besluta sig för det förslag till måttliga besänkningar, som här av Kungl. Maj:t framlagts.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag vill säga till herr statsrådet, att vi på utskottsavdelningen väl behjärtat det nödläge vari han befunnit sig, då det gällt att jämka ihop utgifterna under femte huvudtiteln. Vi ha ej varit blinda eller känslolösa för den saken, och vi ha funnit, att han gått hovsamt och försiktigt fram. Det är alltså ej det, att här skulle från Kungl. Maj:ts sida ha bedrivits en alltför hård politik, som gjort, att vi ej kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag, utan det är helt andra synpunkter, som här gjort sig gällande för oss, och det har också utskottet angivit i motiveringen. Jag vill särskilt understryka, när vi talat om de utredningar, som i olika avseenden nu pågå dels rörande sjukvården i allmänhet, hur dessa kostnader skola fördelas mellan stat och kommun, dels ock inom skatteutjämningskommittén, som väl så småningom, kan man hoppas, blir färdig med sitt arbete. Departementschefen sade i slutet av sitt anförande, att han ansåg, att vi gemensamt böra taga ansvaret och bära bördorna i denna kritiska situation. Ja, vi äro de första att erkänna den saken, men vi se den så, att det är lämpligare, att man då bär dem gemensamt på de för hela landet gemensamma skattesedlarna än att bära dem inom de olika kommunerna på de kommunala utdebiteringssedlarna, som äro så kolossalt ojämna. Jag tror icke, att jag behöver vidare tala om den saken, ty den är självklar. Jag tror som sagt därför, att statsutskottet härvidlag gått på den riktigaste linjen i fråga om fördelningen av bördorna på det svenska folket.

Jag kommer sedan till frågan om nedbringandet av kostnaderna för dessa anstalter. Jag är icke landstingsman och har icke deltagit i den kommunala förvaltningen i fråga om vare sig kommunala anstalter eller landstingets anstalter, men de erfarna män, som i många år deltagit i sådan förvaltning och som här sitta i statsutskottet och även på dess tredje avdelning, ha framlagt skäl, som för mig varit absolut bindande och avgörande. De ha påvisat, att det med bästa vilja i världen icke kunnat sparas utöver vad redan gjorts. Det är så många andra kostnader, det är så mycket, som tillkommer, så att det är flera faktorer, som inverka, fastän priset på de direkta matvarorna sjunkit, men detta verkar icke enbart, det kan finnas varor, som till och med stigit i pris från 1924. Jag menar därför att man måste lämna sitt vitsord häråt, alldenstund dessa uttalanden härröra från personer, som själva dagligdags deltagit i sådan förvaltning. Jag tror sålunda, att de synpunkter, som vi från statsutskottets sida framhålla, och den ståndpunkt som vi intaga, äro de för tillfället riktiga. Låt oss vänta, till dess vi få se, vilket resultat de pågående utredningarna komma att lämna. Blir det då nödvändigt, att korrigeringar måste ske, må de ske, men först efter det att ett noggrant övervägande skett av vilka faktorér som inverka på landstingets kostnader. Detta om de kommunala anstalterna!

Vad sedan gäller de enskilda anstalterna skulle jag ytterligare vilja understryka vad som i motionerna framhållits, nämligen att det borde verkställas en översyn över dessa anstalter för att se i vad mån deras priser anses rimliga och skäliga eller om det finns möjlighet att kunna få kontroll över prissättningen. Nu är det så, att det klientel, som dessa enskilda anstalter oftast ha, består av sådana, för vilka fattigvårdssamhället får bestrida kostnaderna, och det kan finnas vissa oegentligheter, som göra sig gällande och möjligen böra rättas till. Vi ha sålunda understrukit och tagit för givet, att de utredningar, som pågå, även böra taga hänsyn till detta förhållande. Och jag vill rekommendera herr socialministern att skynda på detta för att få saken klarlagd fortast möjligt.

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Vad herr Järte sedan angår får jag uttala min stora förvåning över hans hållning till alla dessa frågor. Jag brukar icke gärna vilja tala om de inre episoderna ifrån avdelningens arbete och skulle icke heller nu göra det, men så mycket kan jag ändå tillåta mig säga, att det i dag är första gången som jag hört, att herr Järte bestämt gått in för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, fastän vi på avdelningen behandlat dessa frågor under minst en veckas tid. Detta må vara nog i fråga om herr Järtes ståndpunktstagande i denna fråga.

Jag skall icke vidare förlänga debatten. Jag förmodar att efter mig komma personer, som äro kännare på kommunalförvaltningens område, när det gäller dessa anstalter, och som tydligt och klart kunna framlägga motiveringen för motionen. Jag ber med anledning härav, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! Då jag är motionär i några av de punkter, som nu behandlas, skall jag be att få säga några få ord. Jag vill då först förutskicka, att jag representerar förvaltningsutskottet i ett län, där vi ha den största landstingsskatten i hela landet, och där vi stå inför en ytterligare utökning av denna landstingsskatt. Det är givet, att från våra utgångspunkter skulle det vara synnerligen beklämmande, om reservationen skulle gå igenom på dessa punkter och särskilt den, som gäller anslaget till tuberkulosens bekämpande. Denna budgetpost medför för oss en oerhörd ökad utgiftsökning och trots allt det arbete, som man lägger ned, ser det ut, som om de krav, som ställas på oss i landstinget, för varje år bli allt större och större. Särskilt skulle detta bli fallet, om man går den väg, som regeringen föreslagit och som utskottsreservanterna gått in för, ty då skulle landstingets utgiftsbelastning ytterligare utökas utöver den belastning, som vi dessutom vänta inom Norrbottens läns landsting.

Det skulle under sådana förhållanden vara att beklaga, om reservationen skulle bifallas. Nu vågar jag därför säga några ord i polemik mot herr socialministern. Men när jag gör det, skulle jag vilja betona, att det icke är angenämt att polemisera med herr socialministern. Ty mitt föregående samarbete med socialministern har varit sådant, att jag, när det gäller sociala och humanitära frågor, synnerligen väl förstår, att bakom detta socialministerns förslag att minska statens utgifter genom att lägga något mera på kommuner och landsting ligger alls icke någon vilja att på detta sätt komma åt landstingens och kommunernas möjligheter att göra något på dessa sociala och humanitära områden, utan här kan man förstå att herr statsrådet endast besjälats av tanken, att det är nödvändigt att försöka minska statens utgifter. Därvid har man framhållit, att, när det gäller dessa kostnader, statens utgifter ökas är ifrån år, under det att landstingens utgifter eller åtminstone landstingens andel i dessa utgifter för varje år procentuellt minskas. Det är naturligtvis riktigt, om vi tänka på förhållandena för en del år sedan. Men tar man till utgångspunkt det nu löpande budgetåret, är det givet, att — trots allt vad man säger

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

— regeringsförslaget innebär att man lägger på landstingen ökade bördor och minskar statens belastning. Och i det avseendet vill jag säga, att detta kommer att betraktas såsom en hänsynslöshet från statens sida. Ty inom kommunerna och landstingen har man fått den uppfattningen, att utvecklingen nu skulle gå i motsatt riktning. Ty det har, som bekant, tillsatts en kommitté för detta — jag syftar här på skatteutjämningskommittén. Under detta beslut har man nu trott, att det skulle ligga den underförstådda meningen, att staten skulle så småningom taga på sig en större andel av de allmänna kostnaderna samt att kommunernas och landstingens belastning skulle minskas. Så ha vi — och detta på goda skäl — uppfattat detta initiativ, som tagits från statens sida. Men nu innebär dock det, som här föreslås från regeringens och reservanternas sida, ett initiativ, som går i alldeles motsatt riktning, efter mitt sätt att se.

I detta avseende vill jag för övrigt framhålla något, som jag också tillåtit mig att uttala i min motion och som även betonats i utskottet, nämligen att här är i stort sett icke fråga att minska på hela landets utgifter utan fast mera frågan om vem som skall betala dessa utgifter. Jag skulle vilja taga en bild. Jag vill alltså säga, att om jag skall betala en utgift, är det väl tämligen likgiltigt om jag tager upp pengarna ur min portmonnä eller om jag tar fram min plånbok och därur plockar fram pengarna för att betala med. Jag skulle tro, att det är en ganska talande bild av situationen.

Nu säger man visserligen, att även landstingen skulle kunna minska sina utgifter. Men det är nog så ordnat inom vår sjukvårdsförvaltning, att man här försöker på alla sätt bringa ned kostnaderna. Man har exempelvis vid ett flertal landsting gått in för någonting, som heter centralinköp, som syftar till en nedpressning av priserna. Man har försökt att på alla möjliga sätt minska utgifterna. Skulle det nu inträffa, att staten tar på sig en mindre del av utgifterna, blir alltså ovillkorligen följden, att landstingens utgifter komma att utökas. Jag vill för övrigt i detta sammanhang säga, att även om vi i detta fall gå in för utskottets förslag, kommer alltså på landstingen att falla en så stor andel av kostnaderna för uppehållet av en massa sjukvårdsanstalter, så att det alltså finns en lika stor stimulans för dessa landsting att hålla tillbaka utgifterna. Med andra ord sagt: man har ingen berättigad anledning att framställa saken på det sätt, att om vi nu låta bördorna för landstingen, komma de att bli mindre varsamma i sitt handläggande av sina utgiftsfrågor.

Jag skulle i detta sammanhang vilja något beröra frågan om vad som kunde bli följden av att man nu minskat landstingens andel i dessa utgifter. I den frågan sade socialministern, att genom att landstingen faktiskt fått en allt mindre andel av sjukvårdskostnaderna och staten tagit på sig de ökade kostnaderna, har följden blivit, att landstingen kunnat göra en del utgifter på andra områden för byggande av anstalter etc. Herr socialministern var också inne på den tanken, att skulle man nu lägga på landstingen litet mera, skulle landstingens vilja att i detta avseende hålla tillbaka utgifterna kunna spöras. Men mot detta påstående vill jag framhålla, att vad landstingen gjort i det här fallet, som herr socialministern berörde, när det gäller åstadkommande av nya anstalter m. m., givetvis varit nyttigt och nödvändigt. I det avseendet vill jag jämväl säga, att alltså föreliggande områden, där det blir nödvändigt att — oavsett vilken ekonomisk situation än inträder i detta land — våra landsting trots allt fortsätta med sin byggnadsverksamhet m. m. Därvidlag vill jag för övrigt säga, att om man inställer ett planerat anstaltsbygge, har detta dock två sidor, det kunna vi väl komma överens om. Ty det blir väl ändå så, att om landstingen inställa byggandet av en anstalt, som under normala förhållanden skulle igångsättas, minskas arbetstillfällena och

därmed ökas arbetslösheten och man måste då på andra vägar åstadkomma arbete eller arbetslöshetshjälp åt dem, som annars skulle fått anställning och arbete vid ett sådant bygge. Jag menar, att detta är synpunkter, som äro sådana, att det är all anledning för dem, som representera landstingen, att i denna sak hålla på utskottets förslag.

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

Slutligen skulle jag vilja tillägga ännu ett litet inpass. När man sitter här i riksdagen, tror jag icke, att man kan driva en sådan politik, att man säger, att här sitter jag såsom representant blott för att hålla statsbudgeten nere. Nej, man måste nog resonera på det sättet, att samtidigt är man både kommunalman och landstingsman. Finner man då, att i en viss situation det finnes skälig anledning att hålla på kommunernas rätt och landstingens rätt, då säger jag mig, att jag först och främst måste hålla på detta, trots det att jag naturligtvis i egenskap av riksdagsman har att representera den budget, som berör staten. Jag betraktar dessa grenar av verksamheten såsom institutioner, som måste samarbeta, och vid varje tillfälle måste man lägga sitt budgetarbete på det sättet, att det blir för *landet i dess helhet* fördelaktigast, även om det möjligtvis kan leda till en liten ökning i statsbudgeten. Med utgångspunkt från detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Först och främst skulle jag vilja säga, att jag gillar fullkomligt regeringens försök att iakttaga sparsamhet. Därom kan icke vara någonting annat än gott att säga. Men på denna punkt måste jag påstå, att det icke är någon riktig sparsamhet, då skattebördan överföres från den starkare till den svagare, landstingen och primärkommunerna äro så hårt belastade förut med utgifter, att en sådan åtgärd icke kan anses vara rättvis. Vi tala i dessa dagar så mycket om skatteutjämning. Men jag kan icke finna annat än att man här skulle uppnå motsatsen. Herr Järtes anförande åhörde jag med intresse. Han inriktade sig i allmänhet på besparingar, och det kan man förstå. Sedan kommer herr statsrådet och vill med statistik visa att genom prisnivån å vissa förnödenheter driften å vissa anstalter skulle bli billigare. Jag har också en statistik, men denna visar, att den enda post som gått ner är värme och lyse. I övrigt ha utgifterna hållit sig uppe genom ökade omkostnader. Härtill kommer under de senare åren av en del landsting beslutade arbetstidsregleringar, som komma att öka utgifterna betydligt för landstingen. Det har icke visats någon statistik över dessa ännu, men det kommer att visa sig, att utgifterna bli synnerligen stora och stiga utöver de beräknade. Nu säger herr statsrådet, att vi böra hjälpas åt att vara sparsamma och att även landstingen böra göra det. Häremot får jag anförä att landstingen sannerligen fått lära sig att spara under de sista åren. Alla nya utgifter, som begäras och som varit, kan man säga, av behovet påkallade, har man icke kunnat gå in för, utan man har fått skjuta på eller i många fall helt avslå dem på grund av de små utsikterna till att inkomsterna skulle räcka till. Vi veta nu, att i följd av den svåra tid, som vi genomgå, kommer bevillningskronan att ytterligare gå ned. Huru skall man då kunna hålla ihop budgeten för landstingen utan högst betydande ökning av skatten? Jag kan icke se att våra landsting ha möjlighet att spara på något utan att direkt avskrika vissa sociala anslag. Vi få dock tänka på att sjukvården måste skötas om. Man har gjort stora förbättringar, men dessa förbättringar ha förorsakat ökade utgifter för administrationen. Det har erfordrats utökning av personalen för skötseln å anstalterna, och dessa utgifter komma att ännu mera ökas. Jag finner det icke riktigt, att landstingen här genom riksdagens beslut och genom statsmakternas åtgärder få taga på sig vissa sociala anstalter och för-

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

bättringar. Så skall man nu, när dessa äro genomförda och man tagit upp lån och haft svårigheter för att få saken klar, draga in på statsbidraget, då det gäller själva administrationen? Det anser jag icke vara den rätta vägen. Jag har här en statistik, som utvisar, att samtliga driftskostnadsutgifter för olika ändamål uppgingo för år 1925 till 31 042 006 kronor samt för år 1929 ökats till 37 624 263 kronor. Det enda, som minskat, har varit kostnaderna för värme och lyse. Dessa ha nedgått från att för år 1925 ha utgjort 0.77 kr. per underhållsdag till att år 1929 vara 0.47 kr. per underhållsdag. Detta är den enda minskningen, men sedan har arbetskostnaderna ökat, och denna ökning kommer att ge sig tillkänna ännu mera. Jag säger: Huru vi än spara, så kunna vi icke i kommunerna undgå en ökning. Vi veta, att denna faller direkt på primärkommunerna, och de ha redan förut stora skatter. Vägskatten är icke den minsta. Någon kanske kommer och säger, att vi ha bidrag av automobilskattemedlen. Ja, men vi ha i alla fall dessa ombyggnader av vägarna, där kommunerna själva måste satsa en hel del. Med så höga skatter, som vi nu ha, och om dessa ytterligare skulle betydligt ökas, så måste vi tänka på, vem som skall betala dem. Jag undrar, hur jordbrukarna skola kunna betala dessa skatter, som genom en avsevärd höjning skulle läggas fram av landstinget, då de icke ha någon sorts inkomst av jordbruket. Då det redan visat sig, huru svårt det är för dem att fullgöra sin skattskyldighet till kommunen, så kommer det att bli ännu svårare, när det gäller skattskyldigheten till landstinget. Då är det väl ändå ett fel att överflytta denna skattebörd på landstinget. Det är med hänsyn till detta som vi motionärer funnit, att en klarare utredning bör genomföras, så att man ser precis vilka besparingar som kunna göras. Det har emellertid herr statsrådet icke visat i detta fall. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Skoglund**: Herr förste vice talman! Vid genomläsandet av femte huvudtiteln fick jag det intrycket, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet hade försökt att på ett flertal utgiftsposter begränsa utgifterna så långt som möjligt. Vad jag framför allt fann vara riktigt var, att han icke utan tvingande skäl sökt beskära sådana utgiftsposter, som gällde de flerårsplaner, som statsmakterna tidigare gått in för. Jag tänker då närmast på byggnaden för den nya vanförestalten och på fullföljande av arbetet med anskaffande av vårdplatser för sinnessjuka. Ingen, som har sett, under vilka förhållanden vanförestalten här i Stockholm för närvarande arbetar, kan undgå att önska, att uppförandet av den nya byggnaden måtte få fortgå så fort som möjligt. Likaså anser jag det vara riktigt, att man icke, såvitt icke staten skulle befinna sig i alldeles förtvivalde omständigheter, avbryter fullföljandet av den plan, som statsutskottet en gång har uttalat sig för i avseende å upprättandet av vårdplatser för sinnessjuka. Jag har den uppfattningen, att när socialministern stått inför valet mellan att anskaffa vårdplatser för de sinnessjuka och att i raskare takt fullfölja utbyggandet av vårdplatser för kroniskt sjuka, så har han valt rätt, då han gått in för utbyggande av våra hospital. För det är ju så, att en sinnessjuk i regel icke kan utan förfärligt stora besvärigheter vårdas i ett enskilt hem eller i en fattigvårdsanstalt, under det att en kroppssjuk människa oftast kan erhålla en rätt så god vård på våra moderniserade ålderdomshem, som ju numera i de flesta fall ha en rätt så god vårdpersonal.

Jag anser också, att herr statsrådet är inne på fullt riktiga vägar, när han framlagt förslag om att man skall försöka få vissa enhetliga bestämmelser för de resebidrag, som statsmakterna utbetala till mindre bemedlade patienter för resor till olika sjukvårdsinrättningar.

Den fråga, som det i dag råder delade meningar om, gäller anslagen till de

olika sjukvårds- och vårdanstalter, som ägas av landsting eller kommuner. Jag tror icke, att man kan komma ifrån, att herr statsrådet har rätt, när han säger, att det har inträtt en minskning i kostnaderna för en hel del anstalter, framför allt beträffande mathållning m. m. Den omständigheten, att dessa anstalter ha fått lägre kostnader för sin utspisning, har dock icke alltid medfört, att deras totalkostnader blivit mindre. Det är nog så, som herr statsrådet också framhöll, att vederbörande anstalter ha gått in för att använda den besparing, som uppstått på utspisningskostnaderna till bättre vårdformer, till bättre anstaltsbyggnader och kanske också i någon mån till bättre inventarier o. s. v. Det är ju sådant, som man naturligtvis kan resonera om, huruvida det icke har inneburit en viss värdeökning.

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)*

Jag skulle emellertid vilja säga, att kommuner och landsting nog icke äro ensamma ansvariga för att de på detta sätt gått in för ökade och bättre vårdmöjligheter och för att de iklätt sig kostnader, som nog kunna tyckas rätt så höga både i ena och andra avseendet. Jag vill nämligen påstå, att staten i icke ringa utsträckning bär ansvaret för att kommunerna och landstingen ha gått den vägen. Staten har genom sina förordningar och icke minst genom sina rådgivande och övervakande organ påverkat såväl kommunerna som landstingen att uppföra dyrbarare och bättre byggnader, att vidtaga dyrbara moderniseringar och att anställa mera kvalificerad personal, vilken senare visserligen är bättre utbildad men som också har fått betydligt bättre löneförhållanden.

Jag har därför den uppfattningen, att vill staten nu gå in för att minska bidraget till kommunernas och landstingens sjukvårdsanstalter, så borde det också tydligt sägas ifrån både av regeringen och riksdagen, att man icke får driva sin fordringar alltför långt. De dyrbara påkostningar, som kommunerna och landstingen känt sig skyldiga att göra, ha kanske icke alltid varit så nödvändiga, och det är möjligt, säger jag, att man vid en sådan tidpunkt som nu får taga under övervägande, huruvida icke en del påkostnader kunna skjutas upp. Kommunerna och landstingen måste då räkna med statsmakternas välvilliga bistånd, så att man icke driver på dem i onödan. Det är kanske mer än en kommun, som står i valet om de skola ombygga ett äldre skolhus för att få ännu en trappuppgång för en kostnad, som kanske går upp till åtskilliga tusen kronor eller de skola kunna låta det anstå till bättre tider. Det vore kanske icke så farligt att säga, att en lärarinna ännu en tid får finna sig i att gå i samma trappa som sina skolbarn. I så fall måste det emellertid göras klart för statens övervakande organ, att man icke bör tvinga en kommun till sådana utgifter, när dess ekonomi är dålig. Det är likadant beträffande en hel del vårdanstalter, i fråga om vilka jag tror, att statsmakterna måste ställa sig förstående, när vederbörande kommun och kanske i vissa fall vederbörande landsting begära några års uppskov.

Det var ju också glädjande att höra, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i sitt uttalande för en stund sedan var inne på den linjen, att det nu gällde icke blott för staten utan också kommunerna och landstingen att iakttaga all möjlig sparsamhet. Och jag förmodar, att bakom detta uttalande låg den meningen, att regeringen i så fall icke kommer att ställa alltför hårda fordringar på landstingen och kommunerna i något avseende. Vilja statsmakterna gå med på att icke ställa alltför stora krav på landstingen och kommunerna under nuvarande tidsläge, då tror jag också, att det är möjligt att göra vissa besparingar, men jag ställer mig litet tveksam till att redan i år slå in på den väg, som Kungl. Maj:t har föreslagit, och omedelbart, d. v. s. vid innevarande budgetårs slut, vidtaga en minskning på dessa anslag. Det kommer ju som en överraskning både för kommunerna och landstingen. Vad som också gör mig betänksam är, att såväl kommunal- som landstingsskatterna

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

utgå efter garantiskattesystemet, vilket system för närvarande verkar mer än orättvist för stora grupper av skuldsatta jordbrukare. Det framlagda förslaget har emellertid gjort sin nytta, det har givit såväl landstingen som kommunerna en erinran om vad som kan vara att vänta. Om jag alltså i år icke anser mig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag, så vill jag därmed icke ha sagt, att jag, om jag ett annat år skulle få tillfälle att pröva ärendet, då kommer att intaga samma ståndpunkt. Jag har en känsla av att vi stå inför en svår tid, och jag befarar, att vi nästa år kanske få lov att vandra den väg, som vi i dag söka undvika.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har såväl i propositionen som i dag i sitt anförande velat trycka på att den föreslagna minskningen av statsbidraget vore motiverad dels av att driftkostnaderna för ifrågavarande anstalter ha sjunkit, dels av det ekonomiska lägets allvar. Vad först beträffar frågan om att driftkostnaderna för ifrågavarande anstalter skulle ha sjunkit och att vederbörande därför skulle använda en del av statsbidraget till kapitalökning, som han uttryckte sig, så undrar jag ändå, om det kan vara riktigt. I varje fall bestrider jag energiskt, att det kan vara riktigt vad gäller Kronobergs län. Vi ha i landstinget åtskilliga gånger försökt begränsa utgifterna, men detta oaktat har landstingsskatten år efter år ökats.

När man talar om det ekonomiska lägets allvar, så får man väl icke helt och hållet se bort ifrån, hur detta ekonomiska läge verkar även på kommunerna och landstingen. Det är icke så, som herr statsrådet sade, att landstingen ensamma få inhösta vinsten av det sänkta prisläget. Den vinsten är för landstingen ganska tvivelaktig. Man behöver icke vara begåvad med någon profetisk blick för att se, att det nuvarande läget är sådant, att skattekronaorna otvivelaktigt komma att sjunka och sjunka högst väsentligt. Det är alldeles uppenbart, att därav följer, att också skatten måste ökas. När man sedan också tar i betraktande de grunder, efter vilka skatten till landstingen utgår, och vilka personer det är, som denna skatt tynger i ojämförligt mycket högre grad än andra, så bör man väl icke förvåna sig över att när det gäller denna överföring eller, som utskottet har tillåtit sig säga, denna övervältring av utgifter från staten till landstingen och kommunerna den, som känner till det läge, vari landstingen och kommunerna befinna sig, måste reagera.

Det är särskilt en punkt, som jag skulle vilja trycka på i detta sammanhang. Jag skall bara taga upp anslaget till epidemisjukvården. Jag vill erinra om att år 1928 väckte herr Strindlund och jag en motion i riksdagen, där vi anhöllo om en skrivelse till Kungl. Maj:t om lindringar för landstingen i de fastställda grunderna för antalet sängplatser i dessa epidemisjukhus. Motionen avslogs av riksdagen. Riksdagen hade fastställt de grunder, efter vilka landstingen skulle bygga. Jag gick ännu längre och väckte förslag i landstinget att man ändå skulle försöka få en ändring till stånd och bygga epidemisjukhuset med ett mindre antal sängplatser än som blivit bestämt av riksdagen. Jag ville, att man skulle göra ännu ett försök för att se, om vederbörande icke ville taga sitt förnuft till fånga. Jag måste nämligen säga, herr talman, att just när det gäller denna sjukvård, är det väl ändå, jag höll på att säga ekonomiskt vanvett att bygga sjukhus, som sedan man kan ju säga lyckligtvis få stå tomma. Det är väl ändå, jag upprepar det, en underlig ekonomi att riksdagen skall ålägga landstingen att bygga hus för ett ändamål, som visserligen kan sägas vara viktigt, men som inte förefaller att vara så behövt. När sjukhusen sedan i alla fall få stå tomma.

När emellertid sedan landstingen fått finna sig i att uppföra dessa byggnader och ha iklätt sig kostnaderna härför, då kommer Kungl. Maj:ts regering

och föreslår riksdagen, att det statsbidrag, som förut varit fastställt, skall minskas. Jag måste säga, att det är väl ändå rätt märkligt, att man så i ett enda tag går in för att framlägga förslag om en sådan slags besparing, som givetvis måste medföra, att man lättar på de starkares skuldror för att i stället trycka ännu hårdare på de svagares.

När denna fråga behandlades på tredje avdelningen i statsutskottet, är jag villig att vitsorda, att ordföranden på avdelningen var mycket tveksam på denna punkt, just därför att det här gällde så stora anslagsbelopp, huruvida man skulle kunna gå in för att bibehålla de nuvarande grunderna, men, som han också nyss här anförde, efter de övertygande skäl, som kunde framläggas av dem, som hade erfarenhet på området, blev han på det klara med, att Kungl. Maj:t hade slagit in på en alldeles felaktig väg att göra besparingar. Därför blevo vi fullständigt eniga på tredje avdelningen och sedan i statsutskottet, om jag undantar de två reservanterna, att vi här borde gå på avslag på Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för bidragen till de anstalter, det här gäller.

Jag tror för min del, att man bör ta sig en allvarlig funderare, innan man går att ändra dessa grunder. Vi ha icke på tredje avdelningen eller i statsutskottet i övrigt motsatt oss en mera ingående undersökning. Herr statsrådet sade, att han hade låtit göra en undersökning, men det finns också en undersökning bifogad herr Gustafsons i Kasenberg motion, och den överensstämmer icke med det resultat, vartill herr statsrådet kommit. Det är väl närmast för att få klarhet på den punkten, som vi ha anledning att något vila på hanen, vilket jag tror är särskilt berättigat icke minst med hänsyn till det ekonomiska läget.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är redan så mycket sagt från anhängarna till utskottets förslag, att jag kan fatta mig mycket kort. Då det emellertid kanske är på sin plats, att man i någon mån siffermässigt belyser vad sjukvårdsutgifterna för landstingen betyda, skall jag be att få referera till en tabell, som ödet varit gunstigt nog att skicka i min hand i dag. Tabellen förekommer i Sveriges landstingstidskrift och avser landstingens beräknade utgifter i kronor för år 1932. För att visa, att det verkligen är stora saker, som landstingen ha åtagit sig på sjukvårdsområdet, skall jag här endast taga några exempel under rubriken hälso- och sjukvård, i vilken ingår allmän hälso- och sjukvård, lasarettsvård, vård av kroniskt sjuka, tuberkulossjukvård, sinnessjukvård, vård av sinnesslöa, epidemisjukvård och vånförevård. För alla dessa grenar tillsammans uppgår staten för exempelvis Stockholms län till 3 123 000 kronor, för Kopparbergs län till 2 169 000 kronor och för Norrbottens län till 2 536 000 kronor. Tar jag sedan ett av de mindre länen, nämligen det län, som jag själv representerar, så befinnes det, att även ett så litet län som Örebro län icke har så små utgifter för detta ändamål. Vi ha på nästa års stat upptagit icke mindre än 1 394 000 kronor.

Det är klart, att när man får jag höll på att säga ett föreläggande — det ha vi nog också fått i vissa fall — eller ett åläggande från statsmakternas sida att söka ordna den ena eller den andra sociala uppgiften, så får man också lov att försöka få det fullgjort på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt, och det vågar jag påstå, att landstingen i gemen också ha gjort.

Jag sade förut, att jag redan blivit förekommen av övriga anhängare till utskottets förslag, men jag vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på att landstingen ha icke mer än en skattekälla till sitt förfogande, försävt de icke vilja öka avgifterna för sina prestationer genom att höja legosängsavgiften och dylikt. Jag kan i det fallet meddela, att för att kunna hålla balans mel-

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

lan inkomster och utgifter har Örebro läns landsting under den period, som man här resonerar om, måst höja legosängsavgiften från 1 krona 20 öre till 2 kronor på lasarettet och från 1 krona 20 öre till 1 krona 50 öre på sjukstugorna, vilken höjning företogs för ett par år sedan. Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att det icke är med lätt hjärta en landstingsman går in för sådana metoder, men det måste i vissa lägen ske för att icke bringa upp utgifterna alltför alltför.

Jag kan kanske få tillägga, att den finansplan, som i år är uppgjord, visar i alla fall, att staten har många strängar på sin skattebåge, om jag får begagna det uttrycket. I jämförelse med kommunerna och landstingen har staten därför mycket större möjligheter att på ett så rättvist sätt som möjligt utkräva de tributer av de skattdragande, som äro av behovet påkallade.

Det kan alltså enligt mitt förmenande icke på det avlägsnaste sätt bli fråga om att här göra några besparingar från det allmänns sida genom att sätta ned statsbidraget till landstingen. En helt annan sak är — det vill jag passa på att stryka under — om det befinnes, att enskilda ha lyckats organisera verksamheten på något av dessa områden så, att den lämnar otillbörlig förtjänst. I så fall är det klart, att den sidan av saken förtjänar att undersökas.

Det har sagts här av någon talare, jag tror det var herr Skoglund, att landstingen kanhända behöfve ta sig en liten tankeställare till sparsamhet. Jag tror emellertid, att jag redan har försökt ge en liten antydan om hur landstingen betrakta dessa saker, och jag vågar därför säga, att det är icke så särdeles av behovet påkallat. Alla, som ha haft nöjet att försöka att få igenom nya anslag i landstinget, veta nog, hur pass lätt det är att få ett eller annat aldrig så litet nytt projekt genomfört. Det kanske också kan förtjäna annoteras i detta sammanhang, att det från många håll här i landet har gjorts starka påtryckningar på landstingen, att de skola öka ut sin omkostnadsstat. Jag behöver icke mer än antyda det här för att ni skola förstå, att det är icke så lätt att komma och säga, att man skall sätta ned omkostnaderna vid de olika landstingsinrättningarna, när man samtidigt från starka håll kommer och yrkar på förbättringar av låt oss säga utspisningsstaten. Jag tror, att jag kan försäkra, att landstingen iaktta all möjlig varsamhet vid bedömandet av sina utgifter och äro mera rädda för att få en ettöring på skattekronan uppåt än vad herrarna i allmänhet föreställa sig. När därtill kommer, att jag för min del principiellt anser att den största och kraftigaste enheten också måste vara den, som är bäst skickad att taga stöten i svåra lägen, förstå säkert kammarens ledamöter, varför jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Persson* i Fritorp.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord i denna fråga, kanske litet mer i allmänna ordalag. Vi befinna oss, herr talman och ärade ledamöter av kammaren, för närvarande i ett ekonomiskt läge, som är av den beskaffenhet, att det ovillkorligen bör vara vår plikt att göra allvar av det ord, som heter sparsamhet och som vi alla så ofta föra på tungan. Det är ett utomordentligt vanligt uttryck t. ex. i valrörelsen, att vi skola spara. Och vi tala i riksdagen om att vi skola spara, men när det kommer till kritan och denna sparsamhet skall utövas, blir resultatet ofta, att den eller de, som närmast få känning av denna sparsamhets verkningar, reagera och säga: Ja, men detta går ju ut över intressen, som jag har med att göra i annan egenskap; därför kan jag icke vara med på den sparsamheten. Resultatet blir, att det får förbli som det varit.

Men jag vill säga, herr talman, att som jag för min del ser på Sveriges ekonomiska läge i nuvarande stund måste jag ge uttryck för den uppfattningen,

att det, som nu är, är icke toppunkten, utan det kommer att bliva ännu värre för oss, när nästa budget skall göras upp. Därom är jag livligt övertygad. Man behöver icke forska så mycket efter orsakerna till det, förrän man känner sig övertygad, att den uppfattning, som jag nu uttalat, är riktig. Det ger naturligtvis ett större eftertryck åt min uppfattning, att sparsamhet icke skall bestå bara i ord utan vara någonting, som vi måste vara med om att förverkliga. Jag menar med detta, att vi få söka så fort som möjligt vänja oss vid, att man icke kan fortgå med utgifterna på samma sätt, som man varit van vid under de goda och feta åren, utan att man måste med det allra första söka arbeta sig in i tankegången, att vi alla och envar icke bara när det gäller statsutgifterna utan även när det gäller utgifterna på alla allmänna områden, för att icke säga, när det gäller oss själva, måste söka iakttaga den sparsamhet, som vi ändå tvingas till att iakttaga undan för undan, som tiden går framåt.

För min del har jag, herr talman, från riksdagens början och långt därför varit livligt besjälad av den uppfattningen, att riksdagen måste ålägga sig all möjlig sparsamhet. Och jag tror knappast, att jag varit med om att underteckna någon motion vid denna riksdag, i vilken man begärt någon ökning av något anslag. Det har varit en principiell uppfattning hos mig att jag icke ville bidra till att förorsaka ökade utgifter.

När det gäller den huvudtitel, som vi i dag behandla, tog jag för en stund sedan och gick in i biblioteket och tittade efter, vad utgifterna varit på socialhuvudtiteln för tio år sedan, i föl och i den huvudtitel, som nu framlägges. Jag tog endast de anslag, som Kungl. Maj:t begärt i sin proposition. Jag har icke sett efter, vad sedan slutresultatet blev, men jag förmodar, att det icke blev lägre. I varje fall kan det icke vara någon stor skillnad. Jag fann, att för 1922 begärde Kungl. Maj:t under denna huvudtitel — jag säger det i runda tal — 84.6 miljoner kronor för att i föl begära 119.7 och i år 127.8 miljoner kronor. Den siffran kommer att ökas till nästa år, därom kan man vara alldeles övertygad, av orsaker, som framgå av huvudtiteln och som jag icke behöver närmare beröra.

Måste vi icke, herr talman, någon gång taga itu med problemet om de så kallade automatiska anslagsökningarna och, som jag nyss sade, göra allvar av det, som blir en nödvändighet, nämligen att iakttaga återhållsamhet och sparsamhet på alla punkter, både stora och små? När man söker ställa den frågan: Vad kommer allt detta av? så är det naturligtvis överhuvud taget hela den stora utsvällningen, som den sociala omvårdnaden tagit. Men det är en sak, som kommer till och som icke är en nyhet för de sista tio åren, ty den fanns redan på den tid, när jag för min del satt i landstinget och lasaretsstyrelsen och liknande inrättningar på 1890-talet och början av 1900-talet. Det var det tvång, inför vilket man ställdes genom de pretentioner, som uppställdes vid uppförandet av byggnader, lasarett och andra, av ämbetsverk och myndigheter. Och ännu i denna dag och kanske ännu mera i denna dag sitta vi alla här i riksdagen uti ett fullkomligt tvångsläge, och på samma sätt är det med landsting, lasaretsdirektioner och andra styrelser. Vi sitta i ett tvångsläge; Kungl. Maj:t sitter i samma tvångsläge: vi komma icke ur fläcken, förrän vi en dag verkligen säga ifrån, så att vederbörande begripa det, att vi icke vilja, att det skall gå till väga på det sättet, som det nu gör. Det har blivit ett talesätt i världen, att i Sverige kostar man på vad som helst, när det gäller att uppföra storartade och gentila byggnader för allmänna ändamål. Men vad som framdriver det är vederbörande ämbetsverk, och vi äro slavar under dessa ämbetsverk. Vi kunna icke röra oss ur fläcken, därför att vi icke komma till rätta med dem.

Men det är icke bara detta herr talman, utan det är en annan omständighet. Vi hava tillsynsmyndigheter, som hava till åliggande att övervaka, att de anstal-

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

ter och skolor, som det här i dag är fråga om, skötas på vederbörligt sätt. Vi hava i dessa tillsynsmyndigheter även myndigheter över oss själva, myndigheter, som ingripa på ett så pass kraftigt sätt, att riksdagens prövningsrätt föregripes och begränsas. Nu vill jag ju genast tillägga, att jag icke vill direkt klandra dem — folkskoleinspektörer, fattigvårdskonsulenter eller över huvud dessa tillsynsmyndigheter. Ty de ha till uppgift att vaka över detta. Det måste naturligtvis för vederbörande kännas så, att han vill, att det skall vara så bra som möjligt. Men omedvetet driver han anspråken högre och högre; och mängen gång hava icke dessa myndigheter tillräcklig känsla för den ekonomiska sidan av saken. Detsamma lärer nog vara förhållandet t. ex. på en del lasarett, där en läkare naturligtvis har mycket stora fordringar och menar, att han måste hålla sitt lasarett i det bästa och mest förstklassiga skick. Det är en strävan, som icke direkt kan klandras. Men de, som hava hand om pungen, måste söka verka återhållande.

Jag nämnde även skolorna. Hur har det varit, herr talman, med skolväsendet, allt sedan den Värner Rydéniska reformen genomfördes? När man reser omkring i Sveriges bygder — jag har gjort det i mycket stor utsträckning — ser man, hur det ena folkskolepalatset efter det andra reser sig på rama landsbygden. Och man har där tvånget att inrätta det enligt de föreskrifter, som gjorts särskilt i fråga om bostäder för lärarna. En skollärare får icke bo över själva skollokalen; det skall vara särskilda ingångar o. s. v. Och alltjämt, trots de svåra tider, som vi befinna oss i, gives det ingen dispens från t. ex. en sådan sak som upptagandet av en särskild ingång till lärarens bostad, icke heller lämnas det tillstånd att få bibehålla förhållandena, såsom de varit, under några år, till dess bättre tider kunna stunda.

Kungl. Maj:t utfärdade i höstas — jag läste härom i tidningarna — en uppmaning till kommunerna, att de skulle iakttaga sparsamhet och varsamhet. Jag vill minnas, att det gällde särskilt, att de skulle iakttaga varsamhet, när det gällde frågan om att upptaga lån. Jag skulle vilja säga, att Kungl. Maj:t kunde göra en mycket nyttig gärning, om Kungl. Maj:t skulle vilja utfärda en skrivelse till alla de ämbetsverk, som hava med våra allmänna byggnader att göra — till medicinalstyrelsen, till byggnadsstyrelsen och i övrigt de ämbetsverk, som hava med sådant att göra — att de måste lägga om det system, efter vilket de hittills hava arbetat, och desslikes, om Kungl. Maj:t uppmanade de myndigheter, som hava tillsynen över alla de vårdanstalter av olika slag, som det här är fråga om, att de icke få i en tid av ekonomiskt nödläge sådan som den nuvarande pressa kommunerna till det yttersta i både det ena och det andra avseendet. Det måste till sist i alla fall sättas en gräns för alla de krav, som nu göras.

När jag talar på detta sätt, herr talman, vågar jag bestämt påstå, att det icke är dikterat av okänslighet för alla de olyckliga människor, som äro intagna i dessa anstalter. Ty jag påstår, att man kan iakttaga en betydligt större sparsamhet, utan att egentligen någon blir lidande på saken. Jag lade märke till herr statsrådets yttrande, när han talade om att levnadskostnaderna gått nedåt. Å andra sidan säger man, att vi hava kommit ned med kostnaderna för underhåll av de vårdade så långt, att vi icke kunna komma längre. Men det är väl ändå uppenbart, att om ett anslag satts i en tid, när levnads-kostnaderna voro högre, och dessa sedermera gått ned, skall väl åtminstone någon jämkning kunna göras på grund av detta förhållande.

Nu nämnde jag nyss, att jag icke skrivit under någon motion, som avser höjning av anslag, och det har jag gjort i den, som jag tror, mycket riktiga känslan, att riksdagen måste vara försiktig, när den behandlar Kungl. Maj:ts budgetförslag. Riksdagen måste — den borde det i varje fall — iakttaga den mycket sunda regeln att icke i onödan riva sönder de förslag, som Kungl.

Maj:t gör i den vägen. Riksdagen borde också i varje fall, för varje gång, som den begär ett ökat anslag, säga, varifrån pengarna skola tagas.

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Ports.)*

Nu menar jag, att finansministern, som väl är primus motor i det avseendet, har handlat riktigt, när han i sitt budgetförslag sökt omsätta de tankar, som väl besjåla oss alla, nämligen att iakttaga sparsamhet. Men jag skulle vilja tillägga, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet skulle hava stått på en mycket säkrare grund, ifall han även tidigare iakttagit den goda regel, som han nu i tal i radio, i riksdagen och i landet pläderar för, nämligen: Rör icke vid min budget, ty då skadar ni statshushållningen och då ökar ni utgifterna, jag säger, att han skulle ha stått på en mycket solidare basis, om han t. ex. under åren 1929 och 1930 hade iakttagit samma goda regel. Jag beklagade då och jag beklagar det nu, att han under ett av dessa år var med och skrev under en motion, som avsåg att öka statens utgifter för skolkostnaderna högst väsentligt. Jag vill minnas, att det var en motion, som slutade på icke mindre än omkring 16 miljoner kronor. Det nedsattes av riksdagen till cirka 88 miljoner kronor. Det gick igen i fjöl, det kommer igen i år och det kommer naturligtvis igen även i fortsättningen.

Nu är det icke min mening, herr talman, att tala för, att andra kammaren skulle frångå utskottets betänkande. Jag vet, att det är fullkomligt lönlöst. När regeringen icke ens får sina egna meningsfränder i utskottet med sig på ett sådant förslag, utan endast får en av dem att rösta med sig, medan de övriga rösta emot, då är det väl ganska fåfängt för mig att söka övertyga dem, som hava utslagsrösten i detta fall, att iakttaga ett klokare och försiktigare uppträdande än de här gjort. Det är icke min sak att söka vända om dem, ty det menar jag, att det tillkommer regeringens ledamöter att försöka göra.

Men efter detta skulle jag också vilja säga ett ord om utskottet och utskottets majoritet. När jag läser utskottets betänkande, så finner jag ju vad det är för skäl, som anses tala för, att man icke vill frångå anslag, som förut äro beviljade. Men nog vill det förefalla mig, herr talman, som om utskottsmajoriteten hade bort kunna göra något för att ändå liksom förbereda landstingen och kommunerna på att det måste komma någonting i denna riktning. Jag menar, att utskottet borde hava visat något litet mera utav vilja att tillmötesgå finansministern eller, låt mig säga, socialministern, som framlagt huvudtiteln, genom att säga t. ex.: Nu begär regeringen här, att man skall sätta ner dessa anslag med 50 kronor; låt oss visa vår goda vilja genom att åtminstone sätta ner dem med något, med 10 kronor, 20 kronor, 30 kronor eller låt att säga hälften, för att därmed bereda landstingen på, att dylika nedsättningar komma och måste komma.

Nu har jag hört framföras, att landstingen stå alldeles oförberedda på detta. Landstingen ha icke haft tillfälle att yttra sig om saken. De sammanträda i höst. Då kan det vara skäl, att de få tala om det. Men här har ingen människa, herr talman, sagt från utskottets sida, att landstingen skola tänka sig in i detta, när de sammanträda i höst, utan landstingen komma säkert efter detta utskottsbetänkande och den utgång, som frågan får i dag i riksdagen, att tro, att här har riksdagen värnat landstingens rätt gentemot Kungl. Maj:t, och landstingen behöva icke vara oroliga för framtiden, ty anslagen komma nog att även i fortsättningen bliva sådana de varit förut. Jag menar med andra ord, att man skulle hava uttalat ett varningens ord genom att tillmötesgå Kungl. Maj:t i viss utsträckning eller på annat sätt förberett landstingen på, att det kan komma sådana tider, att vi alla, både i riksdagen, landstingen och kommunerna, måste vara beredda på att göra något i det avseendet.

När man säger, att man icke kan spara vidare, så har min långa erfarenhet

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.

(Forts.)

lärt mig, att man alltid kan spara något. Det finnes ingen, som icke kan spara något — med undantag av ett fåtal människor. I regel kan man alltid spara något. Och jag skulle vilja fråga de ärade ledamöterna av statsutskottets majoritet i detta fall, huruvida, om någon av dem sutte med en inkomst på t. ex. 5.000 kronor men genom omständigheternas makt finge denna inkomst förvandlad till 4.000 kronor, om icke han skulle kunna göra den besparingen, låt vara med en del uppoffringar av egen bekvämlighet, låt vara med uppoffringar av mångahanda slag. Men sparsamheten kommer för många först vid det tillfälle, när man är tvungen att spara. Om man tvingas till att spara, kan man också göra det.

Jag skulle hava önskat, herr talman, att statsutskottets majoritet uti sitt betänkande skulle hava fogat in ett förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t, att riksdagen vill vara med om att stödja Kungl. Maj:ts förslag, om Kungl. Maj:t vidtager de åtgärder, som jag anförde i början av detta mitt anförande, nämligen att ålägga ämbetsverk och tillsynsmyndigheter att verkligen i dessa besvärliga och svåra tider göra något. Nu saknar Kungl. Maj:t det stödet av riksdagen. Det hade varit ofantligt värdefullt, om riksdagen sagt ifrån detta, för att, som jag sade i början av mitt anförande, vi alla, både regering och riksdag, skulle kunna en gång för alla säga ifrån, så att det höres, åt ämbetsverken och tillsynsmyndigheterna, att fordringarna skola sättas ner.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag hörde den siste ärade talaren och framför allt hans uttalande om att åtskilliga icke iakttaga sparsamhet, förrän de äro tvungna därtill, förrän deras ekonomiska förhållanden äro sådana, att de måste slå in på sparsamhetsvägen, kunde jag icke undgå att för mig själv göra en liten reflexion. Det är icke så länge sedan den ärade talaren själv var statsminister. Var han då så genomträngd av den sparsamhetsanda, som man nu proklamerar? Då kunde man fråga: varför syntes denna sparsamhetsanda så litet till från regeringens sida den tiden? Det hade varit allt skäl att inleda en sparsamhetsperiod redan då, ty det veta vi, att efter goda tider komma dåliga. Det hade varit ovärderligt, om det då från regeringens sida till underordnade myndigheter gått ut den maningen, att de måste börja tänka på sparsamhet och icke blott tänka på utan också tillämpa den. Men alla dessa inspektörer och andra statens organ verkade under de två åren, då den ärade talaren var statsminister, precis som de gjort förut och gjort sedan. Jag kan icke märka någon skillnad i detta fall.

Vidare sade talaren, att statsutskottetsmajoritetens hemställan skulle innebära något slags carte blanche till landstingen, att de icke alls behövde bry sig om sparsamhet, enär de alltid finge skydd här i riksdagen. Ja, för det första är ett stort antal av riksdagsmännen även landstingsmän och kunna direkt till landstingen bära fram sina intryck härifrån, och för det andra blir det nog en sak, som kommer att bli en allvarlig väckare för landstingen, nämligen nedgången i inkomstskattelinjen. Det blir nog för landstingen att tänka på att spara, därom kan herr Lindman vara övertygad. Jag tror icke, att landstingen behöva så många admonitioner i den saken, utan de söka nog i stort sett spara ändå. Men jag erkänner, att det kan åtskilliga gånger vara tveksamt, huf man bör handla.

Här uttalades av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att man naturligtvis icke bör skära ned på anslag för verkligt pressande sociala uppgifter. Ja, det är även så frågan ligger till för våra landsting, såsom statsutskottets ärade vice ordförande var inne på. Vi ha en sak som legosängsavgifterna. Skola vi sätta upp dem, när finanserna för landstingen bli svårare? Jag har kämpat emot den saken i det landsting, jag har äran tillhöra, och framhållit, att vi böra taga de sociala uppgifterna så, att vi för patienter på allmän

sal göra det så billigt som möjligt. Jag tror, att vi i allmänhet handla i överensstämmelse med den åsikt, som herr statsrådet företrädde, men med det resultatet, att våra skatter stiga. När jag hörde herr statsrådets anförande i övrigt, tänkte jag, att det skulle vara mycket intressant, om herr statsrådet haft hemortsrätt inom Malmöhus län och tillhört dess landsting, ty då hade jag fått ett starkt stöd i den politik, som jag sökt driva i landstinget i femton år. Men hur har det gått? Jo, man har stött på en mur av kungl. förordningar, inspektörer och tryck från annat håll, vad beträffar vårt landsting, icke minst från Lunds universitet. Detta har resulterat i att våra utgifter stigit oerhört och våra skulder ännu mera. När man hör herr statsrådet säga, att staten själv nu har sökt skära ned på sina egna anslag, då tycker man, att det kan den göra, som har så mycket lättare att göra det än landstingen. Staten är ju i den lyckliga ställningen, att den har inga inspektörer över sig och får själv i någon mån bestämma författningarna för sig, som den själv vill. Men så ligger det icke till för oss i landstinget. De sista åren ha vi särskilt tryckts av nya förslag till utvidgningar och förbättringar vid sjukhuset i Lund med därav följande ökade kostnader för underhåll i framtiden. Jag ser ingen möjlighet att åstadkomma någon sparsamhet, så länge denna sammankoppling varar, och jag förmodar, att herr statsrådet över huvud taget icke vill röra ett lillfinger för att bryta itu denna sammankoppling för oss.

Beträffande den fråga, som debatten här verkligen gäller, ligger saken så till, att för åtta år sedan, när jag hade äran tillhöra statsutskottets tredje avdelning, funno vi, att Kungl. Maj:t under föregående år dragit av några ören på det bidraget och några ören på det bidraget, ja på allt möjligt. Då samlade vi oss landsbygdsbor och sökte bringa det hela i rimliga förhållanden och i rimlig ställning, såsom vi tyckte, att staten borde lämna bidrag. Märkvärdigt nog vann detta understöd av statsutskottet i plenum och gick utan vidare igenom i kamrarna. Efter det uttalandet från riksdagens sida, som då gjordes, ha vi haft flera socialministrar, som ansett detta besvärligt och hoppats, att en ändring skulle ske. Hur ha förhållandena utvecklats sig? Jo, icke har det blivit billigare för oss i landstingen. Det tillkom en sak, som jag kämpade rätt mycket emot, nämligen epidemisjukhusen. Statens bidrag står här icke i rimligt förhållande till vad det kostat oss. För patienter, som intagas vid ett av dessa sjukhus, blevo kostnaderna pr dag och patient 16 kronor, och vi få i statsbidrag 2 kronor pr dag. Det tycker jag icke är oskäligt mycket. Men då fordrar staten, representerad av medicinalstyrelsen, att vi skola bygga sjukhusen på visst sätt o. s. v., och vi äro tvungna att göra det. Har man blott gått in på en bana, är det nog svårt att sedan rygga tillbaka. Naturligtvis kan ett statsråd förklara, att han har personligen icke varit med om det och icke avsett, att det skulle bli på det sättet. Men faktum är, att kedjan håller, sedan den börjat länkas ihop från statens sida.

När man har utredning om skatteutjämning och över huvud taget om rågångarna mellan vad staten, vad landstingen och vad primärkommunerna skola bära, då tycker jag, att detta icke är en riktigt lämplig tidpunkt att gripa in, förrän man en liten smula sett, vilka förslag som i detta fall komma fram. Hade enskilda motionärer kommit med ett sådant förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt, då hade man ögonblickligen fått detta på sig, det är solklart. Jag tror icke, att det är så överhängande på denna punkt, när man vet, att man får det hela överflyttat på landstingen och landstingsskatten varit i stigande hittilldags. Vore det på det sättet, att landstingsskatten sjunkit, då vore det en annan sak, men det har den icke gjort. Staten har i alla fall fått ned sin skattesats till 145 och hållit den där. Men landstingsskatten har alltjämt gått uppåt. Om några landsting kommit ned, så har man dock i genomsnitt fått höjd skatt. Det är tendensen, och värre ser det ut att bli. Jag tycker därför, att tidpunk-

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)*

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

ten är olämpligt vald att nu göra dessa förändringar. Man har alltid förespeglat, att för att lätta för kommunerna får man tänka på, att staten får gripa in och göra någonting. Vi ha gjort det, vad beträffar de norrländska länen. På dessa områden har staten gripit in i särskilda fall. Alltså tycker jag, att det icke vore för mycket, att staten fortfarande intog den ställning, som den intog 1924. Har något avsteg gjorts, har det varit för att lätta ändå mer på bestämmelserna. Det är därför, som jag icke finner det verkligt ekonomiskt försvarbart att i detta ögonblick verkställa ändringar.

Jag vill nu icke vara så egoistisk, att jag särskilt framhåller jordbrukarnas ställning, ty då kunde jag blott peka på det faktum, att vad betyder risken att få statsskatten höjd från 145 till 150 mot att man flyttar över sådana här poster på landstingsskatten, som skall utgå efter kommunala linjer. Hur ställer det sig för jordbrukarna? Men det skälet är icke avgörande för mig, men det skulle vara förlåtligt, om mer än en jordbrukare tänkte på den saken: skall till sist den här saken gå ut efter skatteformer, som äro så oerhört ogynnsamma och orättfärdiga för mig, eller efter en annan skatteform? För mig kan det icke vara den allra minsta tveksamhet, som ställningen nu är.

Jeg ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall till en början erinra om utgångspunkten och förutsättningarna för hela det budgetförslag, som riksdagen nu behandlar.

Det låg ju så till, att när jag beräknade de av myndigheterna upptagna inkomsterna och jämförde dem med de av myndigheterna krävda anslagen, fann jag, att det uppstod en brist på 115 miljoner kronor. Det gällde då först och främst att pressa ned utgifterna, att skära bort allt, vad man kunde skära bort av vad myndigheterna krävt i nya och ökade anslag. Men icke nog därmed, utan jag måste också söka borteliminera utgifter, som åtminstone svarade mot de s. k. automatiska stegringarna, och ändå, fastän jag gick hårt fram — jag återkommer snart till den saken — uppstod det en brist på över 70 miljoner kronor.

De automatiska stegringarna ha varit föremål för uppmärksamhet här i riksdagen och åtminstone i en del av den politiska pressen över hela landet under loppet av många, många år. Man har också satt i gång utredningar för att finna några vägar att sänka dessa utgifter. Jag påpekade, vill jag minnas, redan i remissdebatten, att en sådan utredning sattes i gång under den tid, amiral Lindman var statsminister, och likaså på den första Ekmanska ministärens tid. Man har konstaterat, att det icke är möjligt att minska dessa utgifter ej heller möjligt att bibehålla dem vid deras förutvarande nivå, därest man icke går in för ändrade grunder. När nu arbetet i höstas påbörjades i departementet, tog min kollega socialministern utan ringaste förbindelse med mig initiativ till att undersöka, huruvida det icke var möjligt att åtminstone hindra en stegring i avseende å dessa anslag. När vi gemensamt genomsågo femte huvudtiteln, lämnades en redogörelse för hur man tänkt sig att åtminstone hindra en ökning utav dessa utgifter. Jag för min del måste säga, att för mig var det fullkomligt främmande att lämna mitt medgivande till att sänka några utgifter, att sänka några anslag eller, jag går än längre, att hindra deras stegring, om det skulle innebära ett övervältrande av utgifterna på landstingen och kommunerna. Ingen har varken i denna kammare, såvitt jag hört, eller i medkammaren, kunnat bestrida de siffror, som här av socialministern ha blivit lämnade. Men herarna begära, att i den tid, under vilken vi leva, skola, då kostnaderna på vissa områden obestridligen sjunka, dessa besparingar ovillkorligen komma till användning på andra områden.

Jag konstaterar vidare, att den svenska riksdagen alltjämt lever i den upp-

fattningen, att vårt land intager en privilegierad ställning i världen. Jag skulle önska, herr talman, att jag icke bleve sannspådd, då jag säger, att den dag måste komma, då den svenska riksdagen inser, att vi icke intaga en sådan privilegierad ställning. Men skola vi spara som folk betraktat, går det ju icke att bara föra sparsamhetens talan i riksdagen, utan då måste vi alla ålägg oss sparsamhet, både kommunerna och landstingen, ja, hela svenska folket.

Nu göres gällande, att Kungl. Maj:ts förslag innebär, att regeringen vältrar över på landstingen och kommunerna en del av de utgifter, som staten nu bär. Jag vill säga kammarens ledamöter, att när jag häromdagen fick den uppgift, som angav siffran av det antal kommuner, som enligt nu gällande grunder kunna göra anspråk på bidrag av skatteutjämningsmedel, blev jag synnerligen obehagligt berörd. Jag sade mig, att här stå vi inför nödvändigheten att skaffa mera pengar för att hjälpa kommunerna, och vi stå inför ett problem, som visserligen icke är nytt, men som är ytterst komplicerat och mycket svårt att bemästra. Jag går ett steg längre och säger, att jag tror, att vi stå inför samma fråga, som man stått inför i andra länder de sista åren, där man måst gå in direkt för att i särskilda fall övertaga en mängd av de utgifter, som kommunerna nu ha. Såsom exempel på att en del kommuner även hos oss befinna sig i ett ytterst svårt läge vill jag nämna att till Kungl. Maj:t i finansdepartementet komma gång efter gång framställningar, i vilka man begär tillstånd att få upptaga lån för att bestrida utgifter av löpande karaktär.

Med kännedom härom bestrider jag bestämt, att någon tanke på övervärtning av nya bördor på landsting och kommuner inbegripes i det förslag som nu föreligger. Utgångspunkten har varit och är att både landsting och kommuner ha möjlighet att spara. Det behöver icke gå ut över de sjuka och nödlidande. Det behöver icke gå ut över sådana vitala intressen, som här talats om, men det är klart, att om det skall bli någon sparsamhet, måste man se bort från förutfattade meningar, från förut intagna ståndpunkter och se läget, sådant det i själva verket är. Jag är, herr talman, icke alldeles oerfaren, när det gäller landstingens arbete och uppgifter. Jag är själv landstingsman och har också tidigare varit det.

När man nu också starkt understryker, att på denna punkt är det icke lämpligt att spara, så bör det sägas ifrån, att de olika departementscheferna hava på punkt efter punkt vidtagit prutningar, och jag är alldeles övertygad om, att när riksdagen kommer att behandla huvudtitel efter huvudtitel, får man höra precis samma resonemang, som man i dag hört från herr Gustafson i Kasenberg. Han gillar sparsamhet men icke på denna punkt. Det har väckts motioner, för att nämna ett par exempel, vari det kräves höjda anslag för utbildning av lärare i esperanto. Det är mycket lämpligt och nödvändigt, speciellt i dessa nödens och arbetslöshetens tider. Det finnes andra, som säga, att människorna kunna icke köpa konstverk så mycket nu, att konstnärerna äro nödlidande och arbetslösa, och att riksdagen skall ge dem anslag. Tror icke kammaren, att man för samma resonemang på punkt efter punkt och säger: jag gillar sparsamheten, men icke på den punkten. — Kunna vi icke, herr talman, bli överens om att sätta in vår sparvilja på varje punkt utöver hela linjen inom primärkommuner och landsting och riksdag, då komma vi ovillkorligen fram till en ståndpunkt, som vi icke bemästra, och det är bara för att vi icke må komma dit, som jag här uppträtt och tagit till orda.

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Jag vill med anledning av herr Lindmans förmaning till regeringen om sparsamhet ställa en fråga till herr Lindman. Vad gjorde herr Lindman under sin regeringstid för att förelägga ämbetsverk och riksdag att spara? Därtill vill jag säga, då han förmenar, att regeringen och särskilt statsministern icke hållit efter sina egna i

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

utskottet, vilka här gå emot regeringen, att jag är glad över att tillhöra ett parti, som ger utskottsmedlemmarna frihet att bedöma frågorna efter eget förstånd, och ännu har det aldrig hänt under min tjugutreåriga riksdagstid, att jag fått någon tillsägelse att rösta i en viss riktning eller förebråelse för att jag röstat emot ledningen i partiet. Men herr Lindman torde i det fallet hava erfarenhet, då han uppträder med sådan kraft att hålla efter de sina, vilka, om de icke vilja lyda, få gå ifrån sina förtroendeuppdrag. Sådant har som vi veta hänt, men dylikt tillämpas icke i vårt parti.

När herr Lindman säger, att regeringen icke kunnat få mer än en enda av sitt partis fyra medlemmar i statsutskottet att rösta för regeringen, så glömmmer herr Lindman, att han icke fått mer än en av sina åtta medlemmar i sitt stora parti, och denne är stockholmare, som saknar kännedom om landsbygdens förhållanden. Herr Lindman har icke ens fått vice ordföranden i sitt eget parti med sig. Det är därför bäst, att herr Lindman sopar rent för egen dörr, innan han kräver så stränga åtgärder av andra partier. Nej, den dag jag icke frivilligt får i utskottet taga ställning till frågorna och pröva dem efter eget förstånd, utan efter order, den dagen lämnar jag partiet.

För övrigt vill jag fråga: vad beror det på, att det råder olika meningar på denna punkt? Jo, det är enligt min mening riksdagen som bär skulden härtill. Det är riksdagen som beslutat, att kommuner och landsting skola ordna sina fattigvårdsangelägenheter, sina ålderdomshem, sin vård om sinnesslöa och sinnessjuka och vården om epidemiskt sjuka genom uppförandet av epidemisjukhus. Det är riksdagen, som beslutat detta och ålagt landsting och kommuner att rätta sig därefter. Så ha vi gjort i det landsting, jag tillhör. Skola vi nu straffas därför att vi följt riksdagens beslut, och skall riksdagen nedsätta dessa bidrag? Det är icke meningen, säga både socialministern och finansministern. Men i verkligheten blir det ett övervältande på landstingen av kostnaderna, då statsbidraget nedsättes. Det måste så vara, därför att det är ej bara fråga om livsförnödenheter, som visserligen förbilligats, utan det gäller även lönerna till sköterskorna för vården av de obildbara sinnesslöa m. fl. Sköterskorna och betjäningen för övrigt hava icke satt ned sina anspråk på lönerna, de vilja hava sina löner oavkortade i likhet med dem som äro anställda i statstjänst. Då frågar jag: skola landstingen ensamma taga dessa ökade kostnader? För landstingen komma skattekronaorna att väsentligt nedgå, vilket de göra över hela landet. I ett sådant fall får icke den starkare parten, staten, flytta över kostnadsbördan på den svagare, landstinget. Landstingsskatten kommer säkerligen att höjas i samtliga län även utan denna minskning av statsbidragen. Är man kommunalman, landstings- och riksdagsman samtidigt, får ingen förvåna sig över, att man vill fördela bärkraften efter rättvisa på detta område.

Det har sagts, och däri instämmer jag med herr Lindman, att det gäller att tillhålla ämbetsverken och ämbetsmännen att sätta ned sina krav och fordringar, när de resa ut över landet och inspektera. Däri kan jag instämma, men varför har inte herr Lindman utfärdat något sådant påbud, då han satt som chef i regeringen? För övrigt är jag övertygad om, att landstingen eller rättare direktionerna för anstalterna skola i sina budgetsförslag till landstingen komma att pressa ned utgiftsposterna allt vad de kunna, så att landstingsskatten kommer att hållas nere så mycket som det är möjligt. Men vi kunna icke draga in på den verksamhet, för vilken vi hava tagit upp lån till att bygga. Dessa måste amorteras och förräntas, och vi kunna väl icke åter överflytta på kommunerna uppgifterna att skydda de ålderstigna fattiga, som vistas på hem för kroniskt sjuka. Vi kunna väl heller icke skicka hem de sinnesslöa och sinnessjuka från dessa anstalter, när man en gång fått ordning i anstaltsvården och de sinnesslöa och lindrigt sinnessjuka skilts från de

normala fattiga i ålderdomshemmen. Primärkommuner och landsting måste hjälpas åt, men på områden, där riksdagen ålagt dessa att ordna vissa förhållanden och då till landstingen för dessa uppgifter bidrag utlovats av staten, där är det icke lämpligt att då svåra tider inträda nedsätta dessa bidrag.

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Herr Lindman klandrade utskottsmajoriteten för att den icke ville underordna sig regeringens krav på sparsamhet. Detta förstår jag icke riktigt och icke heller varför herr Lindman anmärkte, att utskottet icke framlagt något förslag till skrivelse till regeringen. Vi hava sagt här, att vi förvänta, att i den utredning, som pågår dels i fråga om sjukvård och dels i fråga om skatteutjämning, man skall taga upp dessa saker och framkomma med förslag, och jag menar, att det bör vara nog för herr Lindman i detta avseende. Vad sedan angår sparsamheten blev jag rent av häpen över vad jag fick höra, att vi på speciellt tredje avdelningen skulle vara sådana slösare. Vi hava på tredje avdelningen två kamrater, som tillhöra herr Lindmans parti, om vilka jag alltid trott och erfarit av deras framträdande, att de varit mycket sparsamma. Men det oaktat hava även de för sin del gått med på detta förslag. Det har icke rått den ringaste oenighet om det. Här är icke fråga om att spara, vad herrarna än vilja säga om den saken, här är icke fråga om att spara, åtminstone icke i stort sett, utan här är fråga om vilken debetsedel man skall taga ut beloppet på. Det är så vi sett saken, och vi anse, att det skall tagas ut på den debetsedel, där bördan lägges mest rättvist på landets inbyggare.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Herr statsrådet talade om att landstingen skulle spara m. m. Ja, även om vi skulle vilja, kan man knappast komma i tillfälle att få spara. Det är ett lasarett på Gotland, som är för litet, och vi hava därför beslutat att uppgöra förslag om tillbyggnad för att få flera platser. Vid senaste sammanträdet beslöt landstinget att anställa en ny läkare som skall förestå tuberkulosjukhuset, hemmet för kroniskt sjuka och den medicinska avdelningen på lasarettet.

För att omedelbart avhjälpa platsbristen på lasarettet ville flertalet av landstingets ledamöter att sjuksalar skulle inredas på vindsvåningen, som är oinredd, för medicinskt sjuka då de ändå skola behandlas av samma läkare som förestår hemmet för kroniskt sjuka. Men gällande förordningar lägga hinder i vägen för ett sådant utnyttjande av allmänna byggnader, för erhållande av statsbidraget. Det hade varit mycket intressant, om medan nybygget och utredningen pågå vi fått lov att lägga in medicinskt sjuka och ändå hade fått statsbidrag, ty när landstinget driver detta sjukhus, och man icke inkräktar på någon annans rätt, då bör man ju tycka, att man skulle haft rätt därtill.

Vidare har landstinget beslutat att ordna sjuksköterskevården på landsbygden. Den striden har pågått i många år. Landstingets ledamöter hava ansett, att vi skulle hava fem sjuksköterskor till att börja med, men medicinalstyrelsen har sagt, att vi fingo icke hava mindre än tolv. Det senaste landstinget beslöt att inrätta sjuksköterskedistrikt, men så var det ett samhälle, Slite samhälle, som hade bildat eget sjuksköterskedistrikt. Då säga stadgarna, att för statsbidrags utgående beträffande sjuksköterskevården skall landstinget driva hela sjukvården, annars fås intet statsbidrag. Därför att Slite bildat eget distrikt, måste först provinsialläkaren överklaga landstingets beslut. Landstingets beslut har därför upphävts av länsstyrelsen, så att nu är sjukvården oordnad för tillfället. Det hade varit mycket intressant, menar jag, om regeringen kunnat inverka, så att man hade fått större frihet under kommande tid, om man går in och begär dispens att tillgodogöra sig de allmänna byggnaderna,

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

så att dessa icke uteslutande skola användas för de ändamål, för vilka de byggts. Ett hem för kroniskt sjuka i övre våningen skulle säkert lämpa sig till ett sjukhus för medicinskt sjuka, men det förbjuda stadgarna.

Herr Källman: Herr talman! Det är väl ganska naturligt, att vi, som i olika landsting närmast handhava den sjukvårdande verksamheten, icke vilja, att våra beräkningar skola korsas på sätt som ifrågasatts genom regeringens förslag om minskade bidrag till de institutioner, som det här är fråga om. Herr finansministern ville gärna som ett starkt skäl för bifall till regeringens förslag framhålla, att här är fråga om att spara, och då säger både den ene och den andre: »Gärna det, men icke på denna punkt.» Det kan vara riktigt i vissa fall, men såvitt jag förstod herr finansministerns anförande, har han själv visat, att på de punkter, om vilka nu är fråga, bör man icke spara. Han anförde nämligen, att kostnaderna för skatteutjämningen ökas. Det är en naturlig sak på grund av att kommunalskatterna stiga, och dit räknas också landstings- och vägskatterna, och vidare har han lämnat upplysning om, att vissa kommuner begärt t. o. m. lån för improduktiva ändamål. Detta visar väl ändock, hur pass besvärligt det är i våra primärkommuner, icke i alla, det är sant, men i flertalet.

Vad gäller den föreliggande frågan? Jo, såvitt jag förstår att läsa, ingen besparing för det allmänna, det måste vi betrakta som ett faktum, det har statsutskottet också fastslagit i sitt yttrande, utan en faktisk övervältring med besparing för staten och ökade utgifter för landstingen. Det innebär vidare, att den börda, som det här är fråga om att bära, skall överflyttas från mera bärkraftiga till mindre bärkraftiga. Landstingen måste också kunna ha rätt att lita på statsmakterna vid beräkningen av sina framtida utgifter. Jag har tillhört sjukvårdsbyggnadskommittéer senast åtta år i sträck och sitter för närvarande i tre stycken sådana. Vi hava grundat våra ekonomiska beräkningar på de statsbidrag, som utgått till olika anstalter, varom det nu är fråga. Jag är övertygad om, att om herr socialministern fortfarande vore min landstingskamrat i Stockholms län, skulle han icke gärna framlagt denna proposition. Han har både varit landstingsman i vårt län och tillhört lasarettsdirektionen, och innehade han dessa befattningar fortfarande, tror jag att han skulle som medlem av regeringen reserverat sig då regeringen velat ytterligare beskära landstingens inkomster.

Med avseende på herr Lindmans anförande om de stora pretentionerna på sjukvårdsinrättningarna, så vill jag säga det, att ett lasarett eller ett sanatorium måste självfallet uppfylla vissa krav för att de sjuka skola bliva botade. På lasarettet skall man vara i tillfälle att bli botad för en sjukdom, och icke kan man undvara en operationsavdelning eller en röntgenavdelning, icke kan man undvara kvalificerad personal o. s. v. Det går icke att minska pretentionerna under en viss gräns. Visst kan det hända ibland, att man är missnöjd med medicinalstyrelsens krav på den ena eller andra punkten, det medges gärna, men i stort sett kräves icke mer än vad som är nödvändigt för en god och ändamålsenlig sjukvård.

Jag skall icke upptaga tiden längre, jag har bara velat ge uttryck i kort-
het åt den uppfattning, som måste råda inom våra landstings förvaltnings-
utskott och särskilt bland dem, som handhava och leda sjukvården. Jag yrkar
bifall till utskottets hemställan.

Herr Forssell: Herr talman! Mina herrar! När jag tog del av detta utskottsbetänkande, stod det för mig ganska klart, hur jag skulle komma att rösta. Jag skulle komma att rösta på denna punkt med reservationen, d. v. s. för Kungl. Maj:ts förslag. Ty då jag tog del av den meningsskiljaktighet,

som förelåg i utskottsbetänkandet, vad skulle jag, som ju icke är sakkunnig på detta område, tro? När det i denna tid *måste* sparas, när man ser en socialminister, vars hela bana har förlupit inom den sociala förvaltningen, vars hela intresse, enligt vad allmänt är känt, är inriktat på den sociala välfärdspolitik, när man ser en person med hela denna läggning och denna förhistoria i socialministers ställning komma med ett besparingsförslag, då måste man säga sig, att det *kan* icke vara skadligt ur sakliga synpunkter att gå in på de besparingar, han förordat. I detta fall måste man, syntes det mig, i denna hårda tid följa en person, vars hela läggning går ut på intresse för den sak, det är fråga om. Det kan icke vara möjligt, att en person i den ställningen kommer med ett förslag, som skulle skada saken. Med detta resonemang, herr talman, var jag ju starkt benägen att stödja det av honom framlagda förslaget.

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Jag har emellertid, herr talman, icke begärt ordet för att säga detta, det kan ju vara skäligen intresselöst att höra den enskilde riksdagsmannens motiv för hans sätt att rösta, utan jag har begärt ordet för att säga det, att när jag nu röstar på detta sätt, om det skulle komma till omröstning, vill jag undgå att hava blivit engagerad i sådana argument, som här förekommit från några håll, som rikta hela sin stöt som en mycket kraftig bannstråle mot vår ämbetsmannavärld. Det finner jag vara i hög grad litet tilltalande, att man i denna situation, när riksdagen kommit fram i detta läge, att man måste göra besparingar, plötsligt skjuter ämbetsverken framför sig och helt enkelt och simpelt skyller på dem och säger: Vi äro ställda mot väggen, vi komma ingen vart gentemot ämbetsmännens åskanden. Det är icke riktigt att säga på det sättet, ty riksdagen intar till ämbetsmännens åskanden precis den ställning, som stämmer med riksdagsmajoritetens egen intresseläggning. Jag vill erinra om, huru fullkomligt fria händer riksdagsmajoriteten förbehåller sig t. ex. gentemot kulturella anslagsåskanden. Aldrig har riksdagen känt sig ställd emot väggen, när det gällt bibliotek, och ha vederbörande kommit med åskanden om höjning av anslaget till inköp, så har aldrig riksdagen känt sig bunden, ej heller t. ex. när våra artillerimyndigheter begärt betydande anslag för artilleriets återupprättande. Ingalunda har riksdagen då känt sig bunden. Det går då icke an att skjuta ämbetsmännen framför sig som en attrapp, mot vilken skottlossningen skall inriktas, utan riksdagsmajoriteten har bestämt kursen, ämbetsverken rätta sig därefter, riksdagsmajoriteten får själv taga ansvaret för den politik, som föres och som lett till de resultat, inför vilka vi nu stå. Jag har velat få till protokollet antecknat, att ett sådant försök att sätta dessa plikttrogna tjänstemän i gluggen kan jag icke vara med om.

Jag vill likväl säga det, att jag finner det helt naturligt, om vid sidan av de svenska ämbetsverkens krav och åskanden ställes en finansiell omprövning, huruvida det går att få dessa åskanden igenom, och jag har själv vid något tillfälle för några år sedan, jag vill minnas vid 1926 års riksdag, framlagt ett förslag, som då blev mycket illa hanterat av statsutskottets majoritet. Det gick ut på att särskilt i skolfrågor och anslag till folkundervisningen skulle vid sidan av och över de fackliga ämbetsmännens åskanden sätas en finansiell prövning, men icke föll det mig in att därför börja en beskjutning mot vederbörande fackliga ämbetsverk, ty det ingår ju i hela den svenska statsförvaltningens organisation, att de självständiga ämbetsverken skola framlägga sina åskanden, och sedan få de politiska myndigheterna taga den ställning till dessa, som de med hänsyn till den allmänna finansiella och politiska situationen finna lämpligt. Går man in för en annan väg, och alltså vill föreskriva i förväg, vad dessa ämbetsverk skola äska, är man inne

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)*

på en helt ny princip för statsförvaltningen, och det fordras mycket av eftertanke, innan man på det viset förvandlar de svenska ämbetsverken till organ, som bara ha att lägga fram förslag, som den politiska regimen för ögonblicket vill hava. Är man alltså inne på att ämbetsverken utan vidare skulle i förväg rätta sig efter vissa direktiv, då är man inne på helt nya grundsatser både för strukturen och andan inom den svenska statsförvaltningen.

Herr talman! Jag har velat få fram dessa kritiska synpunkter på vad som förekommit under debatten. Men medan jag har ordet, skall jag också be att få tillägga en annan sak. Det var med alldeles ofantligt stort intresse jag hörde den högt vördade ledamoten på stockholmsbänken, herr Lindman, framlägga sin uppfattning om hur en riksdagsdebatt skall gå till. Jag hade trott, att i en riksdagsdebatt skulle kammarens särskilda ledamöter försöka påverka varandra genom argument. Nu fick jag det intrycket av herr Lindmans anförande, att riksdagsdebatternas syfte enligt hans tanke skulle vara att respektive partiledare skola taga var och en hand om sin skara i sin fälla, och så skall saken ordnas, icke genom fri debatt mellan riksdagens ledamöter. Jag ber att få till kammarens protokoll annotera, att här föreligger en fullt utbildad teori både för partiledarskapets innebörd och en kammardebatts rätta karaktär. Det kan vara av ett visst intresse att ha det antecknat för framtiden, för den händelse det någon gång skulle betvivlas, att så är förhållandet. Men om jag får döma av herr Lindmans anförande och andrakammarhögerns ställningstagande, måtte högerpartiet i år befinna sig i fullständig upplösning, ty icke en enda av kammarens högerledamöter har följt den linje, som herr Lindman tänkt sig, nämligen halvering av anslagen och skrivelse till Kungl. Maj:t.

Jag var i denna för herr Lindman förtvivlade situation nästan på vippen att rycka honom till undsättning och föreslå återremiss, för att även denna högerledarens linje skulle kunna bli prövad i utskottet. Men då jag hört, att första kammaren redan fattat beslut i frågan, har jag ingen anledning att på det sättet rycka ut med en liten ambulans, utan jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet underströk nyss vikten av att ådagalägga verklig sparsamhetsvilja punkt för punkt såväl i riksdagen som i landsting och kommuner, och jag är villig att i den delen i allt instämma med vad han sade.

Men nu är det så, att ute i kommunerna har man den uppfattningen, att det är de statliga organen, som hindra de kommunala korporationerna från att manifesteras sin sparsamhetsvilja. I det hänseendet har dagens debatt varit av ett visst värde. Ty det har från så gott som alla håll, där man nu går in för utskottets hemställan, påpekats, huru omöjligt det är att komma fram till verkliga besparingar, så länge nuvarande bestämmelser visavi de sociala välfärdsanstalterna gälla, och så länge de kontrollerande och inspekterande myndigheterna hava de instruktioner och de befogenheter, som de ha. Därför skulle jag vilja särskilt understryka, att vi vänta, att de centrala myndigheterna, och kanske icke minst regeringen, skola gå i tåten, då det gäller att manifesteras sparsamhetsvilja även på annat sätt än som kommer till direkt uttryck i budgeten. Det finns så många områden, där man kan göra det, och jag skulle vilja nämna ett, som visserligen icke faller under den nu påropade punkten, nämligen frågan om anslag till polisväsendet. Den saken är aktuell just nu, därför att 1925 års polislslag trädde i kraft i och med årsskiftet, och man har i kommunerna nu haft att behandla frågan om avlöning till fjärdingsmän. Det

har då hänt i fall efter fall — jag skall icke nämna något särskilt, men det är säkerligen hundratals fall — att kommunen har bestämt en lön till vederbörande befattningshavare och träffat avtal med en person om tjänsten, men sedermera hava myndigheterna, i första hand länsstyrelsen, vägrat godkänna lönebeslutet och tvingat kommunen att besluta en högre lön till fjärdingsmannen, än den kommunen själv funnit lämpligt att bestämma. Jag skulle vilja lägga herr statsrådet och chefen för socialdepartementet på hjärtat, att beträffande de många besvär, som säkerligen komma till regeringens prövning i förevarande hänseende, även beakta den verkliga sparsamhetssynpunkten. Ty där finns det tillfälle till verkliga besparingar för det allmänna, icke bara ett överflyttande av utgiften från den ena budgeten till den andra.

Jag vill alltså säga, att om man vill nå fram till verklig sparsamhet på här ifrågavarande område, då får man börja med att ändra författningar och instruktioner för de kontrollerande och inspekterande myndigheterna. Mig verligt hava dessa myndigheter icke givit något som helst avkall på sina krav. Medicinalstyrelsen har icke ändrat sina villkor beträffande beskaffenheten av sjukhus m. m. Snarare kan man konstatera försök att upphörligt skärpa dessa krav i den mycket förklarliga avsikten att höja standarden. Och jag menar, att så länge detta förhållande fortfar, är det oriktigt att beskylla landsting och kommuner för bristande intresse för sparsamhet. Jag hoppas emellertid, som sagt, att dagens debatt skall hava den nyttan med sig, att man får uppmärksamheten riktad på var huvudelet ligger, varför det icke går att bringa ned utgifterna. Detta grundfel ligger däri att man kommit fram till att kräva alltför hög standard på alla våra samhälleliga inrättningar överhuvud taget.

Jag är fullkomligt ense med de talare, som förut påpekat, att här icke är fråga om någon verklig utgiftsminskning. Här är blott fråga om, varifrån nödiga utgifter för vissa ändamål skola tagas. Och jag måste då ansluta mig till den uppfattningen, att det är lämpligare och riktigare att lägga dessa utgifter i den utsträckning hittills förekommit på det allmänna organ, som har den största bärkraften, d. v. s. staten. Den utredning, som pågår, rörande en allmän skatteutjämning skall även omfatta en utredning rörande statens understödande verksamhet. Och under sådana förhållanden antar jag, att vi på nytt få frågan till prövning. Men till dess, herr talman, anser jag, att det bör fortgå efter det system och de grunder, som hittills gällt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrarna *Selberg*, *Björling* och *Näslund*.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Innan debatten avslutas, ber jag, herr talman, att få säga några ord i den föreliggande frågan.

När årets statsbudget offentliggjordes, var man helt naturligt på olika håll ganska intresserad av, huru den skulle komma att se ut. Omdömet på olika håll, när statsregleringen blev offentliggjord, var, att man visserligen kunde erkänna, att regeringen gjort lofvärda ansatser att åstadkomma besparingar, men man ansåg, åtminstone på ett flertal håll i pressen, att dessa ansträngningar icke kommit till sådana resultat, som man på olika håll hade hoppats. Ja, man förklarade — och detta bl. a. i en stor, ledande partitidning — att här måste till från riksdagens sida andra, fastare och målmedvetnare åtgärder för besparingar på olika områden. Regeringens strävan hade endast lyckats åstadkomma ett avstannande i stort sett av den ständiga utgiftsökningen. Men här måste man, sades det på detta håll, uppenbarligen komma till bestämda nedläggningar.

Det första sammanträffandet mellan riksdag och regering i fråga om besparingssträvanden sker här i dag. Och vad finner jag, herr talman? Jo, att

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

*Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.*
(Forts.)

huvudtiteln i fråga icke på en enda punkt innehåller, såvitt jag kan se, ett enda öres prutning eller nedsättning. Men på tretton — jag vill icke säga, att det är ett olyckligt tal, men i alla fall på tretton — punkter förekommer det mer eller mindre avsevärda anslagsökningar. Så har det första försöket utfallit att söka komma till en annan och lägre sammanlagd utgiftssiffra än den, som regeringen föreslagit. Man frågar sig då: har den ekonomiska utveckling, som skett sedan propositionen skrevs och framlades, varit av sådan art, att man kan beteckna läget såsom gynnsammare och mera löftesrikt nu än vid det tillfället? Jag måste svara, att motsatsen är fallet. Område efter område i vårt ekonomiska liv börjar utvisa allt mer uppenbara svaghetecken. Man kan sålunda icke säga, att det är på grund av gynnsamma utsikter och en i något avseende förbättrad allmän konjunktur, som resultatet här föreligger, utan det måste anses komma fram i strid mot den erfarenhet, man under den senaste tiden vunnit i olika avseenden.

Jag ber nu att få säga några ord till mina gamla arbetskamrater i statsutskottet. Jag har ju deltagit i detta utskotts arbete i åtskilliga år. Jag har varit oerhört glad och intresserad, då det allmänna ekonomiska läget gjort det möjligt för oss att på olika områden kunna förorda sociala framsteg. Jag har tillhört dem, som gärna varit med om att göra allmänna utlägg och offer för denna sak. Men jag har också i sådana ögonblick, då jag känt det vara *nödvändigt* att tillämpa andra principer, att hålla igen, sökt få gehör för dessa. Jag måste av statsutskottets uppträdande i föreliggande fall få den bestämda känslan, att statsutskottet icke uppfattar det allmänna ekonomiska läget så allvarligt, som man finner sig tvingad göra på regeringshåll. Det kan icke vara tänkbart annat, då man för det resonemang och kommer till de slutsatser, som statsutskottet här framlagt. Man har sagt mig, att på nästa huvudtitel, som vi komma att möta, blir det samma resultat, åtminstone som totalprodukt av det huvudtiteln behandlat.

Här har finansministern redan påpekat, att man i vårt land har att kämpa med en uppenbarligen allmän tro, att Sverige skall kunna undandraga sig att vidtaga åtgärder i besparingssyfte, som andra länder, det ena efter det andra, måst ha underkastat sig. Jag tror icke, att vi kunna vara säkra om den saken. Jag anser tvärtom, att det finns all anledning göra oss förtrogna med den tanken, att vi icke kunna undgå att vidtaga långt gående besparingar och indragningar i olika avseenden. Den fråga, som föreligger i det nuvarande fallet, är därför den: skulle en sådan besparing i driftkostnaderna för landstingens vidkommande vara otänkbar, om man därmed komme ned till ungefär samma köpkraft för anslaget, som det ägt tidigare? Jag kan icke tro, att det kan betecknas såsom ett orimligt krav.

Gentemot herr Andersson i Rasjön vill jag erinra, att då man gång på gång säger, att det är otänkbart, att man för landstingen kan ifrågasätta en allmän utgiftsminskning, vadan detta förslag endast kommer att innebära en övervältning av utgifterna från staten på dessa, så proklamerar man ju den satsen, att ett prisfall icke skall hava inflytande på de offentliga och statliga institutionernas ekonomisering. Det kan väl ändå icke vara möjligt att riktigt på allvar och med eftertryck proklamera en sådan slutsats. Den står för övrigt i strid mot vad riksdagen själv önskevis anfört i åtskilliga andra avseenden i andra sammanhang.

Här har man från olika håll betonat, att statens styrka ändå är en helt annan än de olika kommunernas. Det talesättet har man nu hört i så stor utsträckning, både vid detta tillfälle och tidigare, att man uppenbarligen synes tro, att det innehåller en fullkomligt obestridlig sanning. Arbetslöshetsdelegationer komma exempelvis till regeringen också från de bäst ställda kommuner, kommuner, där de beskattningsbara objekten äro betydligt större, än vad

de äro på andra håll i landet, och säger, att av kommunen kan man icke påkalla större insatser. Det är menar man i stället det hela, staten, som här bör ingripa. Men det är ju icke bara så, att staten utgör en sammanfattning av våra skatteobjekt och våra inkomstmöjligheter. Staten utgör också en sammanfattning av samtliga de behov, samtliga de svårigheter, samtliga de önskemål, som vi alla sammanlagt äga. Och det kan ofta vara så, att om man undersöker statens ställning i ekonomiskt avseende och jämför densamma med det trängre områdets, så inträffar det — icke lika ofta, det medger jag, men ganska ofta — att man måste tillerkänna det mindre området en starkare ställning och större möjligheter, än vad fallet är med staten.

För övrigt är det ju icke så här, att man i regeringsförslaget från kommunernas sida påkallar andra åtgärder eller längre gående åtgärder i besparingshänseende, än vad man samtidigt i samma proposition tillämpar på statliga institutioner och statliga verksamhetsgrenar i olika avseenden.

Man skall kanske icke här ge sig in på detaljer i ekonomiskt avseende. Men här gör man framställningar på olika håll, som innebära påkallande av ökad statsupplåning av medel, fastän man vet, att staten, för såvitt den vill hålla sig till något så när rimliga räntebelopp, i låneavseende är hänvisad endast till den inhemska marknaden. En upplåning på andra marknader torde visserligen gå för sig, men ingalunda till de priser, varmed svenska staten brukar räkna, när den upptar sina lån. Då man sålunda å ena sidan vidtar åtgärder, som påkalla och framvinga upplåning av medel till väsentligt högre låneräntor än dem, svenska staten tidigare räknat med, under det man samtidigt på område efter område ifrågasätter, att staten skall vara förskottsman och i stor utsträckning utlämna lån till vida lägre räntor än hittills, då är man i färd med att skapa en situation för den svenska staten, som gör, att dess hittillsvarande sunda ställning icke i fortsättningen skulle bli densamma som tidigare.

Jag vågar sålunda göra gällande, att det finns mycket goda skäl för det regeringsförslag, som här föreligger. Och för så vitt man vill utöva sparsamhet, kommer styrkan i detta uppsåt på prov just på detta område, där en minskning i tillskottet innebär för var och en en verklig personlig uppoffring, någonting som man betraktar såsom rent av motbjudande. Det är i dylika fall, som den verkliga sparsamhetsviljan kommer fram. Regeringen har också fått mottaga protester från möten ute i landet, såväl från meningsfränder som från andra sidan rågången. Men regeringen har försökt att över hela linjen ställa sparsamhetskrav på envar, som kan vara beroende av statens åtgöranden, utan att därmed på allvar skada någon och utan att de behov, som måste betecknas såsom oundgängliga, skola bliva skadade. Och jag tror, att det är endast på den vägen möjligt att komma fram till de resultat, som den föreliggande situationen oundgängligen nödvändiggör.

Här ha framställts önskemål, som i och för sig äro berättigade, om att man skall söka tillse, att de, som utarbета förslag för statens räkning, förenkla och förbilliga dem så mycket som möjligt. Men jag tror, att detta önskemål har ungefär samma bärkraft även på det område, där vi nu närmast röra oss. Jag har besökt sjukvårdsanläggningar i olika orter, där exempelvis byggnadskostnaderna endast hava varit hälften av vad de varit i andra fall, under det att sjukvården i de billiga anstalterna i stort sett ingalunda varit sämre, än vad den varit i större och dyrare etablissemang. Jag tror därför, att det är fullkomligt riktigt, att staten i sin byggnadsverksamhet och i övrigt bör försöka åstadkomma största möjliga besparingar. Men jag tror, att man även med skäl kan ställa det kravet både på primärkommuner, på sekundärkommuner och landsting.

Ett par talare här sade emellertid, att de hade räknat på och komme att

Ang. driftkostnaderna vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

räkna med detta statsbidrag alldeles oberoende av tidsförhållandena och inkomstmöjligheterna och prisläget. Och man komme i fortsättningen även att räkna med samma statsbidrag. Det göra landstingen, och därvid räknar man med den allmänna tendens, som vi alla, även jag, försökt understödja, nämligen att det allmänna i större utsträckning skall övertaga vissa allmänna utgifter. Ja, det är riktigt. Men den åtgärden främjas väl icke därför att man inom ett visst begränsat område kanske gör större utgifter, än som betingas för ögonblicket. Det resultatet kan endast komma till genom en utredning, som på område efter område visar, att staten både kan och bör övertaga vissa allmänna ändamåls uppfyllande och göra det på sådant sätt, att de det allmänna åvilande kostnaderna därför icke behöva ökas. Jag kan sålunda icke se, att man, för att främja en utveckling, som i och för sig är ytterst befogad, kan som skäl åberopa, att man på ett område, där man endast för några år sedan rörde sig med medel, motsvarande vad regeringen föreslår, då tillgodosett de behov, som man tidigare avsett att fylla. Jag är bestämt övertygad om att riksdagen kommer att följa statsutskottet i den här punkten, men jag är lika bestämt övertygad om att man kommer att finna, att det ur olika synpunkter varit klokt och riktigt, om man nu övervunnit sig själv och följt regeringens och reservanternas förslag.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Endast ett par ord till hans excellens herr statsministern.

Herr statsministern erinrade om att när han var ledamot av 3:e avd. brukade nedsättning av föreslagna anslagsbelopp ske, men nu har endast höjning förekommit i det friliggande utlåtandet. Det är nog så. Men det är rätt svårt pruta på anslagsposter som genomgått herr Ekmans förhandsgranskning.

Herr **Edberg**: Herr talman! Här har från regeringsbanken uttalats, att, om riksdagen toge utskottets utlåtande, skulle vi kanske inom landstingen icke vidtaga de försiktighetsåtgärder, som skulle vara oundgängligen nödvändiga. Jag står icke alldeles främmande för landstingens arbete. I Västernorrlands län ha vi vidtagit de sparsamhetsmått, som vi kunnat åstadkomma. Vi ha t. ex. i år gjort strykningar på alla kulturella anslag, t. o. m. anslag till nykterhetens befrämjande, som av landstinget beviljats i många år, därför att vi måste försöka att spara på alla möjliga sätt. Men det går naturligtvis icke att på *alla* områden vidtaga besparingsåtgärder. Vi ha en hel del nödvändiga utgifter, t. ex. till sjukvården. Sjukvården har i Västernorrlands län förut måst stå tillbaka, men nu måste vi oundgängligen kosta på en hel del till sjukvårdsinrättningar. Jag vill på det allra bestämdaste säga, att vi i Västernorrlands län försökt att spara, och vi tänka också försöka göra det i fortsättningen. Men givetvis kunna vi ej spara på de områden där våra statsmyndigheter ålagt oss vissa skyldigheter.

Med herr Edberg förenade sig herr *Molander*.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag skall blott säga några få ord till replik.

Det var en talare, som efter mitt anförande frågade, varför jag icke under den tid, jag tillhörde regeringen, vidtog åtgärder för att försöka få ämbetsverk och myndigheter att iakttaga större sparsamhet, när det gällde byggnader o. s. v. En sådan anmärkning gör man ju mycket ofta. Jag har många gånger hört den och kanske själv sagt till andra: varför gjorde ni icke det själva, när ni sutto i regeringen? Sådana anmärkningar betraktar jag som icke mycket värda. När man varit med själv i många år och suttit i regeringen — jag har själv suttit i regeringen i åtta år — och sett, hur budgeten behand-

las, kan man intyga, att alla regeringar söka iakttaga sparsamhet, allting nagelfares och gnuggas. Men vad som gör, att jag nu kunnat göra det uttalande, jag gjort, det är, att, om man tidigare icke trots sig kunna få förståelse för den uppfattningen, borde man kunna få förståelse för den uppfattningen just nu. När nöden står för dörren borde en nationell samling kunna komma till stånd kring regeringens sparsamhetssträvanden. Dessutom vill jag tillägga, att vad jag yttrade, som herrarna alla förstå, icke anknöt bara till denna fråga, ty i denna fråga vet jag ju, hur det kommer att gå. Jag vet, att andra kammaren kommer att bifalla utskottets betänkande och icke gå på reservationen, och det var mera ett allmänt resonemang, som jag i denna tid av ekonomiska svårigheter på alla möjliga håll ville föra för att framhålla, att vi i fortsättningen böra försöka att iakttaga den sparsamhet, som så varmt anbefalles av statsministern och finansministern.

Sedan skulle jag vilja säga — men det blir i en litet mer skämtsam form — till herr Bengtsson i Norup, att han skall så rysligt gärna få ha sin frihet i sitt parti. Jag har aldrig angripit hans frihet att rösta mot regeringen, när han behagar. Det kan han fortsätta med så mycket han vill, och vad beträffar det parti, jag tillhör, vet herr Bengtsson i Norup, att där har man sin fullkomliga frihet. Men vad man har rättighet att göra både i sitt parti och här i kammaren, det är att framföra sina argument och påpeka saker och ting. Därvidlag råder ingen meningsskiljaktighet mellan herr Bengtsson i Norup och mig.

Men nu var det icke blott för att säga detta, som jag begärde ordet så här i slutet av debatten, utan det var därför, att det sades mig, att en talare hade påstått, att jag hade angripit vissa tjänstemän och kanske även ämbetsverk. Det har jag icke gjort. Jag har talat om ett *system*, ett system, som under mångfaldiga år har besvärat mig både som statsråd och som riksdagsman, nämligen att man är bunden av ämbetsverks fordringar på byggnader och tillsynsmyndigheters framställningar om att det och det skall göras. Men något angrepp mot tjänstemännen var det så mycket mindre som jag tillade, att det är alldeles uppenbart, att dessa myndigheter och tjänstemän helt naturligt vid utövandet av sitt ämbete söka att få det bästa möjliga. Jag fruktar, att, om jag vore t. ex. skolinspektör, skulle kanske också jag begära dubbla ingångar, där det icke vore alldeles nödvändigt. Det är rent mänskligt, och förresten står det i instruktionerna, att det skall vara så och så. Taga vi skolorna, finna vi, att man har de Rydénska bestämmelserna. Jag tror, att riksdagen icke ens hördes över dessa saker en gång. Men, herr talman, man angriper icke den ena eller andra ämbetsmannen därför, att man angriper ett system, och därför, att man gör en framställning till regeringen att i den nödtid, vi befinna oss uti, söka ändra på detta system så att dessa ämbetsverk och tillsynsmyndigheter få andra instruktioner. Det var blott detta jag till sist ville framhålla.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag skulle icke ha besvärat kammaren med att begära ordet, men herr Lindmans anförande ger mig anledning göra det. Jag tillhör en sådan där tillsynsmyndighet, som herr Lindman ville lägga band på, och jag skall villigt medgiva, att många gånger kan det se ut, som om tillsynsmyndigheterna ginge för långt. Om i det här landet det finns flera skolor och anstalter än man behöver, så är detta icke tillsynsmyndigheternas skuld, men väl deras, som för den kommunala självbestämmelserätten ej vilja följa myndigheters anvisningar.

På detta område, där jag har tillsynsarbete att utöva, har jag haft större svårigheter att komma till rätta med kommunen, som velat slösa, än jag haft svårigheter att övertala kommuner att bygga generöst. Vi ha i detta land, det är min bestämda uppfattning, ålderdomshem, som äro obehövliga. De äro obe-

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

Ang. drift-
kostnaderna
vid arbetshem.
(Forts.)

hövliga därför, att vi kunnat sammanslå flera kommuner, då det gällt att ordna denna fråga. Men kommunerna vägra. Hade tillsyningsmyndigheterna haft rätt att befalla kommunerna att icke plöttra bort pengar på små ålderdomshem, så skulle vi kunnat åstadkomma en aktingsvärd sparsamhet. Vi skulle ha sparat icke bara på byggnadskostnaderna utan även på driftkostnaderna. Men riksdagen har alltid slagit vakt om den kommunala självbestämmanderätten. I en proposition för några år sedan föreslogs att med tvångsmedel föra samman små kommuner för ordnandet av fattigvårdsfrågan. Det ville riksdagen icke vara med på, utan propositionen avslogs. Det är nu en fullbordad handling, och man har många gånger, som herr Lindman nu gör, full anledning fråga sig vad meningen är med detta byggande.

Härom året beslöt riksdagen att uppmuntra kommunerna att bygga avdelningar för kroniskt sjuka. Varningar mot detta program höjdes, men riksdagen gick in för det. I varje liten kommun ligger en sjukvårdsinrättning, som kostar oerhörda pengar i underhåll och drift, men den kommunala självbestämmanderätten har hindrat tillkomsten av större anstalter. Kommunerna få inrätta sina små avdelningar, landstingen och staten skola betala kostnaden. Det är icke tillsyningsmyndigheternas fel utan det är kommunerna själva, som ha ansvar härför, och den som ytterst har ansvaret härför är riksdagen, som uppgjort programmet.

Jag instämmer med herr Lindman i hans uppmaning till Kungl. Maj:t att se till, att tillsyningsmyndigheterna icke driva fram för dyra byggnader, men giv också tillsyningsmyndigheterna fullmakt på att kunna pressa kommunerna och även landstingen till den återhållsamhet, som tillsyningsmyndigheterna nu endast kunna giva anvisning på.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 45—55.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag
till resor för
vissa patienter
vid kust-
sanatorierna.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 65*, angående anslaget till bidrag till resor för vissa patienter vid kustersanatorierna, anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag anser mig böra på denna punkt framställa närmast en fråga till utskottet och därjämte med några ord klargöra innebörden av det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Denna punkt, som sammanhänger med åtskilliga efterföljande, handlar om bidrag till resor för patienter vid vissa sjukvårdsanstalter och därmed jämförliga inrättningar. Kungl. Maj:t har föreslagit, att en enhetlig reglering av dessa bidragsgrunder skall genomföras, varvid man också tänkt sig en viss maximigräns i fråga om den taxerade inkomsten, så att personer, vilkas taxerade inkomst understeg ett visst belopp, skulle anses såsom mindre bemedlade. Nu har emellertid utskottet sagt, att utskottet vid prövning av denna fråga kommit till den uppfattningen, att, därest förenämnda maximibelopp läg-

gas till grund för avgörande av frågan, huruvida vederbörande sökande av statsbidrag skall anses såsom mindre bemedlad eller icke, denna regel kan komma att leda till resultat, som ur synpunkten av enhetlig och rättvis tilldelning av bidragen i fråga icke kunna anses önskvärda. Jag vill erinra, att det här gäller statsanslag till ganska betydande belopp, som ha visat en mycket stark tendens till stegring under senaste åren. För budgetåren 1923/24 uppgick sammanlagda beloppet av dessa resebidrag från statens sida till 110 000 kronor. I den stat, som nu föreligger till behandling, har beloppet stigit till icke mindre än 315 000 kronor, sålunda en ökning till nära det tredubbla.

Den huvudsakliga anledningen till att denna punkt kommit att upptagas till prövning var en omständighet, som är omnämnd i statsverkspropositionen, nämligen att ett särskilt besvärsmål rörande sådana resekostnader kommit att handläggas i socialdepartementet och att det i nämnda ärende, såvitt jag kan förstå, med full tydlighet visade sig, att den person, som efter hittills gällande grunder och med stöd av ett intyg om att hon var mindre bemedlad kunnat utfå resebidrag, vid den granskning, som medicinalstyrelsen sedermera verkställde, visade sig vara i en sådan ekonomisk situation, att hon mycket väl själv kunnat betala dessa kostnader.

När nu grunderna äro så avfattade, att det icke finns någon angiven gräns för att fastslå, vem som är att anse såsom mindre bemedlad på detta område, medan det däremot finns sådan på ett likartat område, nämligen i fråga om statsbidragen för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, har det förefallit, som skulle det vara en anledning till att försöka få en omändring till stånd, särskilt också med tanke på att anslaget visat en så starkt stegrande tendens. Nu förhåller det sig, såvitt jag kan finna, så, att med det uttalande, som statsutskottet här gjort, och med uppskjutande av frågans prövning i hela dess vidd till en oviss framtid, man även under följande år kan komma att befinna sig i det läget, att fall kunna komma att föreligga, i vilka bidrag skäligen icke böra beviljas men icke desto mindre måste utgå, trots att staten nu befinner sig i en ekonomiskt mycket svårare situation än tidigare.

Jag skulle tro, att det icke behövt vålla någon svårighet utan tvärtom hade bidragit till en i hög grad önskvärd klarhet och reda på det här området, om statsutskottet här icke blott tillstyrkt anslaget utan även delat den uppfattning rörande grunderna, som kommit till uttryck i statsverkspropositionen.

Herr Jansson i Falun: Jag skall be att få ange orsaken till att jag icke kunnat instämma i de skäl, som Kungl. Maj:t anför i sitt förslag.

Man måste göra en bestämd skillnad, när det gäller här avsedda sjukresor och dylika inom ett begränsat område. Här är det fråga om sådana personer, som skola resa längst norrifrån och till västkusten — till kustsanatorierna. Därför ansågo vi inom utskottet, att den gräns, som här var dragen i fråga om beteckning »mindre bemedlade», var alldeles för snäv. En taxerad inkomst av 2 000 kronor lämnar icke möjlighet för en familjeförsörjare att bekosta t. ex. en sjuk barnunges resa till västkusten. Om man inte angivit »det taxerade beloppet», hade saken ställts helt annorlunda, och den principen blev ju — det var visst vid förra riksdagen, om jag inte missminner mig — fastslagen, när det gällde sjukraskassor. Jag tror, att det vore klokt, om man rättade sig efter det *beskattningsbara* beloppet i stället för den taxerade inkomsten.

När det sedan gäller fastighet framhölls ifrån jordbrukarhåll, att här kunde ju en fastighetsägare, som hade en fastighet taxerad för 10 000 kronor, vara skyldig, lät oss säga över 6 000 kronor, eller i lyckligaste fall 5 000, och sålunda icke äga den förmögenhet, man anser att han bör äga för att kunna räknas såsom en bemedlad. Det är rätt svårt med dessa bestämmelser just därför,

Ang. bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.
(Forts.)

Ang. bidrag
till resor för
vissa patienter
vid kust-
sanatorierna.

(Forts.)

att det är vissa moment, som man måste taga i beaktande, när det gäller att avgöra dessa saker. Vi voro rädda för, att även om vi godtogo denna grund, det måste bli en skillnad i vissa fall, och därför ansågo vi det inte vara mycket att vinna på frågan genom ett dylikt accepterande. Vad vi vilja ha fram är att man tar hänsyn till sådana faktorer som skuld, vilken påvilar fastighet, och att det i stället för den taxerade inkomsten blir den beskattningsbara, man tar i betraktande. Först då kan man bedöma, i vad mån en person kan ha råd att själv bekosta en sådan resa. Detta är egentligen orsaken till varför vi inte velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Det är dessa synpunkter, som i utskottet beträffande denna sak gjort sig gällande. Jag hoppas livligt, att det blir möjligt för departementschefen att till något kommande år klara upp denna fråga och komma med något förslag, som kan godtas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 66—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. åter-
remitterande
av ett ärende.

Härpå föredrogs *punkten 96*, angående anslag till sjuktransporter med flygplan. Därvid yttrade

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! I anledning av att första kammaren återremitterat frågan i förevarande punkt till utskottet skall jag be att få framställa samma yrkande här, i och för att vi måtte kunna få till stånd en enhetlig behandling därav. Det finns vissa beräkningsgrunder, som icke fullt stämma i fråga om driftskostnaderna och dylikt.

Jag ber att få yrka återremiss till utskottet.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa förevarande punkt till utskottet för ny behandling.

Punkterna 97—102.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Ang. anslag
till tillfälliga
hjälpåtgärder
för lindrande
av nöd m. m.
inom Norr-
bottens län.

Punkten 104, angående anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

I två likalydande motioner, nr 25 inom första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 48 inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen för budgetåret 1932/1933 måtte bevilja ett extra reservationsanslag av 100 000 kronor, att ställas till länsstyrelsens i Norrbottens län förfogande för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom nämnda län.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid denna punkt voro följande reservationer:

av herrar *Bergqvist, Johan Nilsson* i Malmö, *Törnkvist* i Karlskrona och *Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till ovanberörda motioner för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län för budgetåret 1932/1933 bevilja ett extra reservationsanslag av 100 000 kronor; samt

av herrar *Asplund, K. A. Wilhelm Björck* och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med anledning av förevarande motioner för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län för budgetåret 1932/1933 bevilja ett extra reservationsanslag av 50 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Hage: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med avseende på denna punkt, vari man behandlar motioner, som väckts från Norrbottenshåll om erhållande om ett anslag på 100 000 kronor. Jag vill då först erinra om, att det här icke är fråga om ett *nytt* anslag, utan det förhåller sig tvärtom på det sättet, att man år 1930 lämnade ett sådant anslag som det, som nu bevägrats, nämligen 100 000 kronor. Nu vill jag mycket starkt betona, att förhållandena — de ekonomiska, arbetslöshetsförhållandena och krisen — i Norrbotten i dag äro ännu sämre än 1930. Jag menar alltså, att om det fanns skäl 1930 att anslå ett belopp, som då gavs, så förefinnas ännu starkare skäl för sådant anslag nu år 1932.

Det torde vara så, att tillvaron av detta anslag däruppe har visat sig vara synnerligen ändamålsenligt. Det är vissa lokala förhållanden uppe i detta län med dess stora avstånd och dess säregna förhållanden, som i hög grad motivera, att länsstyrelsen har ett sådant här anslag till sitt förfogande för att tillgodose olika ändamål. I detta sammanhang vill jag även säga, att det under flera år förut också existerat anslag från den s. k. nödhjälpsfonden, som emellertid numera icke har någon vidare betydelse men som varit av synnerligen stort värde för länet under gångna tider. Man har nämligen kunnat använda dessa nödhjälpsmedel, och även detta anslag, som beviljades 1930, på sådant sätt, att de lämnat den bästa effekten genom att de kunnat komma till nytta, när speciella förhållanden på ett visst område nödvändiggjort det. Man har alltså inte varit bunden vid ett visst utgiftsändamål, utan haft den möjligheten, att så fort det uppstått nöd inom ett område, då har man provat, om det funnes skäl att tillgripa detta anslag. Där nöden varit stor, har man alltså haft möjlighet att låta dessa anslag komma till en nyttig användning.

Jag vill förresten också i det sammanhanget betona, att det av dessa medel främst anslagits hjälpmedel till landsbygdens och jordbrukets ändamål. Detta framkommer också av den bilaga, som finnes vidfästad förstakammarmotionen nr 25 av biskop Bergqvist, vari man påvisar i en redovisning till statsrevisionsens första avdelning, att detta anslag fått användas till bland andra Jukkasjärvi socknar som hjälp åt jordbrukare, som förlorat sina hästar m. m. — det var då en smittosam massjukdom på ett ställe. Dessutom ha medlen i fråga använts i den fattiga finnbygdens kommuner; man har också med detsamma åstadkommit byggandet av en kaj vid Töre, där det rådde stor arbetslöshet m. m.

Med dessa ord har jag velat påvisa, att detta anslag uteslutande använts till mycket nyttiga ändamål och i mycket stor utsträckning kunnat lämna hjälp särskilt åt jordbrukets och landsbygdens befolkning.

Ang. anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

Ang. anslag
till tillfälliga
hjälpåtgärder
för lindrande
av nöd m. m.
inom Norrbottens län.

(Forts.)

Med utgångspunkt härifrån vågar jag det påståendet, att när nu länsstyrelsen står bakom denna framställning — länsstyrelsen, som ju kan överblicka förhållandena i Norrbotten, och som även förra gången stod bakom framställningen — det skulle vara förnuftigt av kammaren att bifalla sagda framställning. Det är ju att märka, att vi däruppe nu råkat in i den situationen, att vi ha två stora industrier, gruvindustrin och trävaruindustrin, som kommit i »marvatten». Länet har drabbats av en kris, som i förhållande till befolkningens omfattning är mera djupgående och större, än vad som kan påvisas i något annat län här i landet. Förhållandena ha dessutom i kommunerna utvecklats sig på det sättet, att vi fått en sådan skattebelastning — vilket jag för övrigt pålyst vid ett föregående tillfälle — att vi t. ex. ha en kommun, som med vägskatt, kommunalskatt och landstingsskatt har upptill 47 kronor på en inkomst av 100 kronor. Det är visserligen sant, att det för nedbringande av detta belopp utgår vissa skatteregleringsmedel. Men trots detta blir den återstående delen, som skall betalas av kommunernas skattebetalare, synnerligen stor. Emellertid har länsstyrelsen i dagarna förklarat, att kommunerna däruppe i trakten gjort allt vad de kunnat, och till och med mera än man kunnat begära av dem, för att i alla fall hjälpa så långt det varit möjligt för nödens och arbetslöshetens bekämpande.

Från den utgångspunkten har nu länsstyrelsen varit med om att framföra denna begäran. För min del skulle jag vilja säga det, att jag oerhört gärna skulle vilja gå in för densamma. Alltså, jag skulle helst se, att man här beviljade ett anslag på 100 000 kronor, som föreslagits uti de väckta motionerna. Men för att i alla fall något litet blidka opinionen här i kammaren har jag tänkt inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som finns här i utskottsutlåtandet, och som avgivits av herrar Asplund, Björck och Anderson i Råstock, där man begär ett anslag endast av hälften, nämligen 50 000 kronor.

Dock måste jag säga, att det är mycket ogärna jag gör denna nedprutning från de ursprungliga 100 000 kronorna till 50 000 kronor. Men då jag tror och hoppas, att en sådan eftergift och ett sådant medgivande från min sida möjligen skall kunna resultera i, att det blir en majoritet här i kammaren för det anslaget — det är ju dock inte så synnerligen stort belopp, dessa 50 000 kronor — skall jag inskränka mig till att yrka bifall till sagda reservation om ett anslag på 50 000 kronor.

Herr Jansson i Falun: Det är sant, som herr Hage sade, att detta icke är ett nytt anslag. Det är ett anslag, som utgick även förra året. Men jag kan inte hålla med herr Hage om, att situationen är densamma i år som i fjol.

Förra året var Norrbottens län i en särskilt prekär ställning. Så är givetvis förhållandet även i år, men det är flera län, som i år äro i precis samma ställning som Norrbottens län. Det är detta, som gjort, att utskottet delar departementschefens uppfattning, att det inte gärna kan vara möjligt att nu i år utdela en summa till det ena länet, när det andra inte kan få åtnjuta samma förmån. Vi ha vidare ansett, att arbetslösheten är den viktigaste fråga, som vi för närvarande ha att försöka få bukt med. Och detta — att skaffa människorna arbete — bör ske enhetligt, så att man icke i detta avseende skiljer på de särskilda länen. Då skulle man tilläventyrs få den uppfattningen i landet, att detta speciella län erhöle en bättre ställning. För min personliga del är jag alls inte emot att länen skaffa sig nödhjälpsfond. Det är både riktigt och nödvändigt för länen att skaffa sig nödhjälpsfonder. Det är även viktigt för det allmänna att tillse, att det finnes nödhjälpsfonder i länen, men en sådan åtgärd får verkligen endast vidtagas, när det finns pengar att ta, men icke vid ett tillfälle, då man ej kan få ihop till det allra nödvändigaste.

Det är alltså inte det, att vi icke skulle vilja lämna bidrag och hjälp, utan blott denna nödvungna situation, i vilken vi anse oss för närvarande stå, som har gjort, att vi icke kunnat yrka bifall till ifrågavarande motion.

Herr Grapenson: Det var ett yttrande i den föregående ärade talarens anförande, som närmast föranlett mig att nu begära ordet.

Det är ju uppenbart, att ställningen i detta nu är svår över hela vårt land. Den ärade talaren syftade också på detta, när han sade, att det är lika överallt. Så menade han nog också — i varje fall föllo orden så. Men det finns dock ganska stora olikheter i detta avseende särskilt i fråga om Norrbotten. För det första omfattar detta län cirka en fjärdedel av Sveriges landareal. För det andra är denna del den nordligaste, den mest avlägsna delen av landet. Människorna i detta län bo också under vitt skilda förhållanden mot vad fallet är här nere. Många gånger lever man där uppe under så enkla och primitiva omständigheter, att få här i landet kunna göra sig en föreställning därom. Man har däruppe så många svårigheter att kämpa med, vilka merendels äro okända i sydligare delar av vårt land, ett hårt klimat, en karg jordmån, vintermörkret m. m., allt svårigheter, vilka i enastående grad möta oss däruppe i norden. Vidare äro ju dessa trakter till stor del språkligt sett olika andra landsdelar, ty där påträffa vi tre olika befolkningsgrupper och tre olika språk. Dessutom står Norrbottens län högst uppe på skalan ifråga om landstingsskatt, högst ifråga om kostnaderna för tuberkulosvården och främst med hänsyn till en del andra svårigheter, vilka beröra folkets existens och länets ekonomi i övrigt.

Sist må vi komma ihåg, hur det ställer sig för mången däruppe, om en olycka eller svårigheter av det ena eller andra slaget uppstå. Många orter sakna post och telefon, man har kanske i bästa fall post en gång i veckan, men i en del fall sker förbindelsen med den övriga världen genom en person från orten, som enkom får ge sig iväg för att meddela det, som man anser sig böra få hjälp i. Tänker man närmare på allt detta, så torde det vara lätt att inse, att när ett nödläge där uppstår, så tager redan ärendets framförande inför vederbörande myndighet en så lång tid i anspråk, att en nödställd har svårt att ytterligare vänta på en vidlyftig beredelse av ärendet inför myndigheterna. För att bringa hjälp i dylika brådskande fall, där staten bör gripa in, har detta anslag tillkommit och blivit använt, såsom herr Hage nyss sökt påvisa det. Anslaget har fyllt ett synnerligen behjärtansvärt och gott ändamål. Dessa pengar hava skapat arbete, de hava bidragit till en god utveckling i Norrbotten, anslaget har varit ett gott stöd i en bekymmersam belägenhet för ingalunda få personer däruppe.

Jag kan sålunda icke, herr talman, med allt detta för ögonen underskriva det av herr Jansson i Falun nyss fällda yttrandet, att ställningen däruppe är likadan som på många andra håll i landet. Tillståndet är svårt inom hela landet, men det är oerhört mycket svårare på vissa håll däruppe i Norrbotten av skäl, som jag nyss sökt klarlägga.

På dessa grunder vågar jag, herr talman, vädja till kammaren att bevilja detta anslag, och jag ber därför att få förena mig i det av herr Hage gjorda yrkandet.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Då jag begärt ordet i denna sak är anledningen den, att vi under förra årets statsrevision hade anledning titta på användningen av detta anslag. Men det kunde givetvis inte ge anledning till något uttalande, än mindre någon anmärkning från revisorerernas sida, därför att anslaget ju ställts till vederbörande landshövdingens förfogande utan några som helst instruktioner.

Ang. anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

Ang. anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

Emellertid tillkom detta anslag i en något hastig vändning, emedan riksdagen kanske vid beviljandet, åtminstone en hel del riksdagsmän, av särskilda anledningar voro litet välvilligt stämda mot Norrbottens län. Enligt min mening torde det kanske varit lyckligare, om ett dylikt anslag aldrig blivit beviljat, ty detta innebär dock en ojämnhet, som ej är eftersträfvansvärd, att som i föreliggande fall ett anslag utan alldeles speciella skäl beviljas. Det skulle säkerligen icke möta några större svårigheter att ifrån vilket län som helst i Sverige påvisa nödförhållanden, vilka kunde föranleda hjälpbehov, lika starka och trängande som de som här förelegat och som anslaget hittills använts för att avhjälpa. Jag ber att få erinra om, att enligt de uppgifter, som av statsrevisorerne inhämtats angående användandet av anslaget under budgetåret 1930/1931, av detta togs i anspråk för bidrag till Övre Finnbygdens belysningsförening u. p. a. ett belopp av 14 020 kronor, för bidrag till täckande av förluster på grund av smittosamma sjukdomar bland husdjuren 4 750 kronor, för bidrag till kurser i snickeri för manlig ungdom på landsbygden 1 500 kronor, för bidrag till lindrande av arbetslöshet i Töre kommun 6 000 kronor — det sistnämnda är dock en sak, som man kan få anslag till från annat håll — för ersättning för upprättande av kontrakt angående s. k. ängslador inom vissa delar av lappmarken samt för utredning i samband därmed 1 376 kronor, för bidrag till Norrbottens läns kolisationsnämnd för anordnande av telefonledning mellan Karnevaara och Granvik 300 kronor samt för bidrag till fiskaren K. E. Hansson för täckande av förluster på grund av eldsvåda 400 kronor. Under det första år anslaget stod till landshövdingämbetets förfogande, användes inalles 27 946 kronor. Under innevarande budgetår har anslaget utgått i viss utsträckning till liknande ändamål. Så vitt jag vet, är det emellertid icke i närvarande stund fullständigt förbrukat, och därav skulle följa, att om reservationen bifölles, skulle det för kommande budgetår stå till länsstyrelsens förfogande ett väl så stort belopp som det som använts under de föregående budgetåren.

Vidare torde det enligt min mening vara alldeles oriktigt att så här lämna ett separat anslag till visst län att där användas för landshövdingens fria förfogande och utan någon direkt instruktion från statsmakternas sida, medan andra län få vara utan dylikt anslag. Jag kan visserligen förstå, att det föreligger åtskilliga omständigheter, som kunna åberopas för Norrbottens läns vidkommande, men fullkomligt lika ömmande omständigheter skulle man kunna anföra även från andra län i dessa tider. Ja, herr Grapenson skakar på huvudet, men det är tyvärr på det sättet, herr Grapenson, att det icke bara är i Norrbottens län folk har det svårt och besvärligt, utan så är det nog även inom andra län.

För övrigt vill jag framhålla, att den förutsättning man tog till intäkt för anslagets beviljande vid 1930 års riksdag, nämligen den omständigheten, att Norrbottens malmfält lämnat så stora inkomster till det övriga Sverige, och att man därför skulle kunna taga av dessa inkomster till anslaget i fråga, föreligger icke i närvarande stund i samma utsträckning. Ty Norrbottens malmfält lämna gunås för närvarande icke några stora inkomster till det övriga Sverige. Icke heller detta skäl för anslagets utgående förefinnes sålunda längre.

För min del finner jag det icke riktigt, att man beviljar anslag som det här föreslagna, och jag ber därför, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag kan i det väsentliga instämma i vad som yttrades av herr Magnusson i Skövde. Vad svårigheterna uppe i Norrbottens län beträffar, så är det väl ingen som bestrider dessa, även

om man icke anser det lämpligt att gå in för nu ifrågavarande anslag. De höga landstings- och kommunalskatterna däruppe kunna vi väl dock icke på detta sätt avlyfta genom ett anslag av denna natur. Det måste ske på ett annat sätt och i ett annat sammanhang. Den siste ärade talaren var inne på frågan om användningen av det anslag, som förut beviljats och det kan ju icke, så vitt jag förstår, sägas vara ett direkt lindrande av nöd att bygga lador. Man kan väl icke göra gällande, att det för sådant ändamål skulle föreligga någon anledning att bevilja statsbidrag i denna form.

Jag skall inskränka mig, herr talman, till att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att det vore en ganska ödesdiger princip man skulle följa, om man beviljade anslag av denna natur i och för lindrande av skatter.

Herr Hage: Herr talman! Första kammaren har nu, enligt vad som berättats mig, bifallit reservationen om beviljande av ett anslag på 50 000 kronor, d. v. s. den reservation jag för min del yrkat bifall till. Jag skulle bli förvånad, om denna kammare — som är känd för att ställa sig välvillig, när det gäller anslag till sociala ändamål — nu mot första kammaren skulle avslå det föreliggande förslaget. Det är ju ändå icke någon synnerligen stor summa, dessa 50 000 kronor, i en stor budget.

Herr Magnusson i Skövde var inne på det ämnet, att anslaget använts på ett sätt som kanske icke varit avsett. Men gentemot detta skulle jag vilja säga, att det förefaller mig, som om det inte vore alldeles ur vägen, att — när vi ha en statsrevision och denna har en viss uppfattning om vad anslaget skall användas till — vederbörande få en aning om vad man avser med anslaget. Då hade ju sådant kunnat undvikas. Den invändning herr Magnusson i Skövde gjorde i det hänseendet skulle väl då kunna bortfalla.

Dessutom vill jag beträffande anmärkningarna om att man använt anslaget till byggande av lador tillägga, att detta är en speciell anslagspost för Norrbotten. Det är sålunda icke riktigt att såsom en föregående talare säga, att sådant skulle vi kunna behöva anslag för litet varstans i landet. Ty i Norrbotten är denna anslagspost särskilt motiverad med hänsyn till renarnas framfart, och därför att man måste förhindra en del skadegörelse för mycket fattiga människor i jordbrukarställning däruppe — skadegörelse, som åstadkommes på grund av de säregna förhållanden, som existera i övre Norrland. Detta om den saken.

Därutöver skulle jag vilja framhålla, att det anslag, som användes för att hjälpa en del personer, som förlorat hästar i smittosamma sjukdomar, utgick på grund av en särskild massjukdom, som drog fram bland husdjuren.

Vidare är det icke så, som någon föregående talare gjort gällande, att man skulle ha kunnat nå och hjälpa en del av dessa människor däruppe endast genom arbetslöshetsanslag. Ty ett flertal av dem kunna icke bringas hjälp på den vägen. Den enda möjligheten i det fallet är att giva anslag, för vilka finnas andra regler än de vanliga och för vilka bestämmelserna äro sådana, att man kan använda medlen efter andra linjer och på annat sätt än då det gäller arbetslöshetsanslag.

Jag vill alltså för min del med hänsyn till vad jag nu anfört vidhålla mitt yrkande om bifall till förslaget om ett anslag på 50 000 kronor, vilket förslag, som sagt, redan bifallits av första kammaren.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Då denna anslagsfråga förra gången var uppe i riksdagen, röstade jag för ett anslagsbelopp av 100 000 kronor. I dag ha några reseranter förenat sig om att göra framställning om beviljande av ett anslag på halva detta belopp. För min del biträder jag detta

Ang. anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.
(Forts.)

Ang. anslag
till tillfälliga
hjälpåtgärder
för lindrande
av nöd m. m.
inom Norrbottens län.

(Forts.)

förslag på grund av de upplysningar om tillståndet i ödebygderna i Norrbotten, vilka vi fått dels vid ärendets behandling förra gången i riksdagen, dels vid utskottsbehandlingen i år. Alla de skäl, som anförts här av motståndarna till anslaget, ha också blivit anförda i statsutskottet. För att förtydliga vad herr Hage nämnde nyss beträffande ladorna kan jag meddela, att det i statsutskottet upplysts, att ladubyggandet endast skett för att skydda den höskörd, som kanhända en fattig backstugusittare samlat ihop till sin enda ko och som eljest skulle ha ätits upp eller trampats ned av renarna. Jag får verkligen säga, att när det gäller att tillvarataga den fattiges enda egendom, tycker jag det kan väl försvaras, att man går med på föreliggande lilla anslag. Jag ansluter mig till herr Hages yrkande.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Om herr Hage hade lyssnat till vad jag sade framme ifrån talarstolen, hade han icke behövt felcitera mig så fullständigt, som han gjorde. Jag har naturligtvis aldrig kunnat säga, att anslaget använts till *icke avsedda ändamål*. Jag betonade i början av mitt anförande, att det icke hade givits någon instruktion beträffande anslagets användning, och att det på grund därav fanns en viss frihet för länsstyrelsen att disponera över detsamma. Jag påtalade också, att denna brist på instruktioner icke var alldeles lämplig, då det gällde ett statsanslag.

Vidare yttrar herr Hage, att första kammaren bifallit förslaget om ett anslag på 50 000 kronor, och att det därför enligt hans mening skulle vara synnerligen genant för andra kammaren, om den visade sig mindre social än första kammaren. Men, herr Hage, även om andra kammaren kanske skulle visa sig något mindre social — ehuru väl det sociala värdet i detta fall kan vara tvivelaktigt — skulle det väl ändå icke vara genant för andra kammaren, om den visade sig mera förständig än första kammaren och mera konsekvent i sitt anslagsbeviljande.

Det kan icke hjälpas, att det måste anses vara någonting mycket oformligt att på detta sätt bevilja en landshövding i en viss landsända ett anslag, som han får använda, så att säga, efter eget skön och efter eget omdöme. Med lika rätt skulle det kunna krävas detsamma även från många andra län, kanske i närvarande stund från alla län i Sverige. Då är det väl riktigare, att, om nu sådana anslag skola utgå, de få genom statsverket användas inom hela landet och icke endast till en enda landsända, när det icke där inträffat naturkatastrofer eller dylikt, som skulle kunna påkalla ett särskilt ingripande. Jag tror därför, att kammaren gör klokt i att oavsett första kammarens beslut bifalla utskottets förslag.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Då man rest omkring i skilda län under många år och därvid blivit i tillfälle att se litet på förhållandena i olika delar av landet, måste man, herr talman, inlägga en gensaga mot påståendet, att nöden i andra län är lika stor som i Norrbotten. Detta är ett absolut misstag. Den som icke varit i Norrbottens obygder, kan icke göra sig en föreställning om hurudan nöden är däruppe. Det synes mig sålunda med hänsyn härtill, att om något är motiverat, så är det att andra kammaren i detta ärende följer första kammarens beslut. Det förhållandet, att landshövdingen däruppe till äventyrs — jag kan icke yttra mig om saken, men man måste ju tro revisorerna, som undersökt den — använt det förut lämnade anslaget på ett sätt, som kanske icke i alla avseenden står fritt för invändningar, kan icke motivera, att man nu, sedan detta påtalats, skulle vägra att bevilja det lilla belopp det härvidlag är fråga om. Då det här i debatten från flera håll, där man speciellt går in för anslaget och där man känner till förhållandena, utsagts, att medlen skola användas uteslutande till den direkta nödens avhjälpande på områden, där

arbetslöshetsanslag icke kunna komma i fråga — och sådana områden finnas, så vitt jag vet, många uppe i Norrbottens obygd — då borde väl däri ligga en garanti för att andra kammaren tryggt kan bevilja detta lilla belopp. Det är icke riktigt — jag måste understryka det ännu en gång — att nöden är lika stor på andra ställen som i Norrbotten. Den kan i många fall helt enkelt icke beskrivas. Jag vädjar därför till andra kammaren att bifalla reservationen.

Ang. anslag till tillfälliga hjälptägarer för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

Herr **Selberg**: Herr talman! Det var med anledning av herr Magnussons i Skövde yttrande om att man inom de flesta andra län skulle kunna påvisa lika stora svårigheter som i Norrbotten, som jag tillät mig att begära ordet.

Jag har framför mig en tabell, som herr Anderson i Råstock anförts några siffror ur tidigare i dag och som jag förmodar att herr Magnusson i Skövde också har tillgång till. Om vi slå upp tabellen och se efter, huru det är exempelvis i herr Magnussons eget län, samt jämför detta med förhållandena inom Norrbottens län, skola vi finna bl. a., att medan man i Skaraborgs län till hälso- och sjukvård anslår 1 284 000 kronor, får man i Norrbottens län uttaxera och anslå 2 500 000 kronor och något därutöver, detta på en folkmängd för Skaraborgs län av 242 000 eller något mera och för Norrbottens län av icke fullt 200 000. Vi finna också, att man i Skaraborgs län utdebiterar 2 kronor 10 öre per skattekrona, under det att man i Norrbottens län utdebiterar 3 kronor 30 öre per skattekrona. Det är ju litet olika förhållanden, detta. Det föreligger väsentligt större möjligheter att uttaxera medel i Skaraborgs län och alla andra län också förresten än i Norrbotten, men man får ändå uttaxera högre belopp i Norrbotten. Se vi på ett par andra tabeller — och det var särskilt dessa jag tänkte på, när jag begärde ordet — nämligen de tabeller, som innehålla statistik över antalet fattiga inom landets olika delar, skola vi finna, att medan i Norrbotten mer än 10 % av folkmängden äro understödstagare, utgöra dessa i medeltal i landet något mer än 5 % och i det län, som har minsta antalet fattiga, 2 å 3 %. När det gäller summan av fattigvårdsutgifterna, finna vi liknande proportioner. Då tycker jag, att det är tämligen oriktigt av herr Magnusson i Skövde att säga, att vi ha liknande förhållanden inom de flesta andra län. Detta är, herr Magnusson i Skövde, inte riktigt. Förhållandena äro så pass olika inom de olika länen härvidlag, att det inte går att jämföra dem.

Det är också klart, att när man har så stor fattigdom som i Norrbottens län med dess stora antal understödstagare, uppstå där oftare än annorstädes riktiga nödtillstånd, som, ehuru detta anslag inte avser att lätta på fattigvårdsbördan, det kan vara värdefullt att ha medel för att hastigt avhjälpa. Det bör verkligen kunna anförtros en länsstyrelse att handhava fördelningen av 50 000 kronor.

Nu säger man, att detta anslag använts exempelvis till att bygga lador, och man anser inte detta fullt riktigt. Därom kan givetvis tvistas, men jag skulle vilja se den länsstyrelse, som fördelar ett dylikt anslag utan att någon kan ha anledning att tvista om, huruvida fördelningen av varje del av anslaget varit den absolut lämpligaste. Även om herrar statsrevisorer kunna hysa betänkligheter rörande lämpligheten att anslå medel till byggande av lador, tror jag likväl, att länsstyrelsen kan försvara denna sin åtgärd på ett mycket gott sätt.

Jag skall inte uppehålla kammaren längre utan endast tillägga, att när herr Magnusson i Skövde trodde, att herr Hage skulle anse det genant för andra kammaren, om den avslöge denna framställning, kan jag kanske i viss mån understödja herr Hages mening, men jag skulle vilja lägga om den och säga, att jag tycker det skulle vara synnerligen *hedersamt* för andra kammaren, om den följde första kammarens exempel och anslog det belopp, som här

Ang. anslag till tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.
(Forts.)

är påyrkat av herr Hage, nämligen 50 000 kronor, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag tvivlar inte på, att detta anslag i och för sig kan vara önskvärt, men jag tror också, att det finns andra intressen att tänka på i detta fall, framför allt vad det skulle bli för stadga ifråga om anslagsbeviljande, om man skulle bifalla föreliggande.

För övrigt skulle jag vilja säga till herr Selberg, att när man gör jämförelser skall man jämföra sådana saker, som kunna jämföras. När herr Selberg talade om sjukvårdskostnader och dylikt, och därmed förbundna höga skatter, vill jag påpeka, att dessa anslag ju inte äro avsedda att på något sätt användas till lindrande av sådant ekonomiskt betryck utan till helt andra och fristående ändamål, och följaktligen är den jämförelse, han gjorde, inte alls hållbar. Jag kan inte hjälpa, att det bär mig emot, om kammaren skulle bevilja detta anslag, ty vad blir det för stadga ifråga om statsanslag, när man utan att något särskilt inträffat, såsom fallet var 1930, beviljar en viss landsända ett anslag på 100 000 kronor. Jag skall inte nu, för att inte genera kammaren inför utomstående, ingå på någon analys av de särskilda skäl, som föranledde, att man då ställde sig särskilt välvillig mot Norrbottens län, men det kan inte vara rimligt, att man fortfarande beviljar ett sådant här anslag och säger till landshövdingen i ett län: Här har ni 50 000 kronor, som ni får använda efter ert beprövande utan särskilda instruktioner. Jag tvivlar inte på, att landshövdingen ifråga kommer att efter bästa förstånd och samvete använda detta anslag och att det kan komma till en viss nytta, men blir det på detta sätt någon stadga ifråga om användningen av statsanslag?

För övrigt ber jag att få betona, att exempelvis den sak, som herr Anderson i Råstock omnämnde, nämligen byggandet av ängslador, icke är något behov, som uppstått 1930, utan det är ett sekelgammalt behov där uppe, och varför skall då ett sådant här anslag tillkomma just för detta ändamål, ty det var inte något nödläge, som just då uppstod, även om det kunde vara önskvärt att få detta arbete utfört och därmed kan vara förenad en viss nytta. Jag kan inte värja mig för det intrycket, att det är ur statsfinansiell synpunkt oformligt att på detta sätt bevilja anslag, oberoende av om man sedan kan diskutera, huruvida nöden är större eller lika stor i Norrbotten som i andra län. Men säkert är, att om man vill taga fram enskilda nödbehov och enskilda hjälpbehov, finns det inga svårigheter att i alla svenska län den dag som i dag är leta reda på behov, som kunna vara lika starkt förtjänta av att staten på detta sätt träder in, men är det möjligt att på detta sätt tillgodose hjälpbehovet?

För övrigt, när jag nu har ordet, skall jag be att få säga, att när herr Hage var inne på frågan om nödhjälsarbeten och dylikt, gällde min anmärkning enbart fallet i Töre kommun, där det utförda arbetet enligt min mening hörde till det slag, som kunnat anordnas som nödhjälsarbete och man sålunda icke behövt anlita det anslag, som det här är fråga om. Detta är emellertid endast en liten detalj.

Det har talats ganska mycket idag om nödvändigheten att spara och om nödvändigheten att få system i utgifterna. Jag tror, att här är just en detalj, där det är nödvändigt att man ser sig för och inte beviljar anslag av föreliggande slag.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Hamrin: Herr talman! När min vän och meningsfrände herr Selberg i sitt anförande berörde utdebiteringen i olika län, anser jag mig pliktig erinra kammaren därom, att i skatteutjäm-

ningsmedel utdelades förra året omkring 5 800 000 kronor, och av detta belopp gick ungefär en tredjedel eller 1 800 000 kronor till Norrbottens län.

Jag fann vid genomläsandet av en massa motioner, som blivit väckta, en tabell, som upptog utdebiteringen i särskilt Norrbottens län. Jag har låtit omräkna den tabellen, och jag skall återkomma till den saken i samband med motionen, men jag vill redan nu säga, att man därvid kommit till ett helt annat resultat än den ärade motionären gjort. Det ligger för övrigt så till, att om jag tar den mest skattetyngda kommunen i Norrbottens län, har den 60 procent av de utdebiterade medlen i bidrag från staten, och även detta säger ju någonting. Det är ingen människa, som betvivlar, att länsstyrelsen i Norrbottens län kan använda dessa 50 000 eller 100 000 kronor, och jag tillfogar gärna, att vare sig principiellt eller reellt har den frågan inte så stor betydelse, men jag vill säga, att varje länsstyrelse kan naturligtvis använda 50 000 eller 100 000 kronor till lika behjärtansvärda ändamål som länsstyrelsen i Norrbottens län.

Ang. anslag till tillfälliga hjälptjänster för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.
(Förta.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag är ledsen över att ha begärt ordet igen, men jag kan inte annat än konstatera, att herr finansministern endast bekräftat de uppgifter, som kommit från Norrbottens län och som jag för min del vid föregående tillfälle liksom nu fann riktiga. Det är ju ganska talande skäl, som anföres för det verkliga nödtillstånd, som råder, och att det föreligger ett verkligt behov, när herr finansministern själv nödgas konstatera, att enbart för Norrbottens län skatteutjämningsmedlen uppgå till 1 800 000 kronor, om jag fattade siffrorna rätt.

Stadga i utgifterna, herr Magnusson i Skövde, är mycket bra, men det är, såvitt jag förstår, alldeles omöjligt att stöpa allt i en form. Om vi skulle försöka tänka oss litet, huru man har det på sina håll, kan jag berätta en liten historia, som visar, att man däruppe är nöjd med litet. Jag hade för några år sedan tillfälle att tillsammans med några andra resa i fjälltrakterna, visserligen inte i själva Norrbottens län den gången, men det var i närheten av Norrbottens läns gräns, där inbyggarna i en fattig fjällby sade, att nu hade de fått ett himmelrike emot förut i fråga om att komma i förbindelse med civiliserade trakter, ty nu hade svenska och norska telegrafverken dragit en telefonledning över fjällen. Jag påpekade då, att telefonledningen bestod ju endast av en enkel ledning, och när den gick sönder, stode de där i alla fall. Ja, sade en bonde, med vilken jag talade, den reparera de på 14 dagar.

Hör ni, kammarledamöter! Sätt er in i den förnöjsamhetens anda, som finns bland dessa fattiga fjällbyggare, och jag tror, att ni skola ha svårt för att gå emot beviljandet av detta lilla anslag.

Herr **Selberg**: Herr talman! Efter herr Andersons i Råstock anförande vill jag endast tillägga, att även om en hårt skattetyngd kommun med en utdebitering av 47 kronor per skattekrona får 60 procent av sin utdebitering av statsmedel, har den ändå 18:80 kvar att betala. Det är ett rätt avsevärt belopp, som man åtminstone i Stockholm och andra orter skulle ställa sig mycket betänksam emot.

Jag nämnde förut något om anslaget till ängslador, som tycks vara det mest kritiserade av de anslag, som lämnats av länsstyrelsen, och jag skall be att få lämna en kortfattad förklaring, hur det ligger till med den saken. Det är kanske inte så många, som känna till, att man där uppe har utängar på två till tre mils avstånd från sina bostäder. Sedan man slagit gräset och satt upp det i hässjor, måste man på grund av det långa avståndet vänta till vintern med att köra hem höet, d. v. s. den del därav, som finns kvar. I många

Ang. anslag till tillfälliga hjälptjänster för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

fall har man fått göra denna resa på två eller tre mil och fara hem med tomma skridan, emedan höet varit nedrivet och nedtrampat av renar.

Nu säger herr Magnusson i Skövde — och jag förmodar även de övriga, som äro på samma linje — att detta är ett tillstånd, som varat länge, och det bör inte avhjälpas med ett sådant här anslag. Man har under många år haft möjlighet att avhjälpa detta, säger man. Ja, men om ett nödtillstånd varat länge, behöver det väl avhjälpas likaväl som om det tillkommit i hast?

Det nämndes av herr Magnusson i Skövde ett belopp av 4 750 kronor, som norrbottningar ha fått i ersättning för i smittsam sjukdom döda hästar. Detta är ju en summa, som är mycket blygsam i förhållande till de summor, som ha utgått för att motarbeta smittsamma kreatursjukdomar i andra delar av landet. Det lär hava varit en summa på 13 milj. kr. under ett år. Jag har inte yttrat något ord tidigare och vill inte göra det nu heller om att inte dessa miljoner varit nödvändiga för att avhjälpa svårigheterna där, men jag vill endast påpeka, vilken skillnad i fråga om summor, som det här gäller.

När herr finansministern säger, att det gick 1 800 000 kronor till Norrbotten i skattelindringsbidrag, är detta ju en stor summa och naturligtvis mycket värdefullt, att norrbottenskommunerna fått detta skattelindringsbidrag, men jag vill ändå ställa upp en liten jämförelse mellan detta belopp och det anslag, som riksdagen har beviljat till andra delar av landet. Jag tänker härvid, för att taga ett exempel, på de summor, som riksdagen anslagit för att stödja sockerbetsodlingen. Därtill åtgick ju, om jag inte minns fel, ungefär 8 miljoner kronor under ett år i direkta statsmedel. Jag tror, att om man jämför sådana här siffror, skall man finna, att det inte är så hiskliga summor eller så oerhört stora belopp, som gå till Norrbotten, jämfört med vad som går till andra delar, som ju kunna räknas till de bättre delarna av landet.

Jag vill sluta med att vädja till kammaren att bifalla det blygsamma anslag, som här är föreslaget. Jag tror inte, att det nämnvärt inverkar förryckande på statsregleringen, om riksdagen går med på detta anslag på 50 000 kronor.

Herr Hage: Herr talman! Jag vet inte, om herr finansministern i sitt anförande, då han talade om uttaxeringen i Norrbotten, avsåg en motion, som jag väckt om skatteutjämning. Om så möjligen skulle vara fallet, äro de siffror, som förekomma i motionen, riktiga, det vet jag absolut. Av dem framgår bland annat, att vi exempelvis ha en kommun, som har en skattebelastning, kommunal-, landstings- och vägskatt, på kronor 47:64. Det är visserligen sant, att sedan tillkommer utjämningsmedel och att därigenom en minskning uppstår, men det blir ändå för denna kommun ungefär 30 kronor att betala.

Därutöver vill jag understryka, vad en föregående talare sagt, att just den omständigheten, att skatteutjämningsmedel i så hög grad utgå till Norrbotten, är ju ett bevis på de ekonomiskt svåra förhållanden, som existera däruppe, och jag vill säga, att i detta avseende slår Norrbotten rekord. Det är nämligen så, att kommunerna där äro så skattebelastade, att samtliga landskommuner utom en få skatteutjämningsbidrag, och samtliga stadskommuner utom en få också skatteutjämningsbidrag. Detta innebär ju ett rekord, som inte på långa, långa vägar nås i andra län, även de mest betryckta här i landet. Jag tycker man kan fråna den utgångspunkten säga, att detta län, i motsats till vad en föregående talare sagt, är belastat på ett alldeles särskilt sätt.

Jag vill dessutom säga, att — även om det inte är så *nu* — Norrbotten dock under gångna tider till för mycket kort tid sedan i mycket hög grad bidragit till nationalinkomsten här i landet genom den stora malm- och träexport, som ägt rum från länet. Det är visserligen inte ett förhållande, som existerar nu. Men att det har existerat långa tider borde väl ändå kunna få

i någon mån skrivas länet tillgodo, d. v. s. att vi kunna en liten smula få peka på de ekonomiska förhållanden, som varit tidigare. Ty även om detta förhållande icke existerar *nu*, har det dock under gångna tider grundlagt en viss ekonomi för landet i dess helhet.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Asplund m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 104 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Asplund m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 78 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 105—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 110.

Lades till handlingarna.

Punkterna 111 och 112.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m., nämligen:

nr 448 av herr *Persson* i Grytterud m. fl.;

nr 449 av herr *Nordkvist*;

Ang. anslag till tillfälliga hjälptågar för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län.

(Forts.)

nr 450 av herr *Nygren*; samt
nr 451 av herrar *Sjöström* och *Wijkander*.

Vidare avgåvos motioner av:

herr *Andersson* i Stockholm:

nr 452, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 157 framlagda förslag angående pension åt förra tvätterskan Hulda Karolina (Karin) Persson; och
nr 453, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 157 framlagda förslag angående pensioner åt tvätterskan Selma Alexandra Bergqvist och skomakeriarbetaren Karl Erik Lindersson; samt

herr *Molander m. fl.*, nr 454, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.

Samtliga avlämnade motioner bordlades.

§ 7.

Interpellation

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Magnusson** i Skövde, som anförde: Herr talman! Genom tidningarna har nyligen meddelats, hurusom vid ett laga skifte inom Färila socken så avsevärda belopp blivit utbetalade från anslaget under rubriken »bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med laga skifte», att det synes uppenbart att i detta fall missbruk av statsmedel ägt rum. Även om en närmare undersökning av berörda fall kommer att väsentligt reducera de misstankar för obehörigt utnyttjande av anslaget, vartill anledning nu föreligger, föranledes jag av de iakttagelser jag personligen kunnat göra beträffande såväl berörda anslags användning som användningen av det likartade anslaget under rubriken »bidrag till jorddelningsförrättningar» som ock av vissa förberedande undersökningar under förra årets revisionsarbete till den uppfattningen, att dessa anslag i vissa fall icke kommit till en fullt nöjaktig användning, för att nu använda ett synnerligen milt omdöme.

De närmare bestämmelserna för utanordnande av bidrag ha utformats genom Kungl. Maj:ts stadgar, som finnas intagna i Svensk författningssamling nr 295 år 1928.

För budgetåret 1930—31 beviljades för bidrag till jorddelningsförrättningar ett förslagsanslag av 160 000:— kronor, varav under budgetåret togs i anspråk 130 985:23 kronor och för bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med laga skiften ett förslagsanslag av 300 000:— kronor, varav 232 861:23 kronor för ändamålet disponerades.

Det förstnämnda anslaget avser åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk, uppdelning i flera brukningsdelar, åstadkommande av småbruk eller eget hem eller beredande av ökade odlingsmöjligheter, rågångs-, eller annan gränsbestämningsförrättning, utbrytning av servitut, avsättande av mark till gemensamhetsskog eller delning av fisket. Sistnämnda anslaget för bidrag till kostnader i samband med laga skiften skall, såsom av rubriken framgår, utgå såsom bidrag till därav betingade utflyttningar, väganläggningar och nyodlingar. Genom den omrubricering av lantmäteriförrättningar, som blivit en följd av 1926 års lag om delning av jord på landet, har emellertid gränsen mellan egentliga laga skiftesförrättningar och avstyckningsförrättningar i avsevärd mån förskjutits, varigenom t. ex. förut som hemmansklyvning rubricerade och avstyckning närmast likartade förrättningar nu redovisas under rubriken laga skifte. Därav följer att för sådan förrättning bidrag kan erhållas ur anslaget för bidrag till utflyttningar etc. I sammanhang därmed bör beaktas att rätten att begära och genomdriva laga skiftesförrättning genom nya lagen blivit väsentligt utvidgad.

Enligt från Kungl. Lantmäteristyrelsen lämnad uppgift har av det så- *Interpellation.*
som bidrag till jorddelningsförrättningar disponerade beloppet c:a 64 000 kro- (Forts.)
nor eller ungefär hälften disponerats för bidrag till jordstyckningar som av-
sett bildande av mindre jordbruk och egnahem. Resten har disponerats för
övriga under villkoren för anslaget åtnjutande angivna ändamål.

Beträffande anslaget för bidrag till kostnader i samband med laga skiftes-
förrättningar kan meddelas, att för utflyttningar under samma tid utbetalats
202 257 kronor.

Det kan ifrågasättas om bidrags utlämnande till täckande av kostnaderna
för utbrytning av tomtmark och av lotter för mindre jordbruk kommit att
gagna det därmed avsedda ändamålet, nämligen beredande av en viss eko-
nomisk lättnad för egnahemsköparen. Fastmera torde i mycket talrika fall
anslags utanordnande endast ha medfört en ökad inkomst för jordsäljaren,
som kunnat betinga sig motsvarande högre pris för jord- eller tomtområdet.
Jag förbiser ej att fall kunna förefinnas, då en jordägare mindre gärna för-
säljer en jordlott och i sådant fall icke är villig att underkasta sig med om-
rådets fränskiljande förenade kostnader och att i dylika fall köparen kan er-
hålla en viss hjälp genom att få avstyckningskostnaderna ersatta av stats-
medel. Som allmän regel bör dock uppställas, att jordsäljaren skall ombe-
sörja avstyckningen och stå därmed förenade kostnader, vilket i flertalet fall
icke plägar inverka på försäljningspriset. Det måste nämligen anses vara i
viss mån osunt, att t. ex. ett tomtstyckningsföretag kan genom att på köparen
överföra skyldigheten att verkställa avstyckningen, kostnaderna härför så gott
som fullständigt överflyttas på statsverket och då vanligen med motsvarande
vinstökning för säljaren. Det lär icke möta några större svårigheter att på-
visa fall, då en person med stöd av intyg att han är medellös sökt och er-
hållit bidrag till jorddelningsförrättning och samme person senare vid sökandet
av egnahemslån för delningslotten med intyg — kanske av samma intygs-
givare — styrkt sig *»visserligen ej sakna tillgångar* men vara i behov av lån
för att förvärva det egna hemmet».

Av den påpekade omrubriceringen av hemmansklyvningarna har följt att
dessa såväl ur jordbruksekonomiska som samhällsekonomiska synpunkter ofta
mycket diskutabla förrättningar kunna väsentligen bekostas av statsmedel. Om
t. ex. genom delägares i hemman bristande förmåga och vilja att på annat
sätt komma överens utbrytning av andel genom laga skiftes förrättning sker
och därav nödvändiggöres utflyttning, anläggning av vägar eller nyodling,
kan för sådant ändamål avsevärda bidrag av statsmedel erhållas, oavsett att
med förrättningen kan ha orsakats en försämrad jorddelning. Även om en-
skildas rätt att förfoga över sin jord och rättighet att uppdelas densamma bör
i största utsträckning bibehållas okränkta, kan det näppeligen anses vara ett
statsintresse att genom avsevärda anslag bidraga till mindre lämplig jord-
delning.

Enligt min uppfattning böra bestämmelserna om bidrag mera restriktivt till-
lämpas än för närvarande är fallet eller tilläventyrs väsentligen skärpas och
som följd härav anslagen för bidrag till jorddelningsförrättningar etc. kunna
avsevärt nedbringas. Jag avser icke med min framställning omintetgöra bi-
drag, där sådana verkligen prövas befogade och behövliga, men anser mig
å andra sidan böra ge uttryck åt uppfattningen, att anslagens användning
icke f. n. kan anses fullt tillfredsställande. På grund härav tillåter jag mig
anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jord-
bruksdepartementet rikta följande spörsmål:

Anser herr statsrådet skäl föreligga till en ingående undersökning angående
användningen av här omförmälda anslag och vill herr statsrådet, därest av
en sådan undersökning framgår, att anslagen använts på mindre tillfredsstäl-

Interpellation. lande sätt, gå i författning om åtgärder för mer restriktiv tillämpning av bestämmelserna om bidrag eller tilläventyrs skärpa desamma, varav också skulle kunna följa möjlighet att nedbringa anslagen?
(*Porta.*)

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borger;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 9.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdagsbeslutet:

nr 1, ingress;

nr 2, slutmening;

nr 3, rörande utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om gillande av den riksbanken meddelade befrielsen från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 5, rörande lag angående ändrad lydelse av § 16 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt;

nr 6, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 7, rörande förordning med tillägg till gällande tulltaxa;

nr 8, rörande förordning om accis å silke;

nr 9, rörande förordning om skatt å kaffe;

nr 10, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 11, rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattat beslut;

nr 12, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Rumänien slutet bostättnings-, handels- och sjöfartsavtal;

nr 13, rörande lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål;

nr 14, rörande lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;

nr 15, rörande ny lagstiftning angående hittegoods;

nr 16, rörande viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån;

nr 17, rörande förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 18, rörande förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 19, rörande Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande; samt

nr 20, rörande restitution av eller befrielse från tilläggstull å silke.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet; och

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående formerna för beredning av ärenden rörande bidrag av lotterimedel och om sådana medels användande.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Christenson</i>	under	den 7 och den 10 mars,
» <i>Nilsson</i> i Hörby	»	5 dagar fr. o. m. den 7 mars,
» <i>Svedman</i>	»	5 » » » 8 »
» <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	»	3 » » » 6 »
» <i>Andersson</i> i Lindome	»	4 » » » 7 » och
» <i>Jansson</i> i Falun	»	6 » » » 8 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5:19 e. m.

In fidem
Per Cronvall.